

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 41

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—Ζ'

Κείμενον: **B. de Montfaucon,**

Εισαγωγή
ΗΛΙΑ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
τακτικού Καθηγητού του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Μετάφρασις - Σχόλια
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
θεολόγου

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Π. ΜΟΣΧΟΥ
φιλόλογου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Α'	19 (105)*
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Β'	28 (115)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Γ'	38 (126)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Δ'	50 (140)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Ε'	65 (157)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΣΤ'	76 (170)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Ζ'	89 (186)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	105

* Οἱ ἐντός παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπου εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦσας σελίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς Γένεσεως
ὑπο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου.

Τὸ αὐτὸ πενήτηντα κεφάλαιον ἢ 1585 περίπου στίχων συγκείμενον διδόνει τῆς Γένεσεως ἡμετέρας, ὑπὸ τοῦ ἁγίου Χρυσόστομου εἰς σειράν ἐξ ἑπτὰ ὁμιλιῶν, αἱ ὅσαι ἐξεργασήθησαν κατὰ τὰ ἔτη 386 καὶ 388 ἐν τῇ μητροπολιτικῇ κλῆρ τῆς Ἀντιοχείας.¹

Αἱ ὁμιλίαι αὗται εἶναι χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς ἐρμηνευτικῆς καὶ ποιητικῆς δραστηριότητος τοῦ ἁγίου γλωσσίου χρυσόστομου, ὡς αὐτὴ ἐξεδηλώθη ἀπ' ὁμιλιῶν.

Ἡ δὲ ποιητικὸς σκοπὸς ἐρμηκῆς τῆς ἁγίας Γραφῆς ἦτο ἐν χρόνῳ εἰς τὴν Ἑλληστικὴν καὶ πρὸ τοῦ Ἰωάννου — χρησιμοποιοῦνται τὸ πρῶτον εἰς τὴν λαοφυρίαν τῆς Ἀνατολῆς — ἀλλ' εὗρεν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τὴν ὑψηλότεραν αὐτῆς ἔκφρασιν, διότι ὁ ἁγιος συνεδίωξε ρητορικῶν διεικτικῶν, πλουσίαν γνώσιν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, κοινωνικὴν πείραν καὶ ἀνεξάντλητον ἠθουκακίαν.

(1) σύγχρονος ἀναγνώστης τῶν ἐρμηνευτικῶν ὁμιλιῶν τοῦ Χρυσόστομου εἰς τὸ διδόνει τῆς Γένεσεως θα ἀναλογηθῆ, μίση τῆς ἀκολουθοῦσας ἀναλύσεως τῶν προσηγοριῶν, τῶν μετέδωκεν καὶ τῶν σκοπῶν, θεώτερον τὰ μεγαλεῖον τῆς προπορεύει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπειδὴ ἐρμηκῆς τῆς Γραφῆς καὶ ἄρματα συναχθῆναι, ἔμελλε εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκπεριπέσεως τῆς ἐπὶ τῶν θέματις τοῦτου τοποθετήσεως τοῦ ἁγίου Χρυσόστομου.

Χρῆσαν ὁμιλίαι συντόμου περιγραφῆς αἱ ἐρμηνευτικαὶ προσηγορίαι τοῦ Χρυσόστομου, διότι αὗται διαμορφώσαν τελικῶς τὴν ἐρμηνευτικὴν ἀποτέλεσμα.

Ἡ ἐρμηκῆ τῶν ἁγίων Γραφῶν, ὅπως καὶ ἡ ἐρμηκῆ παντῶν κειμένων, πραγματοποιεῖται διὰ σειράν πνευματικῶν τεχνικῶν διαδικασιῶν, αἱ ὅσαι ἐνομοῦνται ἐρμηνευτικὰ μέθοδοι. Κατὰ συνέπειαν καὶ αὐτὸν ἡ ἐπιθετικὴ περιλαμβάνεται εἰς τὴν εἰσαγωγήν.

1. Αἱ κεχωρισμέναι ἀριθμοῦμεναι ἢ προσερχοῦνται ἀπὸ τὸ ἔτος 386 καὶ αἱ λαμβάνει ἀπὸ τὸ ἔτος 388 (ἰσθλ. Ν. Altaner, Patrologie, Freiburg 1908, σελ. 291).

Τέλος, οι κριτές, οι επιδικαστικοί από τον έρμηνευτικό, καταβύθιον την έρμηνευτικήν προσπάθειαν, αλλά και εξηγητών της βιβλικής, τής Ελληνικής κ.τ.κ.

Η έρμηνευτική έννοια του κειμένου της Γενέσεως φαίνεται ότι κέρχεται άντιθέτως τον Χριστότομον, ο οποίος πιστεύει παρατήρησιν από της έρμηνείας και ύποταξιν εις την πίστιν ("Εν άρχή έποίησεν... και την γην. Όταν ούν άκούσθη τό, Έ π ο ι η σ ε ι, μηδέν έτερον παραγράψου, άλλα κλεισά κλειστων, πίστειν τή λεχθέντα. Θεός γάρ έστιν ο πάντα ποιών και μετακινώμενος, και προς τό αυτό θεώληται και πάντα μεταρρυθίζων"). την έσσαν όμως ο έτος άλλαχθόν δεν τρηθεί, καιτοι έρμηνεύει την ίδιαν ακριβώς λέξιν.²

Δίνονται μετά δεδαιότητος να λεχθή ότι ούτος θαμραί ως άπολύτως διεβεβλήμενην την έρμηνειν της έννοιας της λέξεως προς διακρίβωσιν του δεδωμένου περιεχομένου ταύτης.³

Από της έρμηνείας της εαυτοτέρας έννοιας έκείστη; λέξεως άγεται εις την σχέσιν μεταξύ ανθρώπινης γλώσσας και αποκαλύψεως" και διεκρινέται ότι, ταυμέντως, οι άνθρωποι να δηλωζόμενοι περί του Θεού και της ακριβούς φύσεως του, ούκ έλλοις συνθήταινται ταύτα ή δια της γλώσσας; καινί (βιβλία ΙΙ', ΜΡΓ 58, 155).

Η προσεκτική διαρεύνησις της έννοιας των λέξεων δεν είναι μόνον έρμηνευτικής κανών, άλλα και ανάγκη της άνευρητικής θεολογίας" είναι ουρές ότι ο λόγος της προσεκτικής έρμηνείας της γλώσσας είναι ή διάκρισις του γλωσσικού και ανθρώπινου στοιχείου από του θείου και αποκαλυπτικού, δηλαδή ή άνεύρησις των εν τή βάρει κεκρυμμένων, πέραν της γλώσσας; και των δια ταύτης διατυπωμένων ανθρώπινων έννοιων.

Τούτο άποταλεί και την γνήσιον σκοπόν της κυριακής άντολής "Ερωνάτε τας Γραφάς" ή έπος; Ελαγε τούτο ο Ίωάννης κείν έγκρυμμένον άνευρησίωμεν ήτακρόν. Διά γάρ τούτο και ο Χριστός Ελαγε: Ερωνάτε τας Γραφάς. Έπειδή ού πανταχού έξ έκπιτο

2. Όμιλία Β', ΜΡΓ 58, 28.
3. Όμιλία ΙΙ', ΜΡΓ 68, 156: "Όρα πόση της θείας Γραφής ή ουτι, κατάβαστις. Άλλά όρα πολλάς είπον, και ών λέγει θεοπροφής άπαντα κωλύει, και τό, Έ π ο ι η σ ε ι, εις τήν προσέτιν νοήσιν."
4. Όμιλία ΙΓ', ΜΡΓ 68, 161: "Τά μόν, Χριστοίκα, θεωρητικός επί Θεού νόσι, έσι προσέτιν, τό έξ έξής πίστειν, έσι και μαρτύριος γένεσιν."
5. Όμιλία ΚΙ', ΜΡΓ 68, 182: "Όρα πόσην λέξις καχόνηται και συγκυτάσθων. Έ ν ε θ ο υ η η, κείν, ουτι τού Μ ε τ ε μ ε λ η φ η ή ού έπιτέθη μετακινώμενος Θεός; μη γένεσιν άλλα κατά την συνθήσιν την άνθρώπινον ήδη έλλείνετα; ή ύλη γρηθή."
6. "Έκείστην λέξιν τον έρμηνεύον ουρές καταπιεσόμενος, τον μηδέν ήμιας παραβόλην τον εν τή βάρει κεκρυμμένον. Και γάρ άνταχού τούτου του χάριτος πολλάν την έρμηνειν ποιήσασθαι, και διακρίβωσι τής μυστικότητας των άποκαλύψεως; άντα φέγγοντο" (βιβλία ΚΙ', ΜΡΓ 68, 187).

λή; έστιν κέραιν τον νοθι τον έγγραφωμένον, άλλα χρεία και πολλή; έρμηνείας έστιν ήβην, ώστε μηδέν ήμιας λαβάν τον εν βάθει κειμένον". Τούτο επανακάλυψαν ουχίκασι, διακρίβωσιν την έκπιτολάϊαν (έξ έκπιτολής) προσοχήν εις τας Γραφάς; από την διεκτυπικήν καταπόνησιν (του άντακρυμμένου κειμένου).⁴

Η χρησιμοποίησις της ανθρώπινης γλώσσας δια την μετάβωσιν έννοιων και καταστάσεων θείων είναι ανάγκη άνθρώπινη. Ο άνθρώπος πληροφρείται και κατανοεί μόνον μέσωσ του βικου του όργάνου επικοινωνίας, τ. ε. της γλώσσας. Τά έργονον τούτο, δια του όπου επικοινωνεί ο άνθρώπος προς την έκτασ αυτού πραγατικότητα, ύπόκειται εις τούς περιορισμούς της ανθρώπινης φύσεως.⁵

Η αποκαλυπτική περί του Θεού ελήθεια μεταδίδεται εις τον άνθρώπον ως πληροφορία, μέσωσ του εις περιορισμούς άποκαλύπτου γλωσσικού και γνυστικού όργάνου. Τούτο ένομάζει ο Ιερός Χριστότομος "της θείας Γραφής συγκυτάσθων" (ΜΡΓ 58, 156).

"Συγκυτάσθων" της θείας Γραφής" είναι ή προσοχή ύπερ-φυσικών πληροφοριών δια μέσωσ έννοιων και παραστάσεων άνθρώπινων.α "Όθεν ο έρμηνευτής; ή ο άνταγνώστης της Άγίας Γραφής πρέπει να μη παρατίρται από την συνήθη και τρέχουσαν έννοιαν των λέξεων, τής όποιας άνταγνώσκει, άλλα, έχων συνείθησιν ότι ή έκφορά των θείων έννοιων δια της ανθρώπινης γλώσσας είναι συγκυτάσθων και παραχώρησις, έπειτα; να έννοι ταύτας θεοπροφής. Δια τούτο ουχίκασι προέτρεπεν ο Χριστότομος; ου ή άνθρώπινος όόχος τά λεγόμενα, άλλα την καχόνηται των λέξεων τή άσθησις λογίζου τή άνθρώπινον... Μη τας ρήματα ούν μόνως άνταπορμύωμεν, άλλα θεοπροφής άπαντά νοήσιν ως έπί Θεού".⁶

Η ταύτην περί της σχέσεως γλώσσας και Αποκαλύψεως άντιλήψις του Ιερού Χριστοτόμου ουτε νέα είναι ουτε ήτόπιος. Και άλλοι μεγάλοι Πατέρες και εκκλησιαστικοί συγγραφεύς έπιστημον τον τά πρόβλημα τούτο και πρόσβησαν εις σχετικές ύποδείξεις. Ούτω λ.χ. ο Μ. Αθανάσιος διαπίστωσε; πολλά γάρ των θείων Γραφών, έάν κατά γράμμα νοήσωναι, εις άβήτους διακορμίας περιπεσοίμεθα... έάν γάρ κατά ήσρησ τάς λέξεις εκλέθωμεν, ού μόνον εις άβήτους έννοις κατανεχθήσομεθα, άλλα και αυτών τον Κύριον άντακρυμμένον άνταφωθήσομεν".⁷

Συναφής προς τό θέμα της γλώσσας είναι και τό θέμα των καχολογικών άντιλήψεων της τότε έπιπέως. Ο Χριστότομος θε-

7. Όμιλία ΚΑ', ΜΡΓ 68, 201.
8. Όμιλία ΕΒ', ΜΡΓ 54, 535.
9. Πρέσ. Όμιλία ΙΕ', ΜΡΓ 53, 121.
10. Πρέσ. ΒΕΒΙΕΣ 86, 29.

ορών αδύνατον την έρσην της δημιουργίας, εώς ως προς την δομήν αυτής εσον και ως προς τας διασκευάς, δι' ών παρήχθη αυτή, συνιστά αποκρίθη των όσων της Γραφής λεγόμενον.¹¹ Η άκραία αυτή θέσις ένατι της κοσμολογικής έρεύνης δρεϊλεται εις την κατ'οικον της τότε κοσμολογίας, ή όποια ήτο μέγμα, άπαρατηρήτων άκ φυσικών παρατηρήσεων, φιλοσοφικών δογμάτων και μυθολογικών υπολειμμάτων.

Αί έρρηγνυστικά προσηθήσεις.

Ο Ιερός Χρυσόστομος, έρρηγνυστήν την Γένεσιν, έθηκε άρνημένας άρχάς, αι όποιαί συνιστούν και τας προσηθήσεις της έρρηγνυσίας του. Ταύται, άρνητικώς δοθείσας, άνεγείρα και εις τούς άκροατάς του.

Καίτοι ή έρσην των έρρηγνυστικών προσηθήσεων του Χρυσόστομου εύρίσκται εις τή πρώτη αυτή, τάδε, εις άρχάς δύναται να διακευθών αυται εις τή ο λ ο γ ι κ ή ά δ ο γ μ α τ ι κ ή ά π ο κ ρ ι μ ε ν ι κ ή ά και ά ν τ ι κ α ι μ ε ν ι κ ή ά.

Βασική φιλολογική προσηθήσις προς πλήρη κατανόησιν και έρρηγνυσιν παντός καίμινου είναι ή γνώσις της γλώσσας του συγγραφέως, ειδικώς προκειμένου περί της έρρηγνυσίας της Γενέσεως ή έβραϊκή της Παλαιάς Διαθήκης. γνωστό όνομα έτι ή μεταφραστική άντικαθίστασής αυτής, τό κριτικόν καίμινου. Τήν προσηθήσιν αυτήν ήσπάζετο άντιφαστικώς ο Χρυσόστομος, διό και έλεγε χαρακτηριστικώς: «όταν έι γλώσσα έρρηγνυσθή (εξ μεταφρασθή) εις έτεραν γλώσσαν, πάλιν έχει την δύσκολον. και τασιν άκριβώς, όσοι πολλών γλώσσων έμπειροι, πως οί δυνατών πύσαν την σφαιρίαν της φωνής; της δ' οί σφαίρα φωνή καίμινος μετανεγκών εις την έτεραν μεταβαλλόντας γλώσσαν. Τοίτοι ούν τό αίσθη της δύσκολίας της εν τή Παλαιά Διαθήκη γέγονε.»¹²

Ο Χρυσόστομος ήρνείται την έβραϊκήν γλώσσαν και είχεν ως άκ τούτου επίγνωσιν της άναγκαιότητας αυτής. Η άγνοια της έβραϊκής, έμποδίζει την κατανόησιν και παρεβάλλεται εις έρρηγνυστικά άποσκευαματα με παραδεικά, ήτοι ά.χ. ισχυρίζεται ότι ή λέξις «αβραάμ» εύρίσκται εις τό έβραϊκόν εις αριθμόν πληθυντι-

11. Μετά πολλή της εγνωμοσύνης διαγράμμο τό λεγόμενα, μη ύπερβαίνοντες τό οίκετον μέτρον, μηδέ τά ύπερ ήμάρ περιεργασμένους ύπερ τινούσιν οί της άνωθείας έλθοσι, δουληθέντες τού οικείου λογισμοί άποτρέψαι τό κά, και ούκ ένοήσαντες ότι άδύνατον την άφωρικειαν φωνή την τού θεού δημιουργίαν περιεργασθώμεν... (Όμιλία Β', ΜΡG 54, 566).
12. Πράξ. ΜΡG 54, 178.

κόν, έμφ εύρίσκται εις δικόν, και ότι οί Έβραίοι διά τού πληθυντικού άπέδιδον τήν έλικήν τού άντικειμένου. Έκ της κακής γνώσεως της γραμματικής δομής της γλώσσας, παραδέρται και, παραδέρταιν έτεραν έρρηγνυστικήν προσηθήσιν, την όποιαν έλέγεται, ειδικώς την καρι προσηθυστικής χωρούσης άποκαλύψεως, και, προσεφώνων την θεϊαν βουλήν, ισχυρίζεται: «ότι, ει πολλοί ήσαν (ε.ε. οί υόρανοι), ούκ άν παρέλασε τό Πνεύμα τό Άγιον μη διά της γλώσσας τού μακαρίου τούτου προσφώνου διδάξει ήμάρ και τών άλλων την δημιουργίαν.»¹³

Τήν έλλειψήν γνώσεως της έβραϊκής προσηθήσις έν τινι μέτρον οί άνταπληρώσις διά της σριακής γλώσσας, αλλά συνήθως άνει μεγάλης έπιτυχίας, ός ά.χ. συμβαίνει με την έρρηγνυσιν τού όνόματος «Αβραάμ», τό όποιον παράγει από τό Εβερ (=ετέρημα) και έρρηγνυσί «Αβράτης».¹⁴

Καίτοι, όσοις χρέην πληροποριών αρχαιολογικών περιεργασμένους, ός ά.χ. πρώταιί όταν όμιλι περί της μνηστίας ες άκρομας τού Γέν. 19, 1 εξ. («Έσοι γάρ τούτο ήν τού παλαιού πρό πολλού τού χρόνου τας μνηστίας ποικίλαι» και πολλάκις και συνοικαίν τας μνηστειοθείαις και άμα τας γονεσιν διατρέθειν, ε και νού έστι πολλοχού γονόμενον.»¹⁵

Αί ε ρ ρ η γ ν υ σ τ ι κ ή ά π ρ ο σ η θ ή σ ε ι ς περιλαμβάνουν την δογματικήν διδασκαλίαν της Εκκλησίας και ειδικώς την περί προσηθυστικής άποκαλύψεως άλήθειαν. Αύτην χρησιμοποιείται διά να έρρηγνυσθή ή άπουσία άγγελολογίας εις την γένεσιν. Άλλοτε παρεμφερείται αυτή, όταν ά.χ. έρρηγνυσίται ή πρβξ: της τού πανθέρου αυτής μετέστης «Θάμιν» ή ή μετ' τού πατρός των μίξς τών θυγατέρων τού Αύτ.» δότι άνοχηγεται τό εις τή γεγονότα ύπάρχον νόημα («έννοκηόμενος» πλοούτος).¹⁶

Τ π ο κ ρ ι μ ε ν ι κ ή ά π ρ ο σ η θ ή σ ι ς άπαραίτητος και εις την έρρηγνυστήν και εις τόν άκροατήν της έρρηγνυσίας είναι ή νηρηλικότης της σκέψεως και ή γαλήνη της ύπάρξεως, τό όποια έκαταλλίονται εις περίεσον νηρησίας.¹⁷

Αί ταύτα, ή πρώτη όμιλία εις την Γένεσιν άναφέρεται εις την νηρησίαν και ή δεύτερα συνδέει την νηρησίαν προς την έρρηγνυσίαν ός εξής: «Εί γάρ μη νού τούτο ποιήσομεν (ε.ε. την έρρηγνυσίαν της Γενέσεως), ότε νηρησίαι και γατάρος ύπάρξουσιν, και τω

13. Όμιλία Δ', ΜΡG 54, 45.
14. Όμιλία Θ', ΜΡG 54, 524-525.
15. Όμιλία ΒΓ', ΜΡG 54, 408.
16. Όμιλία ΕΒ', ΜΡG 54, 605.
17. Όμιλία ΜΔ', ΜΡG 54, 411. Ένθα έπιλέγει: και να άπέλοδοι: ε.ε. έκαστος την αίσθη άκριβώς καταμάρθους, κάλειος μέμμεος άπαλάζουην και ούτοι πολλή έσθίην την ήρώλην καταμάρθους.

καθή των ἁθῶν λογισμῶν ἢ γαλήνη, ποτα δυνήθησθε ταῦτα παραθεῖναι τῇ ἡμετέρᾳ ἀγάπῃ; Ὅτι τρυφή καὶ ἀδυναμία καὶ πολλὴ ἡ κατωχμία; Ἀλλὰ τότε οὐτε αὐτοὶ τοῦτο δεόντως ποιήσαν, οὐτε οὐαὶ δυνήθησαν καθάπερ ἐπὶ ἀλλόθεν τινος τῆς τῶν λογισμῶν ἄλλης καταθετικῶς ἐξασθαι τι τῶν λεγομένων.¹⁸

Τέλος, εἰς τῆς ἀ ν τ ι κ ε ρ ε υ ς κ ἄ ρ κ ρ οὐκ ἐπέκεινται μίαν μόνον ἄφοσιον τοῦ λογισμοῦ.

Ὁ ἱερός Χριστόςτοις πιστεύει καὶ υπογράφει: ὅτι ὁ Θεὸς φρονεῖ ἀποσπῆστα οὐκ ἐπὶ τῶν ἐπιθυμιῶν νὰ κατανοήσῃ τὴν θέαν Γραφῆν, διότι, ὡς λέγει: «Φιλάνθρωπον ἔχοντα Δεσπότην, καὶ ἐπειδὴν ἔβη μεμνημένος ἡμῶν, καὶ πόθεν πολὺν ἐπιδικασμένον πρὸς τὴν τῶν θεῶν λογίαν κατανοήσαν, οὐκ ἄξιον ἑαυτοῦ τινος διαγῆναι, ἀλλ' ἐθέλων φρονεῖ τὸν ἡμέτερον λογισμῶν, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ ἑλληνικὴν φρονεῖται, καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ σφραῖν πασαν τὴν ἀγαθὴν διδασκαλίαν ἐντέθεικε τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ.¹⁹»

Ἡ ἑ ρ μ η ν ε υ ς τ ῆ ς μ ε θ ο σ ο ς, ἡ χρησιμοποιοῦμένη ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου Χρισστοστοῦ, εἶναι ἡ ἱστοριογραφικὴ.

Ἀπὸ δύο πρῶτον ἐπιχειρεῖ οὗτος τὴν ὑπερβαίν τῶν ἀτελειῶν τῆς μεθόδου ταύτης: α) διὰ τῆς ἐρμηνείας τῶν ἀνθρωπομορφισμῶν, εἰ ὅποια συνιστοῦν «συγκάθεσιν» τῆς Γραφῆς, καὶ β) διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βαθύτερου νοήματος, τοῦ ἐπιπέδου τοῦ γραμματος «ἐννοητικῶν πλοῦτων» (MPG 54, 535).

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὁρθοῦ ἐρμηνευτικοῦ ἀποτελέσματος χρησιμοποιοῦν γραφικὰ χωρία ἐξ ἀφοσίων τῶν Διαθηκῶν, ἐρμηνεύων βραβυλὴ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐρμηνείας τῆς Γραφῆς διὰ τῆς Γραφῆς (τὸ δὲ, καὶ ὁμοίωσιν, τὸ ἤμερον εἶναι καὶ πρῶτον, καὶ εἰς δυνάμιν ἀφοσιωθῆναι τῷ Θεῷ κατὰ τὴν τῆς ἀρετῆς λόγον, ὡς φησὶν ὁ Χριστός: Ἐγώ εἶμι θεοὶ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.²⁰

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δομὴ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ λόγου τοῦ ἱεροῦ Χρισστοστοῦ δύνανται νὰ χωρισθῶν ἀνά τινος πρὸς ἀπονομιολογικὸν κίονα. Ἐκάστη ὁμιλία ἀπερριζώνεται ἀπὸ ποικιλλόντα, συνθέσθαι 7 ἕως 8, ἀριθμῶν «ἀπονομιολογικῶν», εἰ ὅποια ἀφοριστικῶς ἐπισημαίνονται ὁ

18. Ὅμιλία Β', MPG 58, 27.
19. Ὅμοι ὁμοίωσιν λέγεται καὶ τὸν ἡ Ἀγία Γραφή τῆ ἀνομιολογικῶν, καὶ πρὸς τὴν συνθέσθαι τὴν ἀφοριστικὴν πάντα διαλέγεται. Οὗν ἐπιπέδου καταρριζώνται εἰσὶν ἐν τῷ ὁμοίωσιν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀνομιολογικῶν ἔχον ὁμοίωσιν ἀπαντα διαλέγεται, ἰσονομικῶν λέγονται, δι. προσεταρῶ μόνον ὁ Δεσπότης, καὶ εὐθέως ἡ τῶν ὁμοίωσιν φρονεῖται ἐπὶ ἐπιπέδου τοῦ ὁμοιολογικοῦ (πρὸς Ὅμιλία ΚΒ', MPG 53, 222).
20. Ὅμιλία Β', MPG 58, 206.

εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, συνθεσθῆναι διὰ τῆς γραφικῆς ρήσεως. Ἡ διαλεκτικὴ αὐτῆ εἰς «ἀπονομιολογικῶν» δὲν ἀκολουθεῖ τὴν ἐπὶ τῶν ἐκδοσῶν τοῦ κειμένου διαίρεσιν τῶν ὁμοίωσιν εἰς παραγράφους.

Ὅμοις ἐκάστη νέα ἐκφώνησις τοῦ ἐρμηνευτικῶν πλοῦτων ἢ ἡμισυχοῦ ἐτάσσει νέαν ἐρμηνευτικὴν προσέθεσιν καὶ ἐξάγει νέαν ἐννοίαν αὐτοῦ. Ὁ ἐκάστω πρῶτος «ἀπονομιολογικῶν» ἐπέχει θέσιν εἰσαγωγικῆς ἢ συνθέσθαι πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς προηγούμενης ὁμιλίας, συμπληρῶν ταύτην, ἐνθὲ ὁ ἐκάστω τελευταῖος ἐπέχει θέσιν συμπαρατακτικῶν ἐπιπέδου.

Ἐάν, μετὰ τὴν μετάθεσιν εἰς ἕτερον «ἀπονομιολογικῶν», ἐπισημαίνῃ δι. παρελήθη κάποια ἐννοία, ἢ ὅποια ἀνῆκεν εἰς τὴν προηγούμενην «ἀπονομιολογικῶν», δὲν διατάσσεται νὰ προβῇ εἰς τὴν σχετικὴν συμπληρῶσιν, ἔστω καὶ ἐν τούτῳ ἔχῃ ὡς συνέπαιον τὴν διακοπὴν τοῦ θέματος ἢ τῆς ἐννοίας, τὴν ὅποιαν διαπραγματεύεται.

Αἱ εἰς ἐκάστω «ἀπονομιολογικῶν» παρατιθέμεναι ἐννοίαι ἐπεκτείνονται: διὰ παραθέσθαι χωρίων καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιπέδων τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἵνα τὸ ἀτελεῖς φερόμενον νόημα καταστῇ πεπεπτοῦν, ἰσχυρότερον ἢ πρακτικότερον.

Ἐκάστη ὁμιλία ἐπ' ὅσον ὁ ἐρμηνευτικῶν πλοῦτων ἔχει: δύο πλοῦτα εἰς ἐννοίαν ἡμισυχοῦ, διαίρεται ἰσομερικῶς εἰς δύο τμήματα, μὴ ἀνάλογον ἀριθμῶν «ἀπονομιολογικῶν» ἐκάστω.

Ἴνα κατανοήθῃ πληρότερον ἢ κατὰ ἀπονομιολογικῶν προαγομένη ἐρμηνεία, ἀκαλόγηται κατωτέρου ἢ δευτέρου ὁμιλία τοῦ Χρισστοστοῦ διὰ τῆς ὁμοίωσιν ἐρμηνεύεται τὸ Γεν. 1, 1. Ἡ ὁμιλία αὕτη ἰσομερικῶς διαίρεται εἰς δύο τμήματα: α) τὸ ἐρμηνεύον τὸ Γεν. 1, 1, εἰς εἰς ἐπὶ «ἀπονομιολογικῶν» καὶ β) τὸ ἐρμηνεύον τὸ Γεν. 1, 16 εἰς δύο «ἀπονομιολογικῶν».

Ἡ ρ ε θ ο ν ἡ μ ε ς τ ῆ ς ο ς: «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν».

Α' ΣΠΟΝΔΑΙΟΣ

Σ τ ῆ ς ο ς: «Ἐν ἀρχῇ... καὶ τὴν γῆν».
Π ε ρ ἰ λ η φ ῆ ς ο ς: Προπαρατακτικῶν τοῦ ἀκροατηρίου. Ἀπάντησις εἰς τὸ ἐνδεχόμενον ἐρώτημα περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συγγραφῆς τῆς Δημιουργίας τοῦ κόσμου.

Β' ΣΠΟΝΔΑΙΟΣ

Σ τ ῆ ς ο ς: «Ἐν ἀρχῇ... καὶ τὴν γῆν».
Π ε ρ ἰ λ η φ ῆ ς ο ς: Ὁ Μωυσῆς εἶναι ἀξιολογικῶν προφήτης, διότι προσημαίνει ἀγνωστα θέματα τοῦ παρελθόντος.

Γ' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ἐν ἀρχῇ... καὶ τὴν γῆν».
 Περιλήψεις: Τὰ λεγόμενα ἐν τῇ Γενίσει εἶναι ἀνθρώπινα συλλογισμὰ ἄλλὰ λόγιοι τοῦ Θεοῦ. Συναγὼς ἀνάλογος πρῶτα: νὰ εἶναι καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῶν.

Δ' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ἐν ἀρχῇ... καὶ τὴν γῆν».
 Περιλήψεις: Ὁ Θεὸς ἐκ συγκατάθεσος πρὸς τὴν δεκτικότητα τοῦ ἀνθρώπου παραλείπει τὴν μυσίαν τῶν ἀγγέλων. Ἐφαρμίζει δὲ τὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν τῆς καθήκους μυσίας. ἵνα μὴ οἱ Ἰουδαῖοι παρακινήθωσι εἰς εἰδωλολατρίαν.

Ε' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ἐν ἀρχῇ... καὶ τὴν γῆν».
 Περιλήψεις: Ἀντιρρήσιμος εἰς τὰς περὶ προσφάσεως τῆς ἄλης ἀπολήψεως τῶν Μανιχαίων, Μαρκαίων, Οὐκαλιανῶν καὶ Ἰουδαίων.²¹

ΣΤ' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ἐν ἀρχῇ... καὶ τὴν γῆν».
 Περιλήψεις: Πρῶτον δημιουργεῖται ὁ οὐρανὸς καὶ ὕστερον ἡ γῆ, ὁ οὐρανὸς καὶ εἶτα τὸ θεμέλιον ἀκολουθεῖται θηλασθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κόσμου ἀντίστροφος αἰρῆ ἀπὸ ἐκείνης τῶν ἀνθρώπων.

Ζ' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ἐν ἀρχῇ... καὶ τὴν γῆν».
 Περιλήψεις: Πνευματικὴ εἰσαγωγὴ τῆς ἰσχύος τῆς ἀνοσιφοσύνης.

Δεύτερον ἡμετέριον: «Ἦ δὲ γῆ ἦν ἄβυσσος καὶ ἀκαταστάσιμος».

Α(Θ) ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ἦ δὲ γῆ... καὶ ἀκαταστάσιμος».
 Περιλήψεις: Ἦ γῆ καταστάσιμος ἀτελής, διὰ τὴν

21. «Ἦν τῆς Μανιχαϊκῆς προσέθεσι λέγων τὴν ἄλην προφάσειν, καὶ Μαρκίαν, καὶ Οὐκαλιανῶν, καὶ Ἰουδαίων καὶ ἄλλων, λέγει πρὸς τοὺς ἐν ἀρχῇ ἀποστῆναι ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» (ὁμιλία Β' (MPG 54, 28)).

ἐξαρτῆται συνεχῶς ἀπὸ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ νὰ ἀποφουχθῆ ὄντως ἢ διαδοσμένη φυσικομαθικῆ ἔργματα τῆς προέλευσος καὶ τῆς πηγῆς τῶν ἀγαθῶν, τὰ ἅποια παρέχει ἡ γῆ εἰς τὸν ἀνθρώπον.

Β(Θ) ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ἦ δὲ γῆ... καὶ ἀκαταστάσιμος».
 Περιλήψεις: Προτρέπονται οἱ ἀκούοντες νὰ μεταθέσωσι καὶ εἰς ἑαυτοὺς τὰ εἰρησώματα καὶ νὰ ἐπιτρέψωσι ταῦτα. Πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς ἀκαθαρσίας τῆς ἐργασιατικῆς πρακτικῆς τοῦ μεγάλου Πατρὸς εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἡ εἴσθεσις τοῦ σκοποῦ ἢ τῶν σκοπῶν, τοὺς ἅποιοις ἐπιπέσει ὄντως διὰ τῶν ἐργασιατικῶν ἁματιῶν τοῦ, εἴθε: ὁ σκοπὸς ἀποδοῖται ἐν τελευταίᾳ ἀκαθάρσει καὶ παρὰ τῶν προσδιοριστικῶν τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐργασιατικῶν τοῦ.

Ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὁ κύριος καὶ ὁ δευτερεύων σκοπὸς τῶν ἐργασιατικῶν τοῦ Χρυσοστόμου ἦτο πομπαικὴς, θεδομένου ὅπως εἶτι ὁστος ἔγχετο τῆς παποθήσεως: εἶτι εἰσπρετοὺν γὰρ εἶτι ἀνεματικῶν ἢ Ἐσκαλοῖα καὶ εἶτι τοὺς ἐνέκοθα παραγενόμενους κατέλαληα τὰ φάρμακα λαμβάνοντας, καὶ τοὺς ἀκαθάρτους τρέψασαν ἐκτιθένας ὄντως ἐπανείνας. «Ὅτι γὰρ ἡ ἀφάρσις μόνη εἶμι τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείξεως ὁδὸν ὄντως».²² Ἐντεῦθεν προέρχεται καὶ ἡ προσηπία πρὸς μεταλαμπάδασιν τῆς εἰδωλολατρίας καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς, ὑπερήτας κλπ.

Συναγὼς πρὸς τὴν πομπαικὴν σκοπὸν εἶναι ὁ πρακτικὸς, ἦτοι ἡ εἰς μέσου τῆς ἐργασιατικῆς τῆς Γενίσεως καθοδήγησις τῶν σκοπῶν ἐν τῷ εἶρη,²³ ὅπως ὁ ὁ ἀπολογητικὸς²⁴ καὶ ὁ ἀντιρητικὸς χαρακτῆρ.²⁵

Ἐν ἀμπερόματι εἶνεται νὰ λεχθῆ, εἶτι ἡ ἐργασια τοῦ Χρυσοστόμου ἀποδέχεται εἰς τὴν διακρίβωσιν τοῦ ἀναποκειμένου πλοῦτος διὰ τῆς ἱστοριογραφικῆς μεθόδου, εἶναι πομπαικῆ

21. ὁμιλία Γ', MPG 54, 591.
 22. ὁμιλία Δ', MPG 55, 22.
 23. ὁμιλία ΜΒ', MPG 54, 528.
 24. «Ἐντεῦθεν ἄλλως (τ.δ. ἔθνη) φαίνονται, καὶ εἶναι τὸ λόγιον φερόμενον: τὸ γὰρ τῆς ἄρχων τῶν θηρίων ὁστος ἦν ἄρχη καὶ πολλὴν ἦν ἐπέδωκε τῶν ἀγαθῶν, ἡλίστε μὲν ὅτι τὸτο ὅσα ἀλλήλας: ἀρετὴ γὰρ καὶ ὄσις ἀνθρώπινη φασίται ἀποδοῦν πομπῆσι θηρίων τοσούτος ὁστος εἶναι τῶν ὁστος» (ὁμιλία Γ', (MPG 54, 591)).

καὶ πρακτικῇ, διὸ καὶ ἀπορεύεται, κατὰ κανόνα, τὴν λεπτομερῆ διαπραγματικὴν τῶν διαφόρων φιλολογικῶν κ.λ. προβλημάτων, ὑπεκινησάμενη μόνον τῇ ἑπαγγελίᾳ των. Ἐνεσθεν ἡ ἐπιτηδεύουσα αὐτῇ δικαίως θεωρεῖται ὡς ὑποδειγματικὴ ἀπ' ἑμῶνος ἑρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς.²⁵

ΒΑΣΙΣ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΙΝΗΤΙΚΟΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

Α 1. Χαίρω καὶ εὐχαριστοῦμαι, πού βλέπω σήμερον τὸν ναόν τοῦ Θεοῦ νὰ στολίζεται μὲ τὸ πλῆθος τῶν τέκνων Του καὶ μὲ πολλὴν χαρὰν ἔλας σας νὰ ἔχετε ἔλθει. Διότι, ὅταν παρατηρῶ τὰ χαρούμενα πρόσωπά σας, ἔχω τραπὴν ἀπόδειξιν τῆς ψυχικῆς σας εὐχαριστήσεως. Ἔτσι ἔλεγε καὶ κάποιος σοφός: "Ὅταν ἡ καρδία εὐχαριστεῖται, ἡ ὄψις εἶναι χαρούμενη". Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος μὲ μεγαλιτέραν προθυμίαν σήμερον ἐσκόωθην, διὰ νὰ καταστῶ συγχρόνως κοικινός αὐτῆς τῆς πνευματικῆς σας χαρᾶς. Β Καὶ ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἀναγγείλω τὴν Ἐλευσίαν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ ὁποία εἶναι, λέγω, τὸ φάρμακον τῶν ψυχῶν μας. Διότι ὁ Κύριος ἔδωκεν ἡμῶν, ὅπως ἀκριβῶς ὁ φιλόσοφος Πατήρ, ἐπιθυμῶν νὰ μᾶς ἀποπλῦνῃ ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας ἅλης τῆς ζωῆς, ἐπεσῆρε πρὸς χάριν μας θεραπείαν διὰ τῆς ἁγίας νηστείας.

Κανεὶς λοιπὸν ἂς μὴ εἶναι κατηρῆς, κανεὶς ἂς μὴ φαίνεται λυπημένος, ἀλλὰ ἂς πηδᾷ καὶ ἂς χαιρεται καὶ ἂς δοξάζῃ τὸν φροντιστὴν τῶν ψυχῶν μᾶς, ὁ ὁποῖος ἤνοιξε πρὸς χάριν μας αὐτὴν τὴν ἀριστὴν ὁδὸν καὶ μὲ πολλὴν χαρὰν ἂς δεχθῇ τὴν Ἐλευσίαν τῆς. 2 Α Ἄς ντροπισαθῶν οἱ Ἕθνικοί, ἂς καλύψουν τὸ πρόσωπον των οἱ Ἰουδαῖοι, βλέποντες ἡμᾶς νὰ δεχώμεθα τὴν Ἐλευσίαν τῆς μὲ ἀγάπην καὶ πολλὴν προθυμίαν, καὶ ἂς διδάσκωνται μὲ τὴν ἐμπειρίαν τῶν προγμάτων, πόση ἀπόστασις ὑπάρχει μεταξύ ἡμῶν καὶ αὐτῶν.

Καὶ ὁκείνοι μὲν ἂς ἀναμάξουν ἐσπέρην καὶ πανήγυριν τὴν μέθην καὶ τὴν λοιπὴν ἐν γένει ἀκολασίαν καὶ τὰς ἀσχημοσύνας, αἱ ὁποῖαι φυσικὸν εἶναι νὰ πορναύρουν αὐ-

25. Κατὰ τὸν B. Altaner, ἐστ. ἀν. αἱ ἀφηρητικαὶ ὁμιλίαι τοῦ Χρυσοστόμου συγγενὸν καὶ σήμερον, γελῶν, τὸ ἔποςθεν εἶναι παρατηρητικὴ καὶ μὲ τὸ ἔργον ἑλλεν Πατέρων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τοῦ Ἀδγουστίνου.

τούς εκεί. Ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτούς ἄς ἀνομάξῃ ἑορτὴν τὴν νηστειαν, τὴν καταφρόνησιν τῆς κοιλίας καὶ τὰς ἐκ ταύτης προερχομένας ὑπολοιπότητας. Διότι ἡ πραγματικὴ ἑορτὴ ὑπάρχει ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει σωτηρία ψυχῶν, ὅπου ὑπάρχει εἰρήνη καὶ ἁμόνοια καὶ ὅπου ἀπομακρύνεται κάθε κοσμικὴ μέριμνα Ἐ καὶ ἀπαυθύνονται κάθε κραυγὴ καὶ θόρυβος καὶ τὰ τρεῖσματα τῶν μαγεϊσμῶν καὶ αἱ σφαγαὶ τῶν ζώων, ἀπόλυτη δὲ ἡρεμία καὶ καλὴν καὶ ἀγάπην καὶ χαρὰ καὶ εἰρήνην καὶ πραότητος καὶ ἀπειρὰ ἀγαθὰ ὑπηρετεῖ ἀντὶ ἐκείνων.

Ἐμπρὸς λοιπὸν, παρακαλῶ, ἄς συζητήσωμεν ὀλίγα περὶ αὐτῆς πρὸς χάριν σας, ἀφοῦ πρῶτον σὰς παρακαλέσω μὲν νὰ δεχθῆτε τοὺς λόγους μου μὲ πολλὴν ἡσυχίαν, ὥστε νὰ ἀνοχωρησῆτε ἀπὸ ἐδῶ διὰ τὰς οἰκίας σας ἀποκομίζοντες μεγάλην ὠφέλειαν. Διότι δὲν συνήλθομεν ἀπλῶς καὶ ἀσκοπῶς ἐδῶ διὰ νὰ εἴπῃ κάτι ὁ ἕνας, νὰ ἐπιπέσει ὁ ἄλλος τὰ λόγια του ἀπλῶς καὶ ἔτσι νὰ φύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ. **Ε**

Συνήλθομεν διὰ νὰ εἰπῶμεν κάτι χρήσιμον ἐς ἐκείνων, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία σας καὶ οἱ σὲς νὰ κερδίσετε ἀπὸ τὴν συζήτησιν καὶ ἀποκομίσαιε μεγάλην ὠφέλειαν. Διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι πνευματικῶν ἰατρῶν καὶ ἔχουν ὑποχρέωσιν, ὅσοι ἦλθον ἐδῶ, ἀφοῦ λάβουν τὰ κατάλληλα φάρμακα καὶ τοποθετήσων αὐτὰ εἰς τὰ τραυμάτά των, ἔτσι νὰ ἀπερχῶνται. Ὅτι μόνη ἡ ἀκρόασις ἄνευ τῆς ἐπιδείξεως διὰ τῶν ἔργων εἰς τίποτε δὲν θὰ ὠφελήσῃ, ἀκουε τὴν γνώμην τοῦ μακαρίου Παύλου: «διότι δὲν θὰ δικαιωθῶν παρά τοῦ Θεοῦ οἱ ἀκροασταὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' ὅσοι ἐφήρμοσαν αὐτόν». ² Καὶ ὁ Χριστὸς ἐμιλῶν ἐνώπιον τοῦ πλήθους ἔλεγεν: **Δ** «Καθένας, ποῦ μὲ προσφωνεῖ Κύριε, Κύριε, δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ποῦ κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανοὺς». ³

Γνωρίζοντες λοιπὸν, ἀγαπητοὶ μου, ὅτι κενὸν κέρδος δὲν ἔχομεν ἀπὸ μόνῃ τὴν ἀκρόασιν, ἀν δὲν ἀκολουθῆ καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων, ἄς μὴ εἰμεθα μόνον ἀκροασταὶ, ἀλλὰ καὶ ἐκτελεσταὶ τοῦ νόμου, ὥστε τὰ ἔργα, συνακόλουθα τῶν λόγων, νὰ γίνωνται βεβήλιον τῆς παρηγορίας μας. Ἀφοῦ ἀνοίξετε λοιπὸν τὴν ἀγκάλην τῆς σκέψεως τοιοῦτοτρόπως νὰ δεχθῆτε τοὺς λόγους περὶ τῆς νηστειᾶς.

² Ρωμ. 9, 13.
³ Ματθ. 7, 21.

Καὶ ὅπως ἀκριδῶς ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ νυμφεῖσθαι συνετὴν καὶ ἐνσφαιρὸν κόρην, **Ε** ἀφοῦ ἀπὸ ποικίτου εὐπρεπίσων τῶν νυμφικῶν θάλαμον μὲ παρατετάσματα καὶ καθαρῶσιν δόλοκληρον τὴν οἰκίαν καὶ ἀπαγορεύσων τὴν εἰσοδὸν εἰς ἄλλας τὰς κοκῶς ἐνδεδυμένας ὑπηρετίας, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰσάγουσιν αὐτὴν εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, ἔτσι καὶ ἐγὼ βέλω, ³ **Α** ἀφοῦ καθαρῶσαιε τὴν σκέψιν σας καὶ ἀποδώξετε τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ὑπόλοιπον λαίμαργίαν ἐγκαταλείψαιε, τοιοῦτοτρόπως τὴν μητέρα δ-λων ἐν γένει τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς σφροσύνης καὶ κάθε ἄλλης ἀρετῆς, ἐνωσὴ τὴν νηστειαν, νὰ ὑπαδεχθῆτε μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας, ὥστε καὶ οἱ σὲς νὰ δοκιμάσετε μεγαλύτερον χαρὸν καὶ ἡ νηστεια νὰ σας παράσχη τὴν συνήθη καὶ κατάλληλον θεραπείαν.

Διότι, ἔαν οἱ ἱατροὶ, ὅταν πρόκειται νὰ προσφέρουν φάρμακα εἰς αὐτὸν, ποῦ ἐπιθυμεῖ νὰ πλῆρῃ τὴν σασπιμένην καὶ ψυρορούσαν πλῆγην, διατάσσων νὰ ἀπέχη καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς, ὥστε νὰ μὴ ἐμποδισῇ τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου, ἀλλὰ νὰ ἐνεργήσῃ καὶ τὴν δραστηριότητά του νὰ παρουσιάσῃ, πολὺ περισσότερον ἡμῖς ἔχομεν ὑποχρέωσιν, **Β** ὅταν πρόκειται νὰ δεχθῶμεν τὸ πνευματικὸν ταῦτο φάρμακον, δηλαδὴ τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν νηστειαν, τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν διαίταν, νὰ καθαρῶσαιε τὴν σκέψιν μας καὶ λεπτοτέρων νὰ κάμωμεν τὴν διάνοιαν, διὰ νὰ μὴ μᾶς καταστῆσῃ ἀχρηστὸν καὶ ἄνευ νοήματος τὴν ὠφέλειαν ἐξ αὐτῆς, ἀφοῦ θαπτισθῆ εἰς τὴν μέθην.

2. Καὶ γνωρίζω μὲν, ὅτι σήμερον τὰ λόγια μου παρενεύσων τοὺς πολλοὺς. Ὅμως παρακαλῶ νὰ μὴ ὑπηρετῶμεν ἀπλῶς τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ νὰ κυβερνῶμεν τοὺς ἐαυτοὺς μας μὲ σύνεσιν. **Γ** Διότι μήπως ἡ ὠφέλειά μας θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν καθημερινὴν πολυφαγίαν καὶ τὴν πολλὴν μέθην; Καὶ τί ἐνωσὴ ὠφέλειαν; Ἀλλὰ μεγάλη ἡ ζημία καὶ ἀνυπόφορος ἡ ὀδύνη. Διότι, ὅταν ὁ νοῦς θυθῆσθῃ εἰς τὴν μεγάλην οἰνοπασίαν, εὐδὸς ἐξ ἀρχῆς θὰ ἀποκρουσθῇ ἡ ὠφέλεια τῆς νηστειᾶς. Διότι ποῖα μεγαλύτερα ἄσχητα, εἰπέ μου, ποῖα μεγαλύτερα ἀσχημῖα ἀπὸ τοῦ νὰ ποροῦν μέχρι τὰ μεσάνυκτα τὸν γνήσιον οἶνον, τὸ πρῶτὸ νὰ ἀποπνέσων τὴν δυσωδίαν τοῦ μεθύσιος καὶ νὰ φαίνωνται ἀσθεῖς εἰς ἑαυτοὺς τοὺς συναντοῦν καὶ εὐκαταφρόνητοι εἰς τοὺς ὑπηρετάς καὶ νὰ καταγελῶνται ἀπὸ ἄλλους, ὅσοι κάτι ἀντιλαμβάνονται, καὶ περισσότερον ἀπὸ ἅλα αὐτὰ, νὰ ἐπιώρουν τὴν ἀναδέκτην τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀκράτειαν καὶ τὴν ἀκαίρον καὶ ἀνωφελεῖ ἔλλειψιν μέτρου. **Δ**

Διότι, λέγει, ότι οι μέθυστοι δὲν θὰ κληρονομήσουν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.⁴

Τὶ λοιπὸν θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ ἀθλιώτερον ἀπὸ αὐτοῦς, οἱ ὅποιοι ἀβάλλονται ἀπὸ τὰ πρόθυρα τῆς βασιλείας, λόγῳ τῆς δραχίας καὶ ἐπιβλαβῶς ἡβουῆς; Ἄλλ' εἶπε νὰ μὴ κυριευθῇ κανεὶς, ἀπὸ δόσους εἶναι ἐδῶ συγκεντρωμένοι, ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος. Ἄλλὰ μὲ κάθε φρόνησιν καὶ σύνεσιν καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἀφοῦ φάγωμεν καὶ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τὴν τρικυμίαν καὶ τὴν ζάλην, τὴν ὅποιαν ἐκ φύσεως ἡ μέθη ἐπιφέρει, ἄς φθάσωμεν εἰς εἰς τὸν λιμένα τῶν ψυχῶν μας. Ἐ δηλαδὴ τὴν νηστείαν, διὰ νὰ δυναθώμεν νὰ ἀπολαύσωμεν μὲ ἀβρόντιαν τὰ ἀγαθὰ τῆς.

Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ λαμπριὰ γίνεται αἰτία καὶ πρόξενος ἀπείρων συμφορῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἔτσι καὶ ἡ νηστεία καὶ ἡ περιφρόνησις τῆς κοιλίας γίνεται συνήθως αἰτία εἰς ἡμᾶς ἀναριθμητῶν ἀγαθῶν. ⁴ Ἀ Ὅταν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀντελήθη, ὅτι ἔχει ἀνάγκην αὐτοῦ τοῦ φαρμάκου διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔδωκεν εἰς τὸν πρωτόπλαστον τὴν ἐξῆς ἐντολήν: «Ἀπὸ κάθε δένδρον τοῦ Παραδείσου δύνασαι νὰ τρώγῃς τοὺς καρπούς ἀπὸ δὲ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ δὲν θὰ φάγῃς». Τὸ νὰ λέγῃ δὲ, φάγε αὐτὸ καὶ μὴ τρώγῃς ἐκεῖνο, εἶναι μορφή τῆς νηστείας.

Ἄλλὰ ἐνῷ ἦτο ἀνάγκη νὰ τηρήσῃ τὴν ἐντολήν, δὲν ἔκαμε τοῦτο. Ἐξ αἰτίας δὲ τῆς ἀκρατείας τῆς κοιλίας, νικηθεὶς καὶ παρακούσας τοῦ Θεοῦ κατεδικάζετο εἰς θάνατον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ πονηρὸς ἐκείνος δαίμων καὶ ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶπε τὴν ζωὴν τοῦ Πρωτοπλάστου εἰς τὸν Παράδεισον Β καὶ τὸν ἀκαταπόνητον θίον καὶ δεῖ, ὡσάν ἄγγελος, ἔτσι καὶ αὐτὸς μὲ σωματικὴν ὑπόστασιν διήγεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπιθυμῶν νὰ τὸν ὑποσκελίσῃ καὶ νὰ τὸν καταβάλλῃ μὲ τὴν ἐλπίδα μεγαλυτέρων ὑποσχέσεων, τὸν ἔκομε νὰ χάσῃ καὶ ὅσα εἰς τὰ χέρια του εἶχε. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι νὰ μὴ μὲν κανεὶς πιστὸς εἰς τὰς γνωστὰς συμφορὰς, ἀλλὰ νὰ ἐπιθυμῇ τὰ μεγαλύτερα. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς δηλώνουν κάποιοι σοφοὶ ἔλεγεν: «Μὲ τὸν φθόνον τοῦ διαβόλου εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον».

4. Δ' Κορινθ. 6, 10.
5. Γεν. 9, 16-17.
6. Σοφ. Βασιλ. 2, 24.

Βλέπετε, ἀγαπητέ μου, πῶς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν εἰσῆλθεν ὁ θάνατος (εἰς τὸν κόσμον); Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξέτασε πάλιν τὴν Ἁγίον Γραφήν, ἡ ὅποια συνεχῶς κατηγορεῖ τὴν πολυτέλειαν καὶ λέγει ἄλλοτε μὲν: «Ἐκάθησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ φάγουν καὶ νὰ πίνουν καὶ εὐκωθήσαν νὰ παίξουν», Ὁ ἄλλοτε δὲ «ἔφαγε καὶ ἔπιε καὶ ἐλιπῆν καὶ ἐπάχυνε καὶ ἐλάττειεν ὁ ἀγαπημένος». Καὶ ἐκεῖνοι, ποῦ κατώκου εἰς τὰ Σοδομομαζὶ μὲ τὰς ἄλλας συμφορὰς ἐπέσυραν ἀπὸ τότε τὴν ἀμετάρπτετον ἐκείνην ὄργην. Ἄκουσε καὶ τὰ λόγια τοῦ προφήτου: «Τοῦτο εἶναι τὸ ἀμόρτημα τῶν Σοδόμων, ὅτι δηλαδὴ ἔζων εἰς ἀβροντιαν τροφῆς. Διότι αὐτὸ εἶναι πηγή καὶ ρίζα ὄλων ἐν γένει τῶν συμφορῶν».

3. Εἶδες τὰ θαθερὰ ἀποτελέσματα τῆς λαμπριᾶς; Πρόσεχε, παρακαλῶ, πάλιν τὰ ἀγαθὰ τῆς νηστείας. Ὁ Μωϋσῆς ἀφοῦ ἐνήστευσε τεσσαράκοντα ἡμέρας κατώρθωσε νὰ πάρῃ τὰς πλάκας τῆς νομοθεσίας.¹⁰ Καὶ ἐπειδὴ, διὰν κατῆλθεν ἀπὸ τὸ βρος, εἶδε τὴν παρουσίαν τοῦ λαοῦ, ρίψας αὐτὰς κάτω, τὰς ὁποίας μὲ μεγάλην προσοχὴν κατώρθωσε νὰ πάρῃ, τὰς συνέτριψε, διὰτι ἐσκέπη, ὅτι εἶναι ἀπρεπὲς λαὸς ζῶν ἐν μέθῃ καὶ παρουσίᾳ νὰ δεχθῇ τοῦ Κυρίου τὴν νομοθεσίαν.¹¹ Δι' αὐτὸ ὁ θαυμασιὸς ἐκεῖνος προφήτης ἐκράτισθῃ πάλιν νὰ νηστεύσῃ ἄλλας τεσσαράκοντα ἡμέρας, διὰ νὰ ἠμπαρέσῃ, ἀφοῦ τὰς λάβῃ ἐκ νέου ἀπὸ τὸν Θεόν, νὰ τὰς μεταφέρῃ κάτω, ἐπειδὴ συνετριβήσαν λόγω τῆς παρανομίας αὐτῶν.¹²

Ἐτόσον καὶ ὁ μέγας (προφήτης) Ἥλιος ἐνήστευσε ἰσαριθμοὺς ἡμέρας Ε καὶ, ἀφοῦ διέφυγε τὴν τυραννίαν τοῦ βασιλέως,¹³ ἀνήλθε μὲ πύρινον ἄσμα εἰς τὸν οὐρανόν,¹⁴ αὐδέποτε μέχρι σήμερον δοκιμάσας τὸν θάνατον. Καὶ ἀνδρας ἐπίσης τῶν ἐπιθυμῶν (Δαυιδῆ) ὑποβλήθει εἰς νηστείαν πολλῶν ἡμερῶν κατὰ τοιαύτον τρόπον ἡξιώθη τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου θεάματος, ὥστε καὶ τὴν ὄργην τῶν λεόντων ἐχαλιναγωγῆσε καὶ τὴν μετέβαλεν εἰς ἡμερότητα προβάτων, χωρὶς νὰ μεταβάλλῃ τὸν χαρακτήρα, ἀλλὰ ἐνῷ παρέ-

7. Ἔξοδ. 32, 6.
8. Δευτ. 32, 15.
9. Γεν. 16, 49.
10. Ἔξοδ. 24, 18.
11. Ἔξοδ. 31, 18.
12. Ἔξοδ. 34, 28.
13. Γ' Βασίλ. 19, 8.
14. Δ' Βασίλ. 2, 11.

μενε ἡ θρησκεία, ἤλλαξε τὴν πρόθεσιν.¹⁵ 3 A

Καὶ οἱ Νινευίται νηστεύοντες μετέτρεψαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου ἀφοῦ προετοιμάσθησαν μαζί με τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἄλλα ζωᾶ δι' αὐτῆς.¹⁶ Καὶ ἔτσι, ἀφοῦ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰς πονηρὰς ἐνεργείας, προσκάλεσαν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Δεσπότη τοῦ δῶν. Ἀλλὰ διὰτὶ ἀκόμη ἀσχολοῦμαι μετὰ τοὺς δούλους; Ἐχομεν θεαίως καὶ ἄλλους πολλοὺς νὰ ἀπαριθμήσωμεν, οἱ ὅποιοι ἐξ αἰτίας τῆς νηστείας εὐδοκίμησαν καὶ εἰς τὴν Παλαιάν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸν καινὸν Δεσπότην δῶν μας. Διότι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἴδιος, ἀφοῦ ἐνήστευεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας,¹⁷ ἤρχισε τὴν πάλιν πρὸς τὸν διάβολον, ἃ δίδωμ εἰς δούλους μαρτύριον, ὥστε μετὰ τὴν νηστείαν νὰ ὀπλιζώμεθα καὶ ἀντισταῖντες ἀπὸ ἐδῶ τὴν δύναμιν, ἔτσι νὰ παρατασσώμεθα εἰς τὴν μάχην ἐναντίον του.

Ἄλλ' ἐδῶ θὰ ἐρωτᾷτε κάποιος ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν ὀφείαν κρίσιν καὶ σύνεσιν; Διὰ ποῖον λόγον ὁ Κύριος νηστεύει τόσας ἡμέρας, ὅσας οἱ ἄνθρωποι, καὶ δὲν ὑπερέβη τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν; Τοῦτο δὲν ἔγινε ἀπλῶς καὶ ἀσκοπῶς, ἀλλὰ μετὰ σοφίαν καὶ συμφῶνως πρὸς τὴν ἀπερίγραπτον φιλανθρωπίαν του. Διὰ νὰ μὴ νομισθῇ, ὅτι φαινομενικῶς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἀναλάβει σάρκα ἢ ὅτι εὐρίσκειται ἐκτὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἰσοσυγκρασίας, δι' αὐτὸ νηστεύει τὰς αὐτὰς καὶ ὅχι περισσοτέρας ἡμέρας, ὥστε νὰ ἀποστομῶσθαι ἀκείνους, οἱ ὅποιοι θέλουσιν νὰ εἶναι ἀναιδέεις. C

Διότι ἐὰν μερικοὶ καὶ τώρα ἀκόμη, ἐνῶ τοῦτο ἔγινε, τολμοῦν νὰ λέγουν αὐτὰ ἐὰν μετὰ τὴν πρόνοιάν του αὐτὴν δὲν τοὺς ἀφαιροῦσε τὴν ἀφορμὴν, τί δὲν θὰ ἠμπαροῦσαν νὰ εἶπουν; Διὰ τοῦτο δὲν ἐνήστευε περισσοτέρας ἡμέρας, ἀλλὰ τόσας μόνον, ὅσας οἱ ἄνθρωποι, εἰς νὰ μὴς διδάξῃ μετὰ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι καὶ ὁ ἴδιος τὴν ἴδιαν σάρκα εἶχε καὶ ὅτι δὲν ἦτο ἔξω ἀπὸ τὴν ἰδιουστασίαν μας.

4. Ἀλλὰ ὅτι μὲν εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῆς νηστείας καὶ πολλὴ ἡ ἀφέλεια, ποῦ ἀπὸ αὐτὴν προστίθεται εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἔγινε φανερόν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ τὸν Κύριον. D Παρακαλῶ, λοιπὸν σὰς ἀγαπητοὶ μου, γνωρίζοντες τὸ κέρδος αὐτῆς μὴ ἀποστρέφεσθε τὴν ὀφείλειάν της ἐξ ἀμελείας, οὔτε νὰ στενοχωρηθῆτε κατὰ τὴν

15. Δευτ. 10, 8.

16. Ἰαν. 3, 7.

17. Ματθ. 4, 2.

παρουσίαν της, ἀλλὰ νὰ ἔχετε χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν συμφῶνως πρὸς τὸν λόγον τοῦ μακαρίου Παύλου: «Διότι ὅσον ὁ ἐξωτερικὸς μας ἄνθρωπος φθείρεται τόσον ὁ ἐσωτερικὸς μας ἀνανεώνεται».¹⁸

Διότι νηστεία εἶναι ἡ τροφή τῆς ψυχῆς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ σωματικὴ τροφή παχύνει τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ ἡ νηστεία καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ἰσχυροτέραν, κάμνει τὰ πτερά της ἀνάλαφρα καὶ αὐτὴν μετάρσιον τὴν ὄψιν νὰ σκέπτεται τὰ οὐράνια. E Κάμνει ἡ νηστεία τὴν ψυχὴν ἀνωτέραν τῶν ἡβονῶν καὶ τῶν ἀπολαύσεων τῆς παρουσίας ζωῆς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἔλαφρα ἐκ τῶν πλοίων ὀρμητικώτερον διασχίζουν τὰ πελάγη, τὰ δὲ βαρυφορτωμένα καταποντίζονται, ἔτσι ἡ μὲν νηστεία καθιστᾷ τὴν σκέψιν καθαροτέραν μᾶς παρουσίας ζωῆς καὶ νὰ συγκινηθῆται ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ οὐράνια καὶ νὰ θεωροῦμεν τὰ παρόντα μηδαμῶς καὶ ὅτι αὐτὰ παρέρχονται ὡς οἰκία καὶ θυεῖρον. Ἡ δὲ μέθη καὶ ἡ λαίμαργία ἐπιδαρύνουσα τὴν σκέψιν καὶ παχύνουσα τὴν σάρκα αἰχμαλωτίζει τὴν ψυχὴν. 6 A τοιοῦται αὐτὴν ἀπὸ παντοῦ καὶ δὲν ἐπιτρέπει τὸ κρητήριο τῆς σκέψεως νὰ εἶναι ἰσχυρόν. Προετοιμάζει (καθένα) νὰ ὀδηγηθῆται εἰς τοὺς κρηνοὺς καὶ τὰ πάντα κάμνει ἐναντίον τῆς σωτηρίας της.

Ἄς μὴ ἐτοιμάζωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοὶ μου, μετὰ ἀμελείαν, ὅσα ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν σωτηρίαν μας. Ἀλλὰ γνωρίζοντες πόσα κακὰ ἀπὸ τὴν ἀμελείαν μας παρέρχονται ἄς ἀποφεύγωμεν τὰ βλαβερὰ τῆς ἀποτελέσματος. Διότι ἡ τρυφή δὲν ἀπαγορεύεται μόνον εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ὅπου εἶναι μεγαλύτερος ὁ τόνισμός της ἀληθείας καὶ μεγαλύτερα τὰ ἀγωνίσματα καὶ μεγάλοι οἱ ἰβρώτες καὶ πολλὰ τὰ βραβεῖα καὶ ἀπερίγραπτοι οἱ στέφανοι. B ἄλλα καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἀφ' ὅτου ἀκόμη οἱ Ἰουδαῖοι ἐκάθητο εἰς τὴν σικάν καὶ παρκαλοῦσθαι τὴν λυχνίαν καὶ ἦσαν ὡσὺν τὰ διὰ γάλακτος τρεφόμενα παιδία καὶ τοιοῦτοτρόπως σιγὰ-σιγὰ ἔσπευον (πρὸς τὸ φῶς) καὶ τότε ἀκόμη δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐπιδίδωνται εἰς ἀπολαύσεις. Καὶ μὴ νομίσητε, ὅτι ἡμεῖς λέγομεν αὐτὰ ἀπλῶς διότι θέλομεν νὰ κατηγορήσωμεν τὴν πολυτέλειαν. Ἀκούσατε τοὺς λόγους τοῦ προφήτου: «Ἀλλοίμονον εἰς ὅσους ἔρχονται εἰς κακὴν ἡμέραν, εἰς ὅσους κοιμῶνται εἰς κλίνας ἐξ ἔλεφαντοῦ καὶ ἐσθῶν ἀσώτως εἰς τὰς στρωμάς του. Ἀλλοίμο-

18. B' Κορινθ. 4, 16.

νου εις δρους τρώγουν τὰ ἐρβία ἀπὸ τὰ ποίμνια καὶ τὰ τρυφερά μασχάρια ἀπὸ τὰ κοτόδια. Ἄλλοιμονοι εἰς δρους πίνουσι διψῶμενοι οἶνον καὶ ἀλείφονται μὲ πολὺτιμα ἀρώματα, διότι ἐνόμισαν, ὅτι αὐτὰ θὰ εἶναι μόνιμα καὶ ὄχι φευγαλέα.¹⁹ C

Ἀντελήφθητε, πόσον ἐκαυτηρίασεν ὁ προφήτης τὴν πολυτέλειαν καὶ μάστιγα ὄμιλῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἀναίσθητοι καὶ ἀγνώμονες ὑπερπληροῦν καθ' ἑκάστην τὴν κοιλίαν των; Ἐξετάσατε λοιπὸν τὴν ἀκρίδειαν τῶν λόγων. Ἀφού κατηγορήσεν τὴν λαίμαργίαν καὶ τὴν πολλὴν μέθην λόγῳ οἰσιπσίας, τότε προσέθεσεν, ὅτι καὶ οὗτοι ἐνόμισαν, ὅτι αὐτὰ παραμένουν καὶ δὲν φεύγουν.

Ἐπὶ πλέον ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἀπόλαυσις θάνατι μέχρη τὸν φάρυγγα καὶ τὰ χεῖλη καὶ δὲν προχωρεῖ περαιτέρω. D Ὅμως ἡ μὲν ἡδονὴ εἶναι θραχὴ καὶ πρόσκαιρος, ὁ δὲ πόνος συνεχὴς καὶ χωρὶς τέλους. Καὶ αὐτὰ, λέγει, ὅτι διὰ τῆς πείρας ἐδιδάχθησαν, ὅτι ὅλα ἐξεληφόσαν ὡς μόνιμα καὶ ὄχι φευγαλέα, ταυτέστιν ἱπτάμενα καὶ οὐδ' ἐπὶ στιγμήν παραμένοντα. Διότι τοιαῦτα εἶναι ὅλα τὰ ἀνθρώπινα καὶ ὅσα ἔχουν σάρκα. Πρὶν προφθάσουν νὰ ἔλθουν χάονται. Τοιοῦτον πρῆγμα εἶναι ἡ πολυτέλεια, τοιοῦτον ἡ ἀνθρώπινη δόξα καὶ ἡ δύναμις, τοιοῦτον ὁ πλοῦτος, τοιοῦτον δὴ ἡ εὐημερία τῆς παρουσίας ζωῆς, χωρὶς καμμίαν σταθερότητα, οὔτε δεδιότητα, οὔτε μονιμότητα, ἀλλὰ τρέχει γρηγορώτερον ἀπὸ τὰ ρεῦματα τῶν ποταμῶν καὶ ἐγκαταλείπει ἐρήμους καὶ γυμνοὺς δρους εἰς αὐτὰ ἀφωσιμένοι. E

Ὅμως τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἀλλ' ἀντιθέτως πρὸς αὐτὰ εἶναι σταθερὰ καὶ ἀκίνητα καὶ χωρὶς νὰ δέχωνται καμμίαν μεταβολὴν προεκτείνονται εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον. Πόσον μεγάλη ἀνοησία δὲν θὰ ἦτο ἐάν ἀντήλλασσε κανεὶς τὰ ἐτοιμόρροπα μὲ τὰ ἀκίνητα, τὰ αἰώνια μὲ τὰ πρόσκαιρα, τὰ φευγαλέα μὲ τὰ συνεχῶς παραμένοντα καὶ ὅσα ἐτοιμάζουν τὴν μεγάλην μας τιμωρίαν μὲ ἐκεῖνα, 7 A τοῦ προφηνοῦ τὴν μεγάλην ἀπόλαυσιν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν!

Ἀντὶλαμθανόμενοι λοιπὸν αὐτὰ, ἀγαπητοὶ μου, καὶ ἐνδιαφερόμενοι πολὺ διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἄς περιφρονήσωμεν τὴν ἀνώφελον καὶ ἐπιβλαβὴ ἀπόλαυσιν. Ἄς ἀγαπήσωμεν τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἐν γένει λοιπὴν ἀρετὴν καὶ

19. Ἄριστ. θ, 9-9.

ἄς παρουσιάσωμεν μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἄς σπεύδωμεν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν ἀγαθῶν ἔργων, ἵνα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἀποταμιώσωμεν πνευματικὸν κέρδος καὶ συγκεντρώσωμεν μεγάλον πλοῦτον ἀρετῆς. Ἔτσι θὰ ἀξιωθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου καὶ θὰ προσέλθωμεν μὲ παρρησίαν εἰς τὴν φοβεράν καὶ πνευματικὴν τράπεζαν B καὶ νὰ μεταλάβωμεν τῶν μυστικῶν καὶ ἀθανάτων ἐκείνων ἀγαθῶν καὶ νὰ πληρωθῶμεν χάριτος ἐξ αὐτῶν μὲ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς μεριτεῖς ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἤρσαν εἰς Αὐτὸν τὸν Χριστὸν, τὸν φιλόφθωρον ἡμῶν Θεὸν μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀντικει δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΗΣ ΑΝΗΜΙΟΡΤΙΑΣ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ
ΕΑΝΗΜΙΟΡΤΙΞΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΗΝ. C

1. Σήμερον εἰμαι πλήρης χαρᾶς, πού θλέπω σᾶς τοὺς ἀγαπητοὺς μου. Διότι τόσοι δὲν χαίρονται ὅτε οἱ στοργικοὶ πατέρες ὅτε εὐχαριστοῦνται, πού τὰ τέκνα των τοὺς τριγυρίζουν καὶ μὲ τοὺς καλοὺς τρόπους καὶ τὰς ὑπαλοπίτους περιποιήσεις τοὺς παρέχουν πολλήν εὐχαρίστησιν, καθὼς ἐγὼ τώρα χαίρω καὶ εὐχαριστοῦμαι θλέπων νὰ πραγματοποιήται ἡ πνευματικὴ αὐτὴ συγκέντρωσις μὲ τόσοι μεγάλην εὐπρέπειαν καὶ νὰ ἔχη ἔντονον τόπον εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν βείων λόγων καὶ νὰ περιφρονῇ τὴν σαρκικὴν τροφήν. **Β** ἐνῶ ἀποδέλπει εἰς πνευματικὸν συμπόσιον καὶ ἀποδεκνύει μὲ τὰ ἔργα αὐτὰ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος λέγει: «Ὁ ἄνθρωπος ἐνθά ἤσθη μόνον μὲ ἄρτον, ἀλλὰ μὲ κάθε λόγον πού ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ»¹.

Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἄς μιμηθῶμεν τοὺς γεωργούς. Ὅπως ἀκριδᾶς ἐκεῖνοι, ἐταν Ἰδοὺν καθαρὸν τὸν ἀγρὸν καὶ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὰ θλαθερὰ χόρτα, μὲ πολλὴν ἀφθονίαν ρίπτουν τὸν σπόρον, ἔτσι καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τώρα τὸ πνευματικὸν αὐτὸ κτήμα εἶναι καθαρὸν ἀπὸ τὰ ἐνοχλητικὰ πάθη καὶ ἀπεμακρόνη ἡ πολυτέλεια καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν σκέψιν ὅτε ζῆλη ὅτε τρικυμία, **Β** ἀλλὰ γαλήνη καὶ πολλὴ ἡσυχία, ἡ δὲ διάνοια πρὸς τὰ ἄνω πτερουρίζει καὶ διὰ νὰ εἴπω καλύτερον, ἔχει στραφῆ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ σκέπτεται τὰ πνευματικὰ ἀντὶ τῶν σαρκικῶν, ἄς ἐπιμερῶμεν νὰ ἀσχοληθῶμεν σήμερον μὲ λεπτότερα νοήματα, παραστέτοντες ἐνώπιόν σας διδάγματα ἀπὸ τὰς βείας Γραφᾶς.

Διότι, ἐὰν δὲν ἐπιμερῶμεν αὐτὸ τώρα, πού νηστεύομεν καὶ περιφρονοῦμεν τὴν κοιλίαν καὶ πού βασιλεύει τόσο πολλὴ γαλήνη εἰς τὴν ὀρθὴν σκέψιν, **Α** πότε θὰ

1. Ματθ. 4. 4.

ἠμπορέσωμεν νὰ παρουσιάσωμεν τὰ διδάγματα αὐτὰ εἰς τὴν ἀγάπην σας; Ὅταν ὑπάρχη πολυτέλεια καὶ λαίμαργία καὶ μεγάλη ἄκηρσία; Ἀλλὰ τότε ὅτε ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ κώμωμεν ταῦτο καθὼς πρέπει, ὅτε οἰεῖς θὰ ἠμπορέσητε νὰ δεχθῆτε κάτι σπουδαῖον ἀπὸ τοὺς λόγους μας, διότι θὰ εἰσαθεθεθῆτε εἰς κάποιο σκότος τῆς ζῆλης τῶν σκέψεων. Καὶ τώρα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν εἶναι εὐκαιρία διὰ διδάγματα αὐτοῦ τοῦ εἵδους, ἀφοῦ πλέον ἡ δούλη δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὴν οικοδότουσαν, ἀλλὰ ἐγίνεν εὐάγωγος καὶ ἐπιδεκνύει μεγάλην πεποιθήσιν καὶ ὑπακοήν, θαμῶσα τὰ σκλήρηματα τῆς σαρκὸς καὶ σταθερὰ παραμένουσα εἰς τοὺς τεσσάρους βρούς. Διότι νηστεία εἶναι ἡ γαλήνη τῶν ψυχῶν μας, ἡ καλὴ διαγωγή τῶν γερόντων, ἡ παιδαγωγὸς τῶν νέων, ἡ διδάσκαλος τῶν συνετῶν. **Β** Αὐτὴ στολίζει μὲ διάδημα κάθε ἡλικίαν καὶ κάθε χαρακτῆρα. Σήμερον πούθεν δὲν ἀκούγεται θόρυθος, ὅτε κρουγῆ, ὅτε κρεάτων κομμάτιασμα, ὅτε τρεξίματα μογερίων.

Ἀλλὰ ἅλα αὐτὰ ἀπεδικώθησαν καὶ ἡ πόλις μας μιμῆται τώρα κάποια εὐπρεπῆ καὶ κοσμίαν καὶ συνετὴν κόρην. Ὅταν λοιπὸν ἀντιλαμβάνωμαι τὴν γενικὴν μεταβολήν, ἡ ὁποία ἔχει γίνε σήμερον καὶ ἀναλογίζωμαι τὴν χθεσινὴν ἀκαταστασίαν, ἀπορῶ καὶ θαυμάζω τὴν δύναμιν τῆς νηστείας, πῶς ἐσελθούσα εἰς τὴν συνέδησιν τοῦ καθενὸς μεταμόρφωσε τὴν σκέψιν καὶ ἐκαθάρισε τὸν νοῦν, ὅχι μόνον τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδιωτῶν, **Γ** τῶν ἐλευθέρων καὶ τῶν δούλων, τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν, τῶν λαθόντων ἑλληνικὴν μόρφωσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν βορδάρων.

Ἀλλὰ διατί λέγω τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἰδιωτῶν; Διότι καὶ τὴν συνέδησιν αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως μετέστρεψε πρὸς ὑπακοήν εἰς τὴν νηστείαν, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ὑπολοίτους ἀθρώπους. Καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς διαφορὰν τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ πτωχοῦ. Ἀλλὰ πρῶτον ἡ τροφή εἶναι ἀπλή, ἀπηλλαγμένη ὑπερηφανείας καὶ ἐπιδειξίας καὶ μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν σήμερον προσέρχονται εἰς τὴν λιτὴν τράπεζαν παρὰ ἄλλοτε, ἐταν ὑπῆρχαν πολλὰ κορυκεύματα καὶ πολὺς γνήσιος οἶνος. **Δ**

2. Εἰδοτε, ἀγαπητοὶ μου, εἰσαγωγικῶς τὴν δύναμιν τῆς νηστείας; Δι' αὐτῶν τῶν λόγων καὶ ὁ ἴδιος μὲ περισσότερο σήμερον προθυμῶν παρὰ προηγουμένως ἀρχίζω τὸν λόγον πρὸς σᾶς, διότι γνωρίζω, ὅτι ρίπτω τὸν σπόρον εἰς ἀγρὸν γόνιμον καὶ θαυθακαμένον, ὁ ὁποῖος δύναται συν-

τόμως να μάς αποδώσει πολλαπλασίους τούς καρπούς. Ἄς εξετάσωμεν λοιπὸν καλῶς, ἐάν συμφωνήτε, τὴν δύναμιν τῶν λόγων, οἱ ὅποιοι ἀνεγνώσθησαν σήμερον, τοῦ μακαρίου Μωϋσέως.

Ἐμπρὸς προσέχετε, παρακαλῶ, ἀκριδῶς ὅσα λέγομεν. Διότι, δὲν λέγομεν ἰδικᾶς μᾶς σκέψεις, Ἐ ἀλλὰ ὅσα ἀκριδῶς δύναται: νὰ παρέχη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀφέλειάν σας. Καὶ ποῖα εἶναι αὐτά; Κατ' ἀρχάς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἄξιζει ἔδω κανεὶς νὰ ἀπορῆ, διὰ τοῖον λόγον ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης, ἐνῷ ἐξησεν ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς γενεάς, ἐκθέτει αὐτὸ εἰς ἡμᾶς. Οὐτε ἀπλῶς οὕτε ἀσκόπως. Διότι, δταν ἐξ ἀρχῆς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς μέσῳ τοῦ ἑαυτοῦ του συνεχίσει με τοὺς ἀνθρώπους καθ' ἓν τρόπον ἴσο δυνατόν νὰ ἀκούσουν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Αὐτοαυτῶτως λοιπὸν ἦλθε πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἐπέπληξε τὸν Κάιν, συνεχίτησε με τὴν Νῶε, κατέστησε ξένον τὸν Ἀβραάμ καὶ δταν ὀλοκλήσῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐξάκειλεν εἰς πολλὴν ἀμαρτίαν, αὐτὲ τότε ἀπεστράφη τελείως τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Δημιουργὸς τοῦ Κόσμου.

Ἀλλὰ ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα ἔγιναν ἀνάξιοι τῆς οἰκειότητος Του, ἐπιθῶν ἐν ἀνεύρεση τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτοὺς, στέλλει ἐπιστολάς, ὅπως πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται μακρόν, προσπαθῶν νὰ ἐπαναφέρει πλῆρῃσιν Του τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ βοτελε μεν τὰς ἐπιστολάς ὁ Θεός, τὰς ἔφερε δὲ ὁ Μωϋσῆς. Τί λέγουσιν λοιπὸν αἱ ἐπιστολαί; Κατ' ἀρχάς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Β' Ἐξέταξε λοιπὸν, ἀγαπῆτέ, τοὺς λόγους τοῦ βασιμαστοῦ αὐτοῦ προφήτου καὶ τὸ ἐξαίρετον αὐτῶν. Διότι ὄλοι μὲν οἱ ἄλλοι προφῆται εἶπον ἢ ὅσα θὰ γίνουσι μετὰ πολλῶν χρόνων ἢ ὅσα θὰ συμβῶσιν κατὰ τοὺς χρόνους των. Ὁ δὲ μακάριος αὐτὸς προφήτης, ἐνῷ ἐξῆσε ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς γενεάς, δηγουόμενος ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἠξιῶθη νὰ εἴπῃ ὅσα πρὸ τῆς ἐμφανισεῶς του ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τὸν πλάστην τοῦ κόσμου: Διὰ τοῦτο καὶ ὡς ἐξῆς ἤρχισε τὸν λόγον: «Κατ' ἀρχάς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» C ὁχεθὸν πρὸς ὅλους μᾶς με καθαρὰν τὴν φωνὴν λέγων: μήπως λοιπὸν λέγω αὐτὰ διδασκόμενος ἀπὸ κάποιον ἄνθρωπον; Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐδωκεν εἰς αὐτὰ ὑπαρξίν ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξίαν, αὐτὸς παρωρμῆσε καὶ τὴν γλώσσάν μου εἰς τὴν ἐξήγησίν των. Ὡσὼν λοιπὸν νὰ μὴ ἀκούετε πλέον αὐτὰ ἀπὸ τὸν Μωϋσεά, ἀλλὰ διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν τῶν ὀλων,

ἔτσι παρακαλῶ, νὰ προσέχωμεν εἰς ὅσα λέγονται καὶ νὰ χαίρομεθα διὰ τὰς σκέψεις μᾶς ποῦ εἴπομεν. Διότι οἱ λογισμοὶ τῶν ἀνθρώπων λέγουσιν, ὅτι ἐνέχουν δειλίαν καὶ εἶναι ἐσφαλμένοι οἱ σκέψεις των.²

Με πολλὴν ἐγνωμοσύνην ἂς δεχόμεθα ὅσα λέγονται, χωρὶς νὰ ὑπερβαίνωμεν τὰ ἀνθρώπινα μέτρα καὶ νὰ ἀσχολούμεθα με ὅσα ὑπερβαίνουσι τὰς δυνάμεις μᾶς. D Τοῦτο ἀκριδῶς ἔχουν πάσει οἱ ἔχθροι τῆς ἀληθείας, οἱ ὅποιοι ἤθελαν νὰ ἐξαρτήσουν τὸ πᾶν ἀπὸ τὰς σκέψεις των καὶ δὲν ἠνόησαν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἡ ἀνθρώπινη φύσις νὰ ἐξετάσῃ τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ διατὶ ἀναφέρω τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ; Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὴν δύναμιν οὐτε τοῦ σκηνθρώπου του τὴν τέχνην νὰ ἐξετάσῃ. Εἰπέ μου λοιπὸν, πῶς ἀπὸ τὴν μεταλλοτεχνίαν γίνεται ὁ χρυσός, ἢ πῶς καθαρίζεται ἀπὸ τὴν ἄμμιον ἡ ὄλιος;

Ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀπαντήσῃ. Ἐάν λοιπὸν αὐτά, τὰ ὅποια εὐρίσκονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὰ ὅποια ἡ ἀνθρώπινη σοφία ἐπεξεργάζεται λόγῳ τῆς καλωσύνης τοῦ Θεοῦ, δὲν δύνασαι νὰ μάθῃς, τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ προσπαθεῖς, ἄνθρωπε, νὰ ἐξετάσῃς; Καὶ ποῖας συγγνώμης δύνασαι νὰ τύχῃς; E Ποῖαν ἀπολογία θὰ κάμῃς φθάων εἰς τοιοῦτον σημείον παραφροσύνης καὶ ἀσχολούμενος με ὅσα ὑπερβαίνουσι τὰς δυνάμεις σου; Διότι τὸ νὰ λέγῃς ὅτι ὁ κόσμος ἔχει γίγει ἀπὸ ὑπάρχουσας ὀλων καὶ νὰ μὴ παραδέχεσαι, ὅτι ἐδημιούργησεν αὐτὸν ὁ δημιουργὸς τῶν πάντων ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας, τούτο θὰ ἴτο ἀπόδειξις ἐσχάτης παραφροσύνης.

Κλείων λοιπὸν τῶν ἀγνωμόνων τὰ στόματα ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης, δταν ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ ἀρχὴν τοῦ βιβλίου, ὡς ἐξῆς ἀρχίζει: ¹⁰ A «Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς αὐτὴν «ἐδημιούργησε», τίποτε ἄλλο μὴ ἐρευνᾷς, ἀλλὰ με ταπεινοφροσύνην πίστευε εἰς ὅτι ἐλέχη. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος τὰ πάντα δημιουργεῖ καὶ μεταμορφᾷ καὶ ρυθμίζει τὰ πάντα κατὰ τὴν θέλησίν Του. Καὶ πρῶσε το μέγεθος τῆς συγκρατοσύνης. Καθόλου δὲν συζητεῖ περὶ ἀοράτων δυνάμεων, οὕτε λέγει, ὅτι ἐν ἀρχῇ ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τοὺς ἀγγέλους ἢ τοὺς ἀρχαγγέλους. Καὶ δὲν μᾶς ἠνοιξεν αὐτὸν τὸν δρόμον τῆς διδασκαλίας ἀπλῶς καὶ ἀσκόπως. B

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπεθῶντο πρὸς τοὺς Ἰουδαίους οἱ

2. Σοφ. Βαλαμ. 0, 11.

όποιοι συνεκινούντο από την παρούσαν ζωή και δεν ήδύναντο τίποτε νοητόν να συλλάβουν διά του νοῦ, από τὰ αίσθητά πλέον αὐτοῦς ὀδηγεῖ πρὸς τὸν Δημιουργὸν τῶν ὄλων, διὰ τὰ λατρεύσουσιν Αὐτόν, ἀφοῦ γνωρίσουν τὸν τεχνίτην τοῦ παντός ἀπὸ τὰ ἔργα Του καὶ μὴ παραμείνουν εἰς τὰ δημιουργήματα. Διότι, ἐὰν καὶ μετὰ τοῦτο δὲν ἔπαυον νὰ θεοσκοιοῦν τὰ κτίσματα καὶ νὰ ἐπιδεικνύουν σεβασμὸν εἰς τὰ ἀνευ ἄξιας εἰδωλά, εἰς ποῖον σημείον παραφροσύνης θὰ ἐθούροντο, ἐὰν ὁ Κύριος δὲν προέβαιεν εἰς τὸσον μεγάλην συγκατάθεσιν.

3. Καὶ μὴ παρενεύεσαι, ἀγαπητέ μου, πού ὁ Μωϋσῆς ἀκολουθεῖ τὸν Ἰσὶον δρόμον ἡμιλῶν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰσαγωγικῶς πρὸς τοὺς ἀνοήτους Ἰουδαίους. Ὁ τὸν αὐτὸν δρόμον ὡς γνωστὸν ἠκολούθησε καὶ ὁ Παῦλος εἰς χρόνον χάριτος, ἔπειθ' τὸσον πολὺ εἶχεν ἀποδώσει τὸ κήρυγμα. Θέλων νὰ ἡμιλήσῃ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, κάμνει τὴν διδασκαλίαν του ἀπὸ τὰ αἰσθητά, λέγων τὰ ἑξῆς: «Ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸν κόσμον καὶ ἄλλα ἕσα ὑπάρχουν εἰς αὐτόν, αὐτὸς εἶναι ἀπόλυτος Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ δὲν κατοικεῖ εἰς τοὺς ναοὺς, πού κτίθουν διὰ τῶν χειρῶν τῶν αἰ ἀνθρώπων οὐτε ὑπηρετεῖται ἀπὸ χειρὸς ἀνθρώπων.»¹

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγνωρίζεν, ὅτι αὐτὴ ἡ διδασκαλία ἦτο κατὰλληλος δι' αὐτοὺς, ἠκολούθησεν αὐτὸν τὸν δρόμον. Διότι συμφώνως πρὸς τὴν ἀντιληπτικότητα ἐκείνων, πού δέχονται τὰ διδάγματά του, τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὀδηγούμενος ἔκαμει τὴν διδασκαλίαν. Καὶ διὰ τὰ ἀντιληφθῆς ὅτι ἡ διαφορά τῶν προσώπων καὶ ἡ ἀνεκωνότης τῶν ἀκρατῶν (νὰ κατανοήσουσιν) εἶναι αἰτία αὐτοῦ, ἄκουε τὸν Παῦλον, Δ' Ὅταν ἐστὲλλε ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Κολοσσαίσις, δὲν ἠκολούθει τὸν αὐτὸν δρόμον, ἀλλὰ διαφορικῶς συνεζήτηε πρὸς αὐτοὺς καὶ ἔλεγε: «Δι' αὐτοῦ ἐδημιουργήθησαν τὰ πάντα, τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα: εἴτε (εἶναι) θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι, ἕσα δι' Αὐτοῦ καὶ δι' Αὐτὸν ἔχουν δημιουργηθῆ.»

Καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ υἱὸς τῆς θρονῆς μὲ μεγάλην φωνὴν ἔλεγε: «Ὅλα ἐγέναν δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ τίποτε δὲν ἐγένε ἀπὸ ἕσα ἔχουν γίνεαι.»² Ὁ Μωϋσῆς ὅμως δὲν ἡμιλή-

1. Πράξ. 17, 24.
2. Ἐφεσ. 1, 16.
3. Ἰωάν. 1, 8.

σεν ἔτσι. Εὐλόγως, διότι δὲν ἦτο λαοκίς εἰς ἄσους ἀκόμη γαλακτοτροφουμένοι νὰ δίδωμεν στερεὸν τροφήν. Ἐ Διότι, ὅπως ἀκριβῶς οἱ διδάσκαλοι δεχόμενοι ἀπὸ τοὺς γονεῖς τὰ παιδιὰ παραδίδουν εἰς αὐτὰ τὰ πρῶτα γράμματα, οἱ δὲ γονεῖς παραλαμβάνοντες ἀπὸ αὐτοῦ τὰ παιδιὰ τὰ πλέον τέλεια μαθήματα τοὺς παρέχουν.

Κατὰ τὸν Ἰσὶον τρόπον ἐνήργησε καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἀπόστολος τῶν ἔθνων Παῦλος καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Διότι ἄ μὲν Μωϋσῆς ἐξ ἀρχῆς ἀφοῦ παρέλαθε τὴν ἀνθρώπινην φύσιν ἐδίδαξεν εἰς τοὺς ἀκρατὰς τὰ πρῶτα στοιχεῖα. Ἢ Καὶ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τῶν Μωϋσῆν ἀφοῦ παρέλαθον αὐτὰ, παρέδωσαν κατόπιν ταῦτα τελειότερα. Ἀντελήθησμεν λοιπὸν ἡδὴ τὴν αἰτίαν τῆς συγκαταθέσεως καὶ οἱ ἡμιλῶν καταλλήλως φωτισθεῖς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἄλλ' ἐν γένει ἐξέθετε εἰς τοὺς ἀκρατὰς ἐκρίων ἄλλας τὰς ἀναφαισῶν ὡς εἰκόνα ἀφροσύνης τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ νὰ λέγῃ: «Κατ' ἀρχὰς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Διότι καὶ ἂν προσέλθῃ ὁ ὀπαδὸς τοῦ Μανιχαίου καὶ Ἰσχυριοῦθι, ὅτι προὔπτηρχεν ἡ ὄλη καὶ ἂν προσέλθῃ ὁ ὀπαδὸς τοῦ Μαρκίου καὶ ἂν ὁ ὀπαδὸς τοῦ Οὐαλεντινίου καὶ ἂν Ἐθνοκαί, λέγε πρὸς αὐτοὺς: «Κατ' ἀρχὰς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν», ἀλλὰ δὲν πιστεύει εἰς τὴν Γραφήν, νὰ ἀποστραφῆς κατόπιν αὐτὸν ὡς παράφρονος καὶ ἀνόητου. Ἐ Διότι β-ποῖος ἀπιστεῖ εἰς τὸν Δημιουργὸν τῶν πάντων, κατηγοροῦν αὐτὸν δι' ἀποδίξει ψεῦδος εἰς τὴν πραγματικότητα, εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ τύχῃ συγγνώμης. Διότι ἐκείνοι ἔχουν ἐπιπλοστον χρώμα καὶ ἐν παρουσίᾳ τῶν προσώπων ἐπιεικείας κρύπτουν τὸν λύκον κάτω ἀπὸ τὸ δέρμα τοῦ προβάτου. Σὺ ὅμως μὴ ἀπατηθῆς, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν λόγον νὰ μισήσῃς αὐτόν, διότι πρὸς αὐτὸν συνάνθρωπον προσποιεῖται ἐπιεικείαν, πρὸς δὲ τὸν Θεόν, τὸν Κύριον τῶν πάντων, ἀναλαμβάνει πόλεμον καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ἐναντιοῦται εἰς τὴν αὐτῆς Του. Ὅμως ἡμεῖς, ὡς κρατούμεθα ἀπὸ τὸν ἀρραγῆ δράκον καὶ ὡς ἐπανελέωμεν πάλιν εἰς τὴν ἀρχήν: «Κατ' ἀρχὰς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». C

Βλέπε, ὅτι ἡ θεία φύσις διαλάμπει καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τρόπου τῆς δημιουργίας, διότι κάμνει αὐτὴν ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀνθρώπινην αὐστησίαν, καθ' ὅσον πρότερον ἐπεξέτεινε τὸν οὐρανὸν καὶ τότε κάτω ἀπὸ αὐτὸν ἄπλωσε τὴν γῆν. Προηγούμενος τὸν ὄροφον καὶ ἔπειτα τὸ θεμέλιον. Ποῖος εἶδε; Ποῖος ἤκουσε; Διότι εἰς τὴν ἀνθρώπινην οικο-

Ἐσθὴν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβῆ αὐτὸ ποτὲ ἂν ὄντως ὄντως ἐπιπέσει ὁ Θεὸς, τὰ πάντα ὑποχωροῦν εἰς τὴν θέλησίν του καὶ ὑποτάσσονται.

Ἐὰς μὴ ἐξετάζωμεν λοιπὸν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν, ἀλλ' ἄς θαυμάζωμεν τὸν δημιουργὸν καθοδηγούμενον ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του. Διότι αἱ ἀόρατοι ἰδιότητες (ἠθλοῦ) ἢ αἰώνια δυνάμεις καὶ ἡ θεότης του) βλέπονται καθαρά, ἀφ' ὧν ἡ δημιουργία ὁ κόσμος, γινόμενα νοητὰ διὰ μέσου τῶν δημιουργημάτων Του. D

4. Καὶ ἐὰν οἱ ἔχθροι τῆς ἀληθείας ἐπιμένουν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ προέλθῃ κάτι ἀπὸ τὸ μηδέν, θὰ ἐρωτήσωμεν αὐτούς. Ὁ πρῶτος ἀνὴρ ἐπλάσθη ἀπὸ χώμα ἢ ἀπὸ τίποτε ἄλλο; Γενικῶς θὰ εἴπουν, ὅτι ἐπλάσθη ἀπὸ χώμα καὶ θὰ συμφωνήσουν. Ἐὰς εἴπουν λοιπὸν εἰς ἡμᾶς, πῶς προήλθεν ἡ φυσικὴ ἰδιουσία τῆς σαρκὸς ἀπὸ τὸ χώμα. Διότι ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸ χώμα λάσπη καὶ πλίνθος καὶ κεραμίδι καὶ δοστροκὸν θὰ ἠδύνατο νὰ προέλθῃ. Πῶς ὄντως ἐδημιουργήθη ἡ ἰδιουσία τῆς σαρκὸς; Πῶς ἀπὸ μίαν ὑπάρχουσαν ὄντην προέρχονται ποσότητες διαφόρων οὐσιῶν, ἴσως τὰ ὄσπτα, τὰ νεύρα, αἱ ἀρτηρίαι, τὸ λίπος, τὸ δέρμα, οἱ ὀστέες καὶ αἱ τριχες; E

Ἄλλὰ ὄντως εἰς αὐτὰ δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των ποτὲ. Καὶ θιατὶ ἐπιπέσει περὶ τοῦ σώματός μας; Σχετικῶς μετὰ τὸν ἄρτον, τὸν ὅποιον καθ' ἡμέραν τρώγομεν, ἄς μᾶς εἴπουν πῶς μεταβάλλεται εἰς αἷμα καὶ θερμότητα καὶ χολὴν καὶ διαφόρους χυμούς, ἐνῶ εἶναι ἐνὸς εἴδους; Καὶ αὐτὸς μὲν πολλάκις ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ σίτου, τὸ δὲ αἷμα εἶναι κόκκινον ἢ μαῦρον. F A

Ἄν λοιπὸν αὐτὰ ποὺ καθημερινῶς βλέπομεν ἐνώπιόν μας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς ἐξηγήσουν ποτὲ, οὐδὲν ὄντως δύναται νὰ ἐπιλήσων περὶ τῶν ὑπολοίπων δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ καὶ ἐὰν ὄντως ἀπὸ τῶν πλοῦτων ἀποδείξωμεν ἐπιμένουν, διότι ἐπιμένουν νὰ ἐνισχύουν τὴν ἰσχυρὰν τῶν φιλονικίων, ἡμεῖς οὐτε καὶ τότε θὰ παύσωμεν νὰ λέγωμεν πρὸς ἐκείνους τὰ ἴδια: «Κατ' ἀρχὰς ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Διότι μόνος του αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι ἰκανὸς νὰ καταρρίψῃ ἄλλους τοὺς πύργους τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ ἐκρίβωσῃ ἐκ θεμελίων ὄντως τὰς ἀνθρωπίνους σκέψεις. B

Καὶ ἐὰν ποτὲ ἀργὰ θελήσουν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ

6. Εἰρ. 1, 20.

τὴν φιλονικίαν, (αὐτὸς ὁ λόγος) θὰ δυνῆθῃ νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας. Ἄλλὰ ἡ γῆ ἦτο ἀθάνατος καὶ ἀδιαμόρφωτος. Εἶπέ μοι, διὰ ποῖον λόγον τὸν μὲν οὐρανὸν ἔκομεν λαμπρὸν καὶ τέλειον, τὴν δὲ γῆν ἐπαρουσίασαν ἀδιαμόρφωτον; Ὅστε τοῦτο ἔκομεν τυχαίως. Ἀφοῦ ἀντιλήφθῃς ἀπὸ τὸ τελευταῖον τιμῆμα τῆς κτίσεως τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ, νὰ μὴ ἀμφισβῆσθῃς οὐδένα οὐδένα οὐτε νὰ νομίσῃς, ὅτι τοῦτο παρελείφθη λόγῳ ἀδυναμίας Του.

Ἄλλωστε καὶ δι' ἄλλου λόγου ἐδημιούργησε τὴν γῆν ἀδιαμόρφωτον. C Ἐπειδὴ ἠθλοῦ αὐτὴ μᾶς εἶναι τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ ἐξ αὐτῆς ἐδημιουργήθημεν καὶ τροφόμεθα καὶ αὐτὴ εἶναι δι' ἡμᾶς καὶ πατρὶς καὶ κοινὸς τάφος καὶ πάλιν πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφομεν καὶ ἀπολαύομεν δι' αὐτῆς τὰ ἀμείψα ἀγαθὰ, διὰ νὰ μὴ ἐκτιμῆσων αὐτὴν (περισσότερον) ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς αἰ ἀνθρώποι, λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι ἀνογκαῖα (δι' αὐτούς), τὴν παρουσιάζει ὅτι προηγουμένως ἦτο ἀδιαμόρφωτος καὶ ἀσχημάτιστος, διὰ νὰ μὴ ἀποδώσῃ εἰς τὴν φύσιν τῆς γῆς τὰ ἐξ αὐτῆς προερχόμενα ἀγαθὰ, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος ἐδημιούργησε αὐτὴν ἐκ τοῦ μηδενός.

Διὰ τοῦτο λέγει ὅτι «ἡ γῆ ἦτο ἀθάνατος καὶ ἀδιαμόρφωτος». Ἰσως ταχέως καὶ εἰσαγωγικῶς ἐστρέψωμεν τὴν σκέψιν σας πρὸς λεπτότερον ἔννοιαν. D Δι' αὐτὸ πρέπει εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ σταματήσω τὸν λόγον μετὰ τὴν παρακλήσιν νὰ μὴ χρησιμοποιήσῃτε ὅσα ἔχουν λεχθῆναι καὶ πάντοτε νὰ ἐνθυμῆσθε ζωηρῶς αὐτὰ καὶ ὅταν φύγετε ἀπ' ἐδῶ, εἰς τὴν τράπεζαν τῶν ὑλακῶν ἀγαθῶν, νὰ παραθέσετε καὶ τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ. Καὶ τότε ὁ ἄνδρας ἄς ἐπαναλαομῆσθῃ μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐδῶ λεχθέντα, ἄς ἀκοῦῃ ἢ οὐκ ἀκούῃ καὶ ἄς διδάσκωνται τὰ τέκνα καὶ οἱ ὄνηρηται. Καὶ ἄς γίνῃ ἐν συνεχείᾳ ἡ οἰκία Ἐκκλησίας διὰ νὰ ἀπομακρυνεῖται ὁ διάβολος καὶ νὰ ἐραπειτεύῃ ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων, ποῦ εἶναι ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας. Ἐὰς ἐπαναπαύεται εἰς αὐτὸν τὸν χωρὸν ἢ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἄς περιστοιχίσῃ τοὺς ἐνοίκους ἢ εἰρήμῃ καὶ ἡ ὁμόνοια. E

Διότι, ἐὰν ἐνθυμῆσθε ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως, μετὰ περισσότεραν προθυμίαν θὰ δέχεσθε ὅσα μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ λόγου θὰ σπεύρωμεν. Συνεπῶς καὶ ἡμεῖς μετὰ μεγαλύτεραν προθυμίαν καὶ ἀφρονίαν θὰ μεταδίδωμεν αὐτὰ, ποῦ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ χορηγεί, ὅταν βλέπωμεν τὴν δόξα τῶν ἁγίων, ποῦ ἐστρέψωμεν. Διότι καὶ ὁ γεωργός, ὅταν βλέπῃ νὰ φυτῶναι οἱ σπόροι ἐξέτάζων μετὰ πολλὴν προ-

θυμίαν τούς ἀγρούς, σπεύδει προθύμως νά στείρη καί ἀλλοίους σπόρους. ¹⁵ Α

5. Διὰ νά κάμετε ἡμᾶς περισσότερο προθύμους ἐξασφαλίσате ὅσα μέχρι τώρα ἐλέγθησαν καί μετά τῶν ὀρθῶν διδασκαλιῶν νά ἐπιδεικνύετε πολλήν φροντίδα διὰ τήν ὀρθήν ζωήν. «Διότι, λέγει, τὸ φῶς σας ἄς λάμψη ἔμπρός εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νά ἴδωσι τὰ καλά σας ἔργα καί δοξάσωσι τὸν Πατέρα σας τὸν οὐράνιον». ⁷ Διὰ νά συμφωνῇ ἡ ζωὴ μὲ τὴν διδασκαλίαν, καί ἡ διδασκαλία νά διακηρύττῃ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς. Διότι ἡ πίστις χωρὶς ἔργα εἶναι νεκρά καί τὰ ἔργα χωρὶς πίστιν εἶναι πάλιν νεκρά. ⁸ Διότι καὶ ἐάν ἀκούη ἔχωμεν ὑγιεῖς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ἀλλ' ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας, δέν ἔχομεν καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. ⁹ Καί ἐάν πάλιν ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας καί εἴμεθα ἀτελεῖς εἰς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις ὅτε εἶσι ἔχομεν κάποισαν ὠφέλειαν. Δι' αὐτὸ πρέπει καί ἀπὸ τὰ δύο μέρη νά σωφρίγγεται αὐτὴ ἡ πνευματικὴ οἰκοδομὴ: «διότι, λέγει, καθένας, ποῦ ἀκούει τὰ λόγια μου αὐτὰ καί τὰ ἔκτελει, θὰ ἐξομοιωθῇ μὲ ἄνθρωπον συνετόν». ⁹

Πρόσεχε πᾶς θέλει ὁ Κύριος, ὅχι μόνον νά ἀκούωμεν τὰ λόγια τοῦ, ἀλλὰ καί νά τὰ ἐφαρμόζωμεν καί διὰ τῶν ἔργων νά ἀποδεικνύωμεν τὴν ὑπακοήν μας καί ἀνάμνησιν συνετὸν ἐκεῖνον, ποῦ ἐπιδεικνύει ἔργα σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους. Ἐκεῖνος δέ, ποῦ σταματᾷ εἰς τοὺς λόγους, τὸν ἀνόμωσον, εὐλόγως, ἀνόητον. Διότι αὐτός, λέγει, ἐθεμελίωσεν τὴν οἰκίαν του εἰς τὴν ἄμωσαν. ¹⁰ Δι' αὐτὸ δέν ἠμπόρουν νά ἀνθήξῃ εἰς τὸ κτύπημα τῶν ἀνέμων καί κατέρρουσε. Διότι τοιαῦτα δεδαίως εἶναι αἱ ἀδρανεῖς ψυχαί, αἱ ὁποῖαι δέν στηρίζονται εἰς πνευματικὰ θεμέλια. Δέν γίνεται ἀσφαλῶς ἐδῶ λόγος περὶ οἰκοδομῆς καὶ οἰκίας, ἀλλὰ περὶ τῶν ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι ὑψίστανται ταραχὴν ἀπὸ τῶν τυχόντων πειρασμῶν. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνέμου, τῆς βροχῆς καὶ τῶν ποταμῶν ἀδήλωσε τὴν ἐπίθεσιν τῶν πειρασμῶν. Διότι ὁ σταθερὸς καὶ ὁ ἀγρυπνῶν καὶ ὁ σώφρων ἀποδαίνει περισσότερον ἰσχυρὸς αὐτοῦ (τοῦ πειρασμοῦ) καὶ ὅσον τὰ σχετικά μὲ τὴν θλίψιν ἐντείνονται, τόσον τὰ τῆς ἀνδρείας αὐξάνονται. ¹¹ Ἀντιθέτως ὁ ἀδρανὴς καὶ ὁ δειλὸς καὶ ὅταν ὀλίγη αἴρα πειρασμοῦ πνεύσῃ, ἀμέσως κλονίζεται καὶ πίπτει

7. Ματθ. 6, 16.
8. Ψαλμ. 9, 98.
9. Ματθ. 7, 24.

ὅχι ἀπὸ τὴν φυσικὴν δύναμιν τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῆς θελήσεως.

Δι' αὐτὸ πρέπει νά εἴμεθα συνετοὶ καὶ ἀγρυπνοὶ καὶ δι' ἅλα ἑτοιμοὶ, ὥστε καί εἰς τὴν ἀνεῖν νά εἴμεθα γυμνασμένοι καὶ κατὰ τὰς ἐπερχομένας θλίψεις νά εἴμεθα συνετοὶ καὶ πολὺ εὐγνώμονες, διαρκῶς εὐχαριστοῦντες τὸν φιλόνητον Θεοῦ. ¹² Ἐάν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ρυθμίζωμεν τὰ τῶν ἐαυτῶν μας, θὰ ἔχωμεν πλουσίαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καί εἶσι θὰ ἠμπορέσωμεν καί τὴν παροῦσαν ζωὴν ἀσφαλῶς νά διέλθωμεν καὶ πολλὴν παρησῖαν διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν νά ἐξασφαλίσωμεν. Εἴθε ὅλοι νά ἀξιώθωμεν αὐτῆς μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευνθρώπιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πρέπει δοῦσα, δύναμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

ΕΙΣ ΤΑ ΓΕΩΓΟΝΙΑ ΤΟΥ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΒΑΗΜΙΟΥΤΗΤΕΡΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΕΩΣ ΤΟΥ, ΚΑΙ ΕΓΙΝΕ ΒΡΑΣΣ, ΚΑΙ ΕΓΙΝΕ ΠΡΩΤ¹, ΗΜΕΡΑ ΠΡΩΤΗ. 14 Α

1. Ἡ μελέτη τῶν θεῶν Γραφῶν οἰοῦμαι μὲ θησαυρὸν, διότι ὅπως ἀκριβῶς ἂν κάποιος δυνήσῃ νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐκεῖ ἓνα μικρὸν τεμάχιον, θὰ ἀποκομίσῃ μεγάλου πλούτου, ἔτσι θεοσίως συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Ἁγ. Γραφήν. Ἡ Μέσα εἰς μίαν μικρῶν λέξιν εἶναι δυνατόν νὰ εἴρῃ κανεὶς μεγάλην δύναμιν ἑνωσῶν καὶ ἀνεκφραστον πλούτου. Ὅχι μόνον μὲ θησαυρὸν, ἀλλὰ καὶ μὲ πηγὴν παραβάλλοντα τὰ θεῶα λόγια, ποὺ τρέχει ἀφθονοὺν ὕδωρ καὶ πολὺ ὄρημτικά. Καὶ τοῦτο μὲ αὐτὰ τὰ ἔργα ἐδιδάχθημεν χθὲς βδο.

Διότι ἀρχιαντες ἀπὸ τὴν εἰσαγωγήν τοῦ διδίου τῆς δημιουργίας, ἐτελειώσαμεν τὴν διδασκαλίαν εἰς τὸ «Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν καθυβώσαμεν νὰ ἀντιληφθῶμεν ὀλόκληρον τὸ νόημα. Εἶναι παλὺς ὁ πλοῦτος τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀφθονία τῶν νομάτων τῆς πνευματικῆς αὐτῆς πηγῆς. Ὁ Καὶ μὴ ἀπορίας, ἐὰν ἐπάδομεν ἡμεῖς αὐτὸ. Καὶ οἱ προγενέστεροί μας ἐξηγήτησαν κατὰ τὴν δύναμιν των τὸ ὕδωρ αὐτῆς καὶ οἱ μεταγενέστεροί μας τὸ αὐτὸ θὰ ἐπιχειρήσουν νὰ κάμουν καὶ πάλιν τοιοῦτοτρόπως δὲν θὰ δυνηθῶν νὰ τὸ ἀδειάσουν ὄλο. Ἀλλ' αὐξάνει ἡ ροὴ καὶ δυναμύνουν τὰ ρεύματα. Διότι τοιαύτη εἶναι ἡ ἰδιουσιαιστικὴ τοῦ πνευματικῶ ὕδατος. Ὅσον περισσότερο δηλαδὴ μὲ ἀφθονίαν βελλῆσῃ κανεὶς νὰ ἀντλήσῃ τὸ ὕδωρ ἐξ αὐτῆς, τόσον περισσότερο ἀκείνη ἀναδύεται καὶ μεγαλύνει ἡ πνευματικὴ χάρις. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: «Εὰν κανεὶς διψᾷ, ἄς ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ καὶ ἄς πῖν. Ἐκεῖνος, ποὺ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ὅπως εἶπεν καὶ ἡ Γραφή, θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος». Ὁ παρουσιάζων εἰς ἡμᾶς τὴν ἀφθονίαν τῶν νομάτων. Ἀφοῦ λοιπὸν τοιαύτη εἶναι ἡ ἰδιουσιαιστικὴ τοῦ πνευματικῶ ὕδατος, ἐμ-

1. Ἱερών. 7, 87-88.

πρὸς ἄς φέρωμεν ὁ καθεὶς τὰ δοχεῖα τῆς ἀκρίβειάς μας ἀφθονῶς. ἵνα ἀφοῦ γεμίσωμεν αὐτὰ, ἐπιστρέψωμεν. Διότι, ὅταν ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἴσῃ θεμιτὸν πόθον καὶ ζωηρὸν τὴν σκέψιν, τότε πλουσιοπαρόχος χαρηγίη τὰς δωρεὰς τῆς. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀποκαρυνθῶμεν ἀπὸ τὰς κοσμικὰς μερμικὰς καὶ τὰς φροντίδας, αἱ ὁποῖαι μᾶς συμπίπτουν ὡς ἀκαίβητοι, καὶ ἀποσύρωμεν ἀπὸ αὐτὰς τὴν σκέψιν μας, ἄς μεταφέρωμεν ἐξ αὐτῶν ὀλόκληρον τὴν διδουσίαν μας εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πνευματικῶν αγαθῶν, Ἐ δὲ νὰ ἀπείλωμεν ἀπ' ἐδῶ, ἀφοῦ δεχθῶμεν πολλὴν ὠφέλειαν καὶ ἀποκομίσωμεν μεγάλα καὶ γενναῖα κέρδη.

Διὰ νὰ γινήῃ ὁ λόγος σαφέστερος, θὰ σᾶς ὑπενθυμίσω ὀλίγα ἐκ τῶν λεχθέντων χθὲς, διὰ νὰ συνάψωμεν εἰς ἓν σῶμα τὰ δσα σήμερον θὰ λεχθῶν μὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν χθὲς. Ἀπεδοκινύομεν λοιπὸν χθὲς, καθὼς ἀκριβῶς ἐνθυμείσθε, πῶς ὁ μακάριος Μωϋσῆς διηγούμενος εἰς ἡμᾶς τὴν δημιουργίαν τῶν ὁρατῶν αὐτῶν ἀντικειμένων ἔλεγεν, ὅτι: «Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἡ δὲ γῆ ἦτο ἀθάτος καὶ ἀδιαμόρφωτος καὶ σᾶς ἐξηγοῦσα διὰ ποῖαν αἰτίαν καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἔκαμε τὴν γῆν ἔτσι ἀδιαμόρφωτος καὶ ἀσχημάτιστος 15 Α καὶ νομίζω, ὅτι βλοῖι γενικῶς μὲ ἀκαίβητον τὰ γνώρίζετε. Ἀνάγκη λοιπὸν σήμερον νὰ ἐπιτεροσθῶμεν δσα ἐν συνεχείᾳ ἐλέχθησαν. Καὶ ἐπειδὴ εἶπε κατόπιν, «ἡ δὲ γῆ ἦτο ἀθάτος καὶ ἀδιαμόρφωτος» διδάσκει ἡμᾶς διὰ ποῖαν αἰτίαν ἦτο ἀθάτος καὶ ἀδιαμόρφωτος. «Καὶ σκότος ἐκάλυπτε τὴν ἀβυσσον, ἐνῶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔπνεε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὕδατων». Ἐξέταξτε, παρακαλῶ, ἐδῶ τὴν ἀπλότητα τοῦ μακαρίου προφήτου Β καὶ πῶς δὲν διηγείται ἕνα πρὸς ἓνα τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀφοῦ μᾶς ἐδίδαξε τὰ σπουδαϊότερα καὶ ἀνέφερε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὰ ὁποῖα καὶ παραλείπει. Ἐνῶ ἐηλαδὴ πουθενά δὲν ὠμίλησε διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν ὕδατων, λέγει: «Καὶ σκότος ἐκάλυπτε τὴν ἀβυσσον, ἐνῶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔπνεε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὕδατων». Τοῦτο λοιπὸν ἦτο ἐκεῖνο, ποὺ ἐκάλυπτε τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς, δηλαδὴ τὸ σκότος καὶ ἡ ἀβυσσος τῶν ὕδατων.

Ἐδιδάχθημεν ἐδῶ, ὅτι ὄλο αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἦτο ἀβυσσος ὕδατων, ἡ ὁποῖα ἐκάλυπτετο ἀπὸ σκότος καὶ εἶχεν ἀνάγκην τοῦ σαφοῦ Δημιουργοῦ, ὥστε νὰ ἀφαιρέσῃ ὀλην αὐτὴν τὴν ἀμαρτίαν καὶ νὰ φέρῃ τὰ πάντα εἰς κάποιαν εὐταξίαν. Καὶ λέγει: «Καὶ σκότος ἐκάλυπτε τὴν ἀβυσσον, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔπνεε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας

ας τῶν ὁράτων». C Τί σημαίνουν αὐτά τὰ λόγια; Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, λέγει, ἔπνεε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. Μοῦ φαίνεται, ὅτι τοῦτο σημαίνει, ὅτι εἰς τὸ ὕδωρ εἶχε κάποια ζωτικὴ ἐνέργεια σταλῆ καὶ δὲν ἦταν ἀπλῶς στάσιμον καὶ ἀκίνητον, ἀλλὰ κινούμενον, καὶ διαθέτον κάποιον ζωτικὴν δύναμιν. Διότι τὸ ἀκίνητον εἶναι ἐντελὴς ἀχρηστον, τὸ δὲ κινούμενον κατέλληλον διὰ πολλὰ.

2. Διὰ τὰ μᾶς διδάξῃ λοιπὸν, ὅτι τὸ ὕδωρ αὐτό, τὸ πολὺ καὶ ἀδύνατον, εἶχε κάποιον ζωτικὴν δύναμιν, διὰ τοῦτο λέγει καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔπνεε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος». Καὶ δὲν ἀναφέρει τοῦτο τυχαίως εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ Θεῶν Γραφῆ, ἀλλὰ διότι κατὰ τὴν πορείαν τῆς ὁποσκοπεῖ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὄρατα παρήχθησαν καὶ τὰ ζῆα κατ' ἐντολὴν τοῦ Δημιουργοῦ τῶν πάντων. Ὡ Δι' αὐτὸ ἀπὸ τοῦτο πλεον διδάσκει τὸν ἀκροατὴν, ὅτι δὲν ἦτο ἀπλῶς στάσιμον ὕδωρ, ἀλλὰ ἐκνεῖτο καὶ διήρχετο καὶ τὰ πάντα ἐκάλυπτε.

Ἐπειδὴ λοιπὸν παντοῦ εἶχεν ἐκχειρίσει ἡ ἀμορφία τῶν ὁρατῶν, ἔδωκεν ἐντολὴν ὁ ἀριστοτέχνης Θεὸς καὶ διασκορπίσθη ἡ ἀμορφία, καὶ τὸ κάλλος αὐτὸ τὸ ἀπροσδιόριστον τοῦ φωτὸς ποῦ ἐφαίνεται, ἀφοῦ παρήχθη, ἀπεμάκρυνε καὶ τὸ αἰσθητὸν σκότος καὶ τὰ πάντα ἐπλήρωσε φωτὸς. Ἐ Καὶ εἶπε, λέγει, ὁ Θεὸς ἀνὰ γίνῃ φῶς. Καὶ ἔγνε φῶς. Ἐπεὶ καὶ ἔγνε. Διέταξε καὶ τὸ μὲν σκότος ἀπεμακρύνθη, τὸ δὲ φῶς παρήχθη. Εἶδες τὴν ἀπερίγραπτον δύναμιν;

Ὅμως οἱ προκατειλημμένοι ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ μὴ παρακολουθοῦντες τὸν εἰρῶν τῶν λόγων καὶ οἱ μὴ προσέχοντες τὸν μακάριον Μωϋσῆν, ὁ ὁποῖος ἔλεγε: «Κατ' ἀρχὴν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» καὶ ἐν συνεχείᾳ προσέθετε: «Ἡ δὲ γῆ ἦτο ἀθάνατος καὶ ἀδιαιρέτως φωταυγὴς διότι εἶχε καλυφθῆ με σκότος καὶ ὕδατα»¹⁶ Ἀ δι-ότι ἔτσι ἐφάνη καλὸν εἰς τὸν Κύριον νὰ δημιουργήσῃ αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, αὐτὸ λοιπὸν, οἱ προκατειλημμένοι ἀπὸ τὴν πλάνην ἰσχυρίζονται, ὅτι ἐκ τῶν προτέρων ὑπῆρχε ἡ ὕλη καὶ τὸ σκότος. Τί μεγαλύτερα ἀνοησία ἀπ' αὐτὴν ἦδύνατο νὰ ὑπάρθῃ; Ἀκούεις «κατ' ἀρχὴν ἐδημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μηδενὸς προήλθον τὰ ὄντα καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι προὔπηρχεν ἡ ὕλη; Καὶ ποῖος ἐκ τῶν σωτηνῶν δὲ ἠμποροῦσε νὰ ἀνεκδήσῃ αὐτὴν τὴν ἀνοησίαν; Μήπως ὁ Δημιουργὸς εἶναι ἀνθρώπος, διὰ νὰ ἔχη ἀνάγκη κάποιου ὁποκειμένου καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἐπιδείξῃ τὴν δύναμιν τῆς τέχνης του; Εἶναι Θεὸς, εἰς

τὸν Ὅποιον τὰ πάντα ὁπαχωροῦν, δημιουργεῖ διὰ λόγου καὶ προσταγῆς. Πρόσχε λοιπὸν, εἶπε μόνον, καὶ ἔγνε τὸ φῶς καὶ ἔγνε τὸ σκότος. **B**

«Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος». Τί σημαίνει διεχώρισεν; Ἐδωκεν εἰς τὸ καθένα χωριστὸν τόπον καὶ προσδιώρισε τὸν κατέλληλον χρόνον. Καὶ ἔτσι ἔγνε αὐτὸ διδοῖ εἰς τὸ καθένα τὸ ἀμύμον δνομα. Καὶ ὠνόμασε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος ὕκτα. Εἶδες ἀρίστην διαίρεσιν καὶ βασιμαστὴν δημιουργίαν, κάθε νοῦν υπερβαίνουσαν, ἡ ὅποια ἔγνε μόνον μετὰ τὸν λόγον καὶ τὴν ἐντολὴν; Εἶδες πόση συγκατάβασιον ἐχρησιμοποίησεν ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης καὶ περισσότερο ἀκόμη ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἐν τῇ προσταθείᾳ του νὰ μορφώσῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς γλώσσης τοῦ προφήτου, ὥστε νὰ γνωρίζουν τὴν τάξιν τῶν δημιουργημάτων καὶ ποῖος εἶναι ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός καὶ πῶς ἐδημιουργήθη τὸ κάθε τι; **C**

Καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἦτο ἀτελέστερον καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀντιληφθῇ τὰ τελειώτερα, δι' αὐτὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀφοῦ ἐκίνησε τὴν γλώσσαν τοῦ προφήτου συμφώνως πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν, τὰ πάντα ἔτσι λέγει εἰς ἡμᾶς.

Καὶ διὰ τὰ ἀντιληφθῆς, ὅτι ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν τὴν συγκατάβασιον τῆς διηγήσεως λόγῳ ἀτελείας τῆς διανοίας μας, πρόσχε τὸν υἱὸν τῆς δροῦτης. Ὅταν τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς ἀρετὴν προέκοθεν, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης δὲν ἠκολούθει πλέον αὐτὴν τὴν ὁδὸν, ἀλλὰ ὠδηγοῦσε τοὺς ἀκροατὰς εἰς ὀψηλοτέρην διδασκαλίαν. Ὅταν εἶπε: **D** «Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πνευματικῆς καὶ ἄλλης δημιουργίας ὑπῆρχεν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦτο πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦτο ὁ Λόγος»¹⁷ προσέθεσε ὅτι ἦτο τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ ὁποῖον φωτίζει κάθε ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.¹⁸ Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἔδω τὸ φῶς τοῦτο τὸ αἰσθητὸν, τὸ ὁποῖον παρήχθη μετὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἀπέκρυψε τὸ σκότος ποῦ φαίνεται, τοιουτοτρόπως καὶ τὸ νοητὸν φῶς ἀπεμάκρυνε τὸ σκότος τῆς πλάνης καὶ τοὺς πλανωμένους ὠδήγησε πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

3. Ἀς δεχθῶμεν λοιπὸν μετὰ μεγάλην προθυμίαν τὰ διδάγματα τῆς βίβας Γραφῆς καὶ ἄς μὴ παραθεωρῶμεν τὴν ἀλήθειαν Ἐ ὅτε νὰ παραμεινῶμεν εἰς τὸ σκότος, ἀλλὰ ἄς

1. Ἰωάν. 1, 1.

2. Ἰωάν. 1, 9.

σπεύδωμεν πρὸς τὸ φῶς καὶ ἄς κάμνωμεν ἔργα ἄξια τοῦ φωτός καὶ τῆς ἡμέρας, καθὼς καὶ ὁ Παῦλος συμβουλεύει λέγων ὡς εἶναι ἡ συμπεριφορά μας αἰμνή, ὅπως ὄταν εἶναι ἡμέρα⁴ καὶ ἄς μὴ καταγινώμεθα μετὰ τὰ ἔργα τοῦ σκότους.

Καὶ ὠνόμασε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος νύκτα. Εἶναι ἄνω ἀναγκασίον νὰ ἐπαναλάβωμεν τοῦτο, τὰ ὁποῖον δι' ἄλλοιον μᾶς διέφυγεν. ¹⁷ Ἄ Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπε, νὰ γίνῃ φῶς καὶ ἔγινε τὸ φῶς, προσέθεσε. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι τὸ φῶς ἦτο καλόν. Πρόσθετε ἀγαπητὴ μου δὴ πᾶσι εἶναι ἡ μετριοφροσύνη τῶν λόγων. Δὲν ἐγκώριζε λοιπὸν ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ἄραία ἡ ἔψις τοῦ κόσμου πρὶν γίνῃ ὁ κόσμος, ἀλλὰ ἀτελήθη τὴν ὠραότητα τῆς δημιουργίας μετὰ ἀπὸ αὐτῆν; Καὶ ποῖας ἐκ τῶν συνετῶν θὰ ἔλεγε αὐτό; Διότι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, ποῦ ἀσχαλεῖται μὲ κάποιαν τέχνην, προτοῦ κατασκευάσῃ τὸ δημιούργημα του καὶ προτοῦ δολακλήσῃ αὐτὸ, συνήθως γνωρίζει τὴν χρησιμότητα, τὴν ὁποῖαν παρέχει τὸ δημιούργημα του, παλὺ περισσότερον ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου, ποῦ ἐδημιούργησε τὰ πάντα διὰ τοῦ λόγου ἐκ τοῦ μηδενός, ἐγκώριζε πρὸ τῆς δημιουργίας, ὅτι τὸ φῶς εἶναι ὠραῖον. ¹⁸

Διὰ ποῖαν λοιπὸν λόγων ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν τὴν λέξιν; Σύμφωνα πρὸς τὰς ἀνθρωπίνους συνήθειας δεκνῶν μετριοπάθειαν ἠμιλεῖ ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄνθρωποι, ὄταν κάμνουν κάτι μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ τελειώσουν οἱ κόποι των, τότε ἀπὸ τὸν κάματον ἀποσποῦν διὰ τὰ δημιουργήματά των καὶ τὸν ἔπαινον, καθ' ὅμοιον λοιπὸν τρόπον καὶ ἡ Θεία Γραφὴ τώρα σκεδαῖρυσεν μὲ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀκοῆς μας, λέγει: «Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ὅτι ἦτο ὠραῖον» καὶ τότε προσέθεσε: «Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ ὠνόμασε τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος νύκτα» καὶ χωρίστην θέον εἰς τὸ καθένα ὄρισην, ¹⁹ Ἄφου ἔθεσεν ἐξ ἀρχῆς διὰ τὸ καθένα περιορισμούς, ὥστε πάντοτε νὰ φυλάττη αὐτοὺς ἀπαροδιότως.

Καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιληφθῇ κάθε συνετός, ὅτι ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον οὐτε τὸ φῶς ὑπερέθη τὰ ὄρια του, οὐτε τὸ σκότος παρεβίωσε τὴν τάξιν του, διὰ νὰ προκληθῇ σύγχυσις καὶ ἀταξία. Καὶ τοῦτο μόνον λοιπὸν εἶναι ἀρκετὸν νὰ ἐπαναφέρῃ πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν ὑπακοὴν τῶν

4. Ρωμ. 13, 13.

ἀληθειῶν τῆς θείας Γραφῆς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ἀγκωμοῦν, ὥστε νὰ δύνανται νὰ μιμηθοῦν τὴν τάξιν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ²⁰ τὰ ὁποῖα τηροῦν ἀπαρέγκλιτον πορείαν καὶ νὰ μὴ ὑπερβαῖνουν τὰ μέτρα των, ἀλλὰ καλῶς νὰ γνωρίζουν τὴν φύσιν των.

Ἐπειτα, ἄφου ἔθεσεν εἰς τὸ καθένα ὄνομα καὶ συνεκέντρωσε καὶ τὰ δύο εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, λέγει: «Καὶ ἔγινε ὄραθι καὶ ἔγινε πρωὶ, ἡμέρα πρώτη». Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ ἠνωμένον τὸν χρόνον, ὠνόμασε ἡμέραν πρώτην τὸ τέλος τῆς ἡμέρας καὶ τὸ τέλος τῆς νυκτός, διὰ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὰ πράγματα τάξιν καὶ συνέθειαν καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπικρατήσῃ σύγχυσις. Ἐπὶ πλέον βυβάμεθα νὰ γνωρίζωμεν διδασκόμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τῆς γλώσσης τοῦ μακαρίου τούτου προφήτου, ²¹ Ἐ ποῖα ὄντα ἐδημιούργησεν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ ποῖα κατὰ τὰς ὀπολοῖτους.

Καὶ τοῦτο εἶναι γνώρισμα τῆς μετριοφροσύνης τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Διότι δὲν εὐρίσκειτο εἰς ἀδυναμίαν ἢ παντοδύναμος χεῖρ καὶ ἡ ἀπειρος σοφία Αὐτοῦ, νὰ δημιουργήσῃ τὰ πάντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Ἄλλὰ διατὶ λέγω ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ; Καὶ ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ δύναται. Ἄλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἐδημιούργησε τίποτε ἐκ τῶν ὄντων διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καθ' ὅσον δὲν ἔχει ἀνάγκην κανενὸς ὡς ἀνευθέτης. ²² Ἄ Τὰ πάντα ἔκαμεν ἀπὸ φιλανθρωπίαν καὶ ἀγαθότητᾳ δι' αὐτὸ τμηματικῶς δημιουργεῖ τὸν κόσμον καὶ μᾶς παρέχει συγκακριμένην γνῶσιν τῶν ἔργων του μὲ τὴν γλώσσαν τοῦ μακαρίου προφήτου, ἵνα ἄφου διδασκῶμεν ἀκριβῶς μὴ ὑποπίπτωμεν εἰς σφάλματα, ὅπως ἔκείνοι, οἱ ὁποῖοι ὑποκινουνοῦνται ἀπὸ ἀνθρωπίνης ἀκρίβειας. Διότι, ἐὰν ὑπάρχουν μερικοί, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ὅλα τὰ ὄντα ἔχουν γίνῃ μόνον τοὺς, καίτοι αὐτὰ ἔχουν δημιουργηθῆ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, ἐὰν δὲν ἐχρησιμοποίησεν ὅσον μεγάλην μετριοφροσύνην καὶ σαφεῖ διδασκαλίαν, τί δὲν θὰ ἐπολιμῶσαν ὅσοι ἐνδιαφέρονται διὰ νὰ λέγουν καὶ νὰ κάμνουν τὰ πάντα ἐναντίον τῆς σωτηρίας τοῦ ἑαυτοῦ των; ²³

4. Διότι τί ἤμποροῦσε νὰ εἶναι περισσότερον ἄθλιον καὶ ἀνόητον ἀπὸ ἐκείνους, ποῦ ἐπιχειροῦν νὰ λέγουν αὐτά, καὶ τοὺς ἰσχυρίζομενους ὅτι, ὅτι τὰ ὄντα ἔχουν μόνον τῶν δημιουργηθῆ καὶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιδέρονται δολακλήρον τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν πρόνοιάν Του; Διότι πῶς εἶναι δυνατόν, εἰπέ μου, τόσα πολλὰ στοιχεῖα νὰ ἔχουν λογικὴν συνέθειαν καὶ τόσον μεγάλους διάκωσμος νὰ καταζηθῆται χωρὶς κυβερνήτην καὶ ἐξουσιαστήν τῶν ὄ-

λων· Καί κανένα πλοῖον δὲν θά βυνηθῆ ποτὲ νὰ διαπλευσῇ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης χωρὶς κυβερνήτην, ὅτε στρατιώτης νὰ ἐκτελέσῃ γενναῖον ἔργον χωρὶς τὴν ὁδηγίαν τοῦ στρατηγοῦ, ὅτε οὐκί νὰ ἀνεγερθῆ χωρὶς νὰ εἶναι παρὼν ὁ κτίστης. Ὁ ὁ δὲ ἄπειρος αὐτὸς κόσμος καὶ ἡ ἁρμονικὴ διάταξις τῶν στοιχείων αὐτῶν ἦτο δυνατόν νὰ γίνετο τυχαίως, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ κανεὶς καὶ κατευθύνῃ τὰ πάντα καὶ νὰ συγκρατῆ καὶ νὰ διορθώσῃ κατὰ τὴν γνωστὴν σοφίαν ὅλα ἃ γίνετ' ἐν τῷ ἀσπείρῳ; Ἀλλὰ διὰτὶ προσπαθοῦμεν νὰ παρουσιάσωμεν εἰς ἐκείνους αὐτά, τὰ ὅποια συμφωνοῦν πρὸς τὴν παροιμίαν εἶναι φανερά καὶ εἰς τοὺς τυφλοὺς;

Ὅμως ἂς μὴ παραλείπωμεν νὰ προβάλλωμεν εἰς αὐτοὺς τὰ διδάγματα τῆς Γραφῆς καὶ νὰ κἀνωμεν τὸ πᾶν, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν πλάνην νὰ ἀπαλλάξωμεν αὐτοὺς καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν νὰ τοὺς ἐπιστρέψωμεν. Ὡς διότι καὶ ἂν εἶναι προκατειλημμένοι ἀπὸ τὴν πλάνην, ὅμως εἶναι τοῦ ἰσκού μας γένους καὶ πρέπει πολὺ νὰ ἐυδιαφερώμεθα δι' αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ ὀδρανώμεν ποτὲ, ἀλλὰ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν νὰ ὑποδεκνῶμεν τὰς ὀδυναμίας των καὶ νὰ παρέχωμεν δι' αὐτὰς τὴν κατάλληλον θεραπείαν, διὰ νὰ ἐναντιώσθουν κάποτε ἀργὰ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς πραγματικῆς ὑγείας.

Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσον περισπούδαστον διὰ τὸν Θεὸν ὅπως ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς. Τοῦτο διαλαλεῖ ὁ Παῦλος λέγων «ὁ Θεὸς θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ σωθῶν καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν».⁷

Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς λέγει: Ἐ «Δὲν ἐπιθυμῶ ὀπισθοδρομῆσαι τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἕως ὅπου νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ζήσῃ».⁸ Διότι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔκαμεν ὀλόκληρον αὐτὴν τὴν πλάνην καὶ ἐξημιόρθησεν ἡμᾶς ὅχι διὰ νὰ χαθῶμεν ὅτε διὰ νὰ μᾶς ἐξασπαστεῖν εἰς τὴν κόλασιν, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς σώσῃ καὶ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀφοῦ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν πλάνην.⁹

Δι' αὐτὸ καὶ μᾶς ἠτοίμασεν αὐτὴν οὐκ ἀφοῦ ἐξημιούργησεν, ἀλλὰ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς λέγει: «Ἐλάτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου καὶ κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἡ ὅποια ἔχει ἑτοιμασθῆ διὰ ὑμᾶς πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου».¹⁰

7. Ἀ' Τιμ. 2, 4.
8. Ἰεζ. 18, 28.

μου».¹¹ Πρόσεχε τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου, πῶς καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας καὶ προτοῦ κἀμει τὸν ἄνθρωπον ἠτοίμασε χάριν αὐτοῦ τὰ ἀκατήρητα ἀγαθὰ καὶ ἀπέδειξε πόσῃ πρόνοιαν λομβᾶνει διὰ τὸ γένος μας καὶ διὰ τὴν ἁγίαν καὶ σωθῶν.

Τοιοῦτον λοιπὸν Κύριον ἀφοῦ ἔχομεν, τόσον πολὺ φιλόφρονον, τόσον πολὺ ἀγαθόν, τόσον πολὺ πρᾶον, ἂς φροντίσωμεν καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ διὰ τοὺς ἀδελφούς μας. Ὡς διότι τοῦτο θά ἀποτελέσῃ τὴν χάσιν καὶ τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, εἴταν δηλαδὴ δὲν ἐνδιαφερώμεθα μόνον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ εἴταν ὠφελώμεθα καὶ τοὺς ἄλλους καὶ ὀδηγοῦμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.

Καὶ διὰ νὰ ἀντιλήθῃς, πόσον μέγα ἀγαθὸν εἶναι νὰ ἠμπορέσῃς μαζί μὲ τὴν ἰδικὴν σου σωτηρίαν καὶ ἄλλον νὰ κερδίσῃς, ἀκουστὸν τὸν προφήτην νὰ λέγῃ ἐξ ἄνοματος τοῦ Θεοῦ: «Ἐκεῖνος ποὺ ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τιμιότητα ἀπὸ τὴν κακίαν θά εἶναι ὡς στόμα μου».¹²

Τὶ σημαίνει αὐτό; Ὅποιος ὀδηγεῖ τὸν ἄλλον ἀπὸ τὴν πλάνην πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ ἀπὸ τὴν κακίαν πρὸς τὴν ἀρετὴν κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν μιμεῖται Ἐμε. Ὁ Διότι καὶ ὁ ἴδιος δι' αὐτὸ καὶ μόνον, ἂν καὶ ἦτο Θεός, περιεβλήθη τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, ἔγινε ἄνθρωπος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ τί λέγα, τὴν ἰδικὴν μας σάρκα περιεβλήθη, καὶ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ἀνθρώπινα ὑπέμεινε καὶ ἐπὶ πλέον καὶ τὸν Σταυρὸν κατεδέχθη, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν κατάρτην ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι εἴχομεν προσβῆθ' ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἠμιλῶν ὁ Παῦλος τινεῖ τούτο: «Ὁ Χριστὸς μᾶς ἐξηγόρασεν ἀπὸ αὐτῆν τὴν κατάρτην τοῦ Νόμου μὲ τὸ νὰ γίνῃ ὁ ἴδιος χάριν ἡμῶν κατάρτην».¹³

Ἐάν λοιπὸν αὐτός, ἐνὸς εἶναι Θεὸς καὶ ἀσύλληπτος κατὰ τὴν οὐσίαν, κατεδέχθη ὅλα γενικῶς αὐτὰ ἀπὸ ἀνέκφραστον φιλοφροσύνην διὰ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν, τί δὲν θά ἦτο δίκαιον νὰ κἀνωμεν ἡμεῖς διὰ τοὺς συνανθρώπους μας, Ὡς οἱ ὅποιοι εἶναι μέλη τοῦ σώματός μας, ὥστε καὶ νὰ σώσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ὀδόντας τοῦ διαβόλου καὶ νὰ τοὺς ὀδηγῶμεν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς; Διότι ὅσον πολυτιμότερα εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, τόσο περισσότερο δίκαιον εἶναι μεγαλυτέρας ἀμοιβῆς ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι μὲ παρανοήσεις κατ'συνεχὴ διδασκαλίαν ἐπιαναφέ-

7. Ματθ. 28, 24.

8. Ἰεζ. 18, 18.

9. Γαλάτ. 3, 18.

ρουν εις την εὐθείαν δὸν τοὺς ἀδρανεῖς καὶ ἁμαρτωλοὺς καὶ δεκνύουσιν (ἔτοι) τὴν ἀσχημίαν τῆς κακίας καὶ τὴν πολλὴν ὠριότητά τῆς θείας ἀρετῆς, παρὰ σοσι βοηθοῦν με χρήματα τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην.

5. Ἀφοῦ λοιπὸν γνωρίζομεν ὅλα αὐτά, ἅς συζητῶμεν με τοὺς ἄλλους πρὸς κάθε ἄλλου ζητήματος τῆς ζωῆς μας περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς καὶ ἅς ἀδηγώμεν αὐτοὺς εἰς αὐτὴν τὴν φροντίδα. Ἐξοκταῖον λοιπὸν, ἐκταῖον θὰ εἶναι νὰ δυναθῇ ἡ ψυχὴ, ἡ ὁποία συνεχῶς ἀκούει αὐτά, νὰ ἀνέλθῃ ἀπὸ τὴν ἄδυσσον τῶν κακῶν ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων στερεώμεθα καὶ νὰ καταστήλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῶν παθῶν, τὰ ὁποία διακῶς τὴν πολιορκοῦν.

Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη πολὺ νὰ ἀγρυπνώμεν, καθόσον ὁ πόλεμος καὶ διαρκῆς εἶναι καὶ καμμία ἀνασκαφὴν δὲν κάμνει. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Ἑφεσούς, ἔλεγε: 20 Α. «Διότι δὲν διεξάγομεν πάλιν πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς τὰς πονηρὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκοτεινοῦ τούτου κόσμου, πρὸς τὰ πονηρὰ πνεύματα εἰς τοὺς οὐρανοὺς». 19 Μὴ νομίσετε λέγει, ὅτι ἡ πάλῃ μας αὐτὴ εἶναι τυχαία. Ἡ πάλῃ μας δὲν γίνεται πρὸς ὁμογενεῖς οὔτε πρὸς ἴσῃν παράταξιν. Διότι, ἐνῶ ἔχομεν ἐγκλεισθῆ εἰς τὸ σῶμα, ἔχομεν λάβε: ἐντολὴν νὰ παλαίωμεν με ἁσωμάτους δυνάμεις. Ὅμως μὴ φοβηθῆτε, διότι, οὐδ' ἀγῶν εἶναι θνίσας, εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῶν ὀπλων μας. Προσέθετε δηλαδὴ αὐτά, ὡσάν νὰ ἔλεγε: Ἐπειδὴ ἐγνωρίσατε τὴν ἰδιοσυστάσιν τῶν ἐχθρῶν, μὴ χάσετε τὴν ψυχραμίαν σας καὶ μὴ ἀδρανήσετε κατὰ τὴν πάλῃν. Ἀλλὰ «διὰ τοῦτο ἐνδυσθῆτε ὅλα τὰ ὄπλα τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἠμπορέσετε νὰ ἀντισταθῆτε εἰς τὰ τεχνάσματα τοῦ διαβόλου». 11 Ἐ Διότι πολλὰ εἶναι τὰ τεχνάσματα αὐτοῦ, δηλαδὴ οἱ ὁρμῶν διὰ τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖ νὰ ὀπισθεύσῃ τοὺς πλείον ἀδρανεῖς καὶ ἔχομεν ὀπισθεύσῃ νὰ γνωρίζομεν ἀκριβῶς αὐτοὺς, ὡστε νὰ διαφυγῶμεν τὸ πιάσῃν του καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπωμεν εἰς αὐτὸν κομμίαν εἰσοδῶν καὶ νὰ ἐπιδεικνύομεν ἀκριβῆσαν τῶν λόγων. Νὰ ἔχομεν ἀκόμη σταθερὰ τὰ βλέμματα καὶ καθάρων τὴν σκέψιν καὶ νὰ εἴμεθα διαρκῶς ἀσχημοί, ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἐπιτίθεται ἐναντίον μας ἕνα θηρίον, ποὺ προσπαθεῖ νὰ μᾶς βιάσῃ.

Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐκείνη ἡ οὐρανομήκης ψυχὴ, ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν, ἡ γλώσσα τῆς οἰκουμένης, ἐκείνος ὁ

20. Ἐφεσ. 6, 12.

11. Ἐφεσ. 6, 11.

ὁποῖος ἐπιτελεῖ τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν μαθητῶν, ἀφοῦ εἶπε: «Ἐνδυσθῆτε ὅλα τὰ ὄπλα τοῦ Θεοῦ.» Ἐ πάλιν προσέθετε περιφρουρῶν ἡμᾶς ἀπὸ κάθε κίνδυνου καὶ καθιστῶν ἡμᾶς ἀνίκητους ὡς ἐξῆς λέγων: «Σταθῆτε λοιπὸν ὀρθοί, ἀφοῦ ζῶσατε τὴν μέσῃν σας με ἀλήθειαν καὶ ἐνδυσθῆτε τὸν θώρακα τῆς πίστεως» εἰς τὰ πόδια σας ὀπλοδέματα διὰ νὰ εἰσθε ἔτοιμοι διὰ τὰ χαρμόσυνα ἀγγελία τῆς εἰρήνης. Πλέον ὄλων αὐτῶν νὰ πάρετε τὴν ἀσπίδα τῆς πίστεως, με τὴν ὁποίαν θὰ ἠμπορέσετε νὰ σθῆσατε ὅλα τὰ φλογερὰ βέλη τοῦ πονηροῦ, καὶ δεχθῆτε τὴν σωτηρίαν διὰ περικεφαλίαν, καὶ τὴν μάχησαν τοῦ Πνεύματος, δηλαδὴ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.¹⁹

Εἶδες, πῶς περιέφραξεν ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνος, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ ἐκατρατεύσῃ εἰς κάποιον πόλεμον, ἢ πρῶτον μὲν τοιοῦτοτρόπως ἐπέρεισε τὸν θώρακα, διὰ νὰ μὴ πληττώμεθα ἀπὸ τὰ βέλη καὶ ἐξησφάλισε τὰ πόδια καὶ ἀπὸ παντοῦ με τὴν πίστιν ἀχώρισσε αὐτῶν; Αὐτὴ λέγει, αὐτὴ ἡ πίστις θὰ δυναθῇ νὰ σθῆσῃ καὶ τὰ φλογερὰ βέλη τοῦ πονηροῦ.

Καὶ ποῖα εἶναι τὰ βέλη τοῦ διαβόλου; Εἶναι αἱ πονηραὶ ἐπιθυμίαι, αἱ ἀκάθαρτοι σκέψεις, τὰ ἐλεύθρια πάθη, ὁ θυμὸς, ἡ θασκανία, ὁ φθόνος, ἡ ἀργὴ, τὸ μῖσος, ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων καὶ κάθε ἄλλη κωλύσις. Ὅλα αὐτά λέγει θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἐξολείψῃ ἡ μάχησαν τοῦ πνεύματος. 5

Καὶ διὰ τί λέγω θὰ ἐξολείψῃ; Ἐἶναι αὐτὴ δυνατὴ νὰ ἀπακόψῃ καὶ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐχθροῦ. Εἶδες πῶς ἐνίσχυσε τοὺς μαθητὰς; Πῶς τοὺς ἔκαμεν οὐλοπρότερος ἀπὸ τὸν σίθηρον, ἐνῶ ἦσαν μάλοκώτεροι ἀπὸ τὸν κηρὸν;

Ἐπειδὴ ἡμεῖς διεξάγομεν τὸν πόλεμον οὐχὶ πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἁσωμάτους δυνάμεις, δι' αὐτὸ δὲν μᾶς ἔδωκε ὄπλα σαρκικά, ἀλλὰ ὄπλα πνευματικά. Καὶ τόσον λαμπρὰ, ὡστε ὁ πονηρὸς ἐκείνος δαίμων νὰ μὴ δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὴν λάμψιν των. 21 Α.

6. Ὀπλοῦμενοι λοιπὸν με αὐτά τὰ ὄπλα, ἅς μὴ φοβούμεθα τὴν πάλῃν, μήτε νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν συμπλοκὴν, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ ἀδρανώμεν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν εἴμεθα σώφρονες, ποτὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερισχῶσῃ ὁ κακὸς ἐκείνος δαίμων τῆς δυνάμεως τῶν ὀπλων μας, ἐδὼν θέλωμεν νὰ ἀχρηστεύσωμεν τὰ τεχνάσματά του, ἀλλ' ἂ-

19. Ἐφεσ. 6, 14-17.

διαφορούμεν, δὲν θὰ ἔχωμεν καμμίαν ὠφέλειαν διότι ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας διαρκῶς γιγγορεῖ καὶ τὸ πᾶν κάμνει εἰς θάραξ τῆς.

Ἀπὸ παντοῦ λοιπὸν ἄς ἐξοπλιζώμεθα καὶ ἄς εἰσέλθωμεν εἰς τοὺς λόγους καὶ ἄς ἀπέχωμεν ἀπὸ ὑποθέσεις, ποὺ δύνανται νὰ μᾶς ἐλάθουν. B Καὶ ἀκόμη μαζὶ μὲ τὴν νησιεὶαν καὶ τὴν ὑπόλοιπον ἀρετὴν, ἄς παρέχωμεν πλουσίαν βοήθειαν εἰς τοὺς πτωχοὺς, γνωρίζοντες πόση θὰ εἶναι ἡ ἀνταπόδοσις εἰς ἡμᾶς τῆς πρὸς αὐτοὺς βοήθειας.

Διὰ τὸ αὐτεὶνος ὁ ὁποῖος βοηθεῖ πτωχόν, λέγει, δανείζει τὸν Θεόν.¹³ Πρόσχετε τὴν περίεργον καὶ θαυμαστὴν φύσιν τοῦ δανείου. Ἄλλως λαμβάνει καὶ ἄλλοι καθιστᾷ ὑπεύθυνον αὐτὸς τοῦ λαμβάνει τὸ δάνειον. Καὶ οὐ μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ εἰς τὴν περίπτωσιν τούτου τοῦ δανείου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀχαριστίαν οὔτε καμμίαν ἄλλην ζημίαν. Καὶ οὔτε ὅπως ἐκριθῶς ἐβῶ ὑπόσχεται, ὅτι θὰ δώσῃ μόνον τὸ ἓν ἑκατοστόν, ἀλλὰ ἑκατονταπλάσια τῶν διδομένων καὶ δὲν στοματᾷ ἐβῶ, ἀλλὰ αὐτὰ μὲν ἀνταποδίδει εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, εἰς δὲ τὸ μέλλον τὴν αἰωνίαν ζωὴν. C

Καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἔαν κάποιος ὑπόσχεται, ὅτι θὰ μᾶς εἶδε μόνον διπλάσια τῶν διδομένων, προθύμως θὰ προσεφέραμεν ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν μας, ἐνῷ πολλὰκις ἐπικρατεῖ μεγάλη ἀχαριστία καὶ εἶναι πολλοὶ αἱ ὑπερβολαὶ τῶν πλεονεκτητῶν. Διότι καὶ ἐκ τῶν πολλῶ ἀγαθῶν, πολλοὶ δὲν ἔδωσαν οὔτε αὐτὰ, ποὺ ἐδανείσθησαν, εἰς τοὺς δανειστὰς ἢ διότι ὑπέκωψαν εἰς τὴν ἀχαριστίαν ἢ διότι ἠμποδίσθησαν πολλὰκις ἀπὸ τὴν πτωχείαν.

Διὰ τὸν Κύριον ὁμως τοῦ κόσμου οὐδὲν τοιοῦτον πρέπει νὰ ὑπολογίζεται. Καὶ τὸ δάνειον ὀλόκληρον παραμένει καὶ ὑπόσχεται, ὅτι θὰ δώσῃ ἑκατονταπλάσια ὑπὲρ τῶν δανειστῶν μετὰ ἀπὸ αὐτὸ καὶ πρὸς χάριν μας ἐπιφυλάσσει τὴν μέλλουσαν ζωὴν. D Ποῖαν λοιπὸν ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν, ἔαν δὲν σπουδῶμεν καὶ δὲν ἐπειγώμεθα νὰ λάβωμεν, ἀντὶ τῶν ὀλίγων ἑκατονταπλάσια καὶ ἀντὶ τῶν παρόντων τὰ μέλλοντα καὶ ἀντὶ τῶν προσκαιρίων τὰ αἰώνια; Καὶ πῶς θὰ ἀπολογηθῶμεν, ἔαν μὲ εὐχαρίστησιν ἐρημητικῶς φυλάσωμεν μὲ θύρας καὶ μαγλοὺς τὰ χρήματά μας καὶ δὲν βέλωμεν νὰ δώσωμεν εἰς ἐκεῖνους, ποὺ ἔχουν ἀνάγκην αὐτὰ ποὺ εὐρίσκονται ἀπῶς καὶ τυχαίως ἀχρησιμοποίη-

13. Παροιμ. 19, 17.

τα, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα τῆς ἐξ αὐτῶν προστάσεως;

«Κάνετε φίλους διὰ τοὺς ἑαυτοὺς οὐκ ἀχρησιμοποιοῦντες τὸν θάκον μαμωνῶν, διὰ νὰ σᾶς δεχθοῦν εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς, ὅταν ἀποθάνετε».¹⁴ E

Καὶ γνωρίζω, ὅτι πολλοὶ οὐ μόνον δὲν παραδέχονται τὰ λόγια μας, ἀλλὰ δὲν προσέχουν εἰς αὐτὰ, ὡσὰν νὰ ἀκούουν κάποιαν φλυαρίαν ἢ μῦθον. Ἄλλ' ἐγὼ δι' αὐτὸ στενοχωροῦμαι καὶ πονῶ, διότι οὔτε ἡ πείρα τῶν πραγμάτων, οὔτε ἡ μεγάλη ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ, οὔτε ὁ φόβος τῆς μελλούσης ζωῆς, οὔτε αἱ καθημεριναὶ μας συμβουλαὶ δὲν κατάρθρωσαν νὰ φθάσουν μέχρις αὐτοῦς. Καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ προσφέρω αὐτὴν τὴν συμβουλήν μου ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ²² A μέχρις ὅτου μὲ τὴν διαρκῆ προσπάθειαν ἠμπορέω νὰ ὑπερισχύω καὶ νὰ ἐπαναφέρω αὐτοὺς εἰς ἀνάτηψιν¹⁵ καὶ νὰ τοὺς ἀνακαλέσω ἀπὸ τὴν κραιπάλην καὶ τὴν μέθην, τὴν ὁποῖαν ἐπροκάλεσε ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, ποὺ ἐβόλωσε τὴν σκέψιν.

Γνωρίζω δοθαίως, γνωρίζω ὅτι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ συνεχεῖς ὁμιλίαι μου καὶ ἡ ἀσκησις τῆς νησιεὶας θὰ ἠμπορέσω νὰ ἀπαλλάξω κάποτε αὐτοὺς ἀπὸ τῶν θαρῶν αὐτῶ νόσημα καὶ νὰ τοὺς ἐπαναφέρω εἰς τὴν τελείαν ὕψισιν, ὥστε καὶ αὐτοὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν προκαθαρισμένην δι' αὐτὰ τιμαρίαν B καὶ ἡμεῖς νὰ ἀπομακρυνώμεν τὴν λύπην μας καὶ δι' ὅλα γενικῶς νὰ ἀνοπέμψωμεν δόξαν πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

14. Λουκ. 16, 9.

15. Τὸ περὶ ἐλεημοσύνης καὶ πλοῦτος θέμα πραγματεύεται ὁ ἱερὸς Χριστοστόμους καὶ εἰς αὐτοῦς αἰσθητικῶς ἐργασίας του.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ· ΝΑ ΓΙΝΗ ΟΥΡΑΝΟΣ ΒΟΛΟΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΓΩΣΤΑ ΑΙΑ ΝΑ ΔΙΑΧΥΡΙΣΕΙ ΤΟ ΓΑΡΦ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΡΦ ΚΑΙ ΕΓΙΝΕΝ ΕΤΕΙ.

1. Ἐπειδὴ βλέπω, ἀγαπητοί μου, τὴν προθυμίαν συγκέντρωσίν σας ἐδῶ καθημερινῶς, Ἐγώ εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος καὶ δὲν παύω νὰ δοξάζω τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν διὰ τὴν πρακτικὴν σας. Διότι ὅπως ἡ πείνα εἶναι ἀπόδειξις τῆς σωματικῆς εὐεξίας, ἔτσι καὶ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ νὰ ἀκούετε τοὺς θεῖους λόγους δύνανται νὰ εἶναι μεγίστη ἀπόδειξις τῆς ψυχικῆς ὑγείας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τοὺς μακαρισμούς, ποὺ ἐλέγησαν εἰς τὴν ἐπί τοῦ Ὁμοίου ὁμιλίαν εἶπε: «Μακάριοι ὅσοι πεινοῦν καὶ ἐψοῦν τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ θὰ χορτάσονται».¹

Ποῖος λοιπὸν θὰ ἠμποροῦν ἐπιβεβαιῶσαι ἐπαίνεσιν σας, οἱ ὅποιοι ἐδέχθητε μίαν φορὰν ἀπὸ τὸν Κύριον τῶν πάντων· τοὺς μακαρισμούς καὶ ἀναμείνετε ἀπὸ Αὐτοῦ τὰ ἀναρίθμητα ἀγαθὰ; Ἐ Διότι τοιοῦται εἶναι οἱ διαθέσεις τοῦ Κυρίου μας. Ὁταν Ἑβραῖοι ἀντιλήρθη, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐπιθυμεί νὰ πληρωθῆται τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ μὲ μεγάλον πόθον καὶ προθυμίαν παρέχει ἄφθονον χάριν καὶ χαρίζεται πλουσίαν δωρεῶν. Συνεπῶς περιμένω νὰ παροσχεθῶν εἰς ἡμᾶς περισσότερα πρὸς ὠφέλειάν σας διὰ τῆς διδασκαλίας, ἢ ὅποια θὰ εἴη ὑποβοηθήσει εἰς τὴν πρόσδον τῆς ἀγάπης σας. Διότι διὰ σας καὶ τὴν ἰδικὴν σας πρακτικὴν ὑποβαλλόμεθα εἰς ἄλλο αὐτὸν τὸν κόπον, ὥστε καὶ εἰς γρηγορώτερα νὰ ἀνέλθητε εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς καὶ ὅλοι, ὅσοι βλέπουν σας νὰ γίνων διδασκαλοὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς Ἐ καὶ ἡμεῖς νὰ ἀποκτήσωμεν μεγαλύτερον παρηρησιον, βλέποντες ὅτι οὐχὶ ματαιῶς καὶ ἀσκοπῶς κοπιῶμεν, ἀλλὰ καθημερινῶς αὐξάνει ὁ πνευματικὸς σπόρος καὶ δὲν συμβαίνει καὶ εἰς ἡμᾶς ὅ,τι συνέβη εἰς τὸν σπορέα τῆς παροβολῆς τοῦ Ἐσθγγελλίου. Διότι ἔκει μὲν ἕνα μέρος τοῦ σπόρου διεσώθη· καὶ τὰ τρία μέρη ἐχάθησαν. Αὐτὸς ὁ σπόρος, ποὺ ἔπεσε κοντὰ εἰς τὸν δρόμον ἔμεινε ἄκαρπος καὶ

1. Ματθ. 5, 6.

ἄλλος ἐπιλύη ἀπὸ τὰς ἀκάνθους καὶ ὄλλος, ποὺ ἐρρίφη εἰς τοὺς βράχους ἢ παρέμεινε εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς δὲν ἠμύρεσε νὰ ἀποδώσῃ καρπόν.² 23 Α

Ἐγὼ δὲ μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ὡς ἐλπίζωμεν ὅτι ὅλος γενικῶς ὁ σπόρος ἔχει ριζῆ εἰς τὸν γόνιμον ἄγρον καὶ ἄλλος μὲν θὰ ἀποδώσῃ ἑκατόν, ἄλλος ἑξήκοντα καὶ ἄλλος τριάκοντα. Τοῦτο μᾶς αὐξάνει τὴν προθυμίαν καὶ διεγείρει τὴν σκέψιν, ἢ ἐπιθυμῶσις δηλαδὴ ὅτι δὲν ἀπευθύνομεν πρὸς λόγους ἄπλους καὶ τυχαίως, ἀλλὰ ὅτι δέχεσθε αὐτοὺς μὲ διουγιὴ τὴν ἀκοὴν καὶ τεταμένῃν τὴν σκέψιν. Καὶ δὲν λέγω αὐτὰ διὰ νὰ σας κολακεύσω, ἀλλὰ διότι ἀναλογίζομαι τὴν προθυμίαν δι' ἕνα χάρις ἐλέγησαν. Διότι ἔβλεπα ἄλλους γενικῶς νὰ κρέμονται ἀπὸ τὰ χεῖλη μου καὶ νὰ κάμνουν τὸ πᾶν, ὥστε τίποτε νὰ μὴ τοὺς διαφυγῇ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν. Ἐ Ἄλλωστε καὶ τὰ συνεχῆ χειροκροτήματα εἶναι μεγίστη ἀπόδειξις, ὅτι εὐχαριστῶσις ἐδέχεσθε τὰ λεγόμενα. Καὶ ὅποιοι ἀκούει μὲ εὐχαριστήσιον αὐτὰ ποὺ λέγονται, εἶναι φανερόν, ὅτι ἐντυπώνει βαθῶς αὐτὰ εἰς τὸν νοῦν του καὶ τὰ καθιστᾷ ἀνεξάλειπτα, ἀφοῦ τὰ ἐναποθέσῃ εἰς τὸ πλάτος τῆς σκέψεώς του.

Ποῖος λοιπὸν ἠμπορεῖ νὰ σας ἐπιανεῖσθαι ἐπιβεβαιῶσαι καὶ ἡμᾶς νὰ καλοτυχήσῃ, διότι ὁμιλοῦμεν πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ μᾶς ἀκούουσιν; Διότι: «Ἐἶναι εὐτυχὴς ἄλλος, ὁ ὅποιοι ὁμιλεῖ εἰς ἀγαθοὺς ἀκούοντων».³ Αὐτὸ εἶναι τὸ κατόρθωμα τῆς νηστείας, αὐτὸ τὸ φάρμακον ἐπέτυχε τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας. Ἐάν λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπαρουσίασε πόσην μεγάλην δύναμιν ἡ νηστεία, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου πόσην ὠφέλειαν πρέπει νὰ περιμένωμεν; Ἐ Μόνον παρακαλῶ σας μὲ φόβον καὶ τράμον νὰ κατεργάζεσθε τὴν σωτηρίαν σας.⁴ Καὶ μὴ ἐπιτρέπετε κομιμὴν παρέμβασιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸ θέμα τῆς σωτηρίας σας. Διότι βλέπω ὁ ἐχθρὸς τώρα τὸν πνευματικόν σας πλοῦτον ἀρπάζεται καὶ ἐξοργικάνεται καὶ ὡσὺν λέων ποὺ ὠρεῖται τρέχει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἀναζητεῖ νὰ καταπῆ κάποιον.⁵

Ἄλλ' ἂν ἔμεθα συνετοὶ, χάρις εἰς τὸν Θεὸν δὲν θὰ καταβάλλῃ κανένα.

2. Τοιοῦτα λοιπὸν εἶναι τὰ πνευματικὰ μας ὄπλα, μὲ τὰ ὅποια μᾶς ἐξώπλιεν ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ὅπως ἄ-

2. Ματθ. 13, 4-7.

3. Σοφ. Σοφ. 25, 2.

4. Φιλιπ. 2, 12.

5. Α' Πέτρ. 5, 8.

κριδώς οὐκ ἐβιάσαμεν χάρις. **D** Ἄν λοιπὸν μὲ αὐτὰ τὰ ὄπλα φρουρούμεν συνεχῶς ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός μας, κανένα ἀπὸ τὰ θέλη καὶ ρίπτει ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ μᾶς πληγῆ, ἀλλὰ θὰ ἐπιστρέψουν εἰς αὐτὸν μὴ ἔχοντα καμμίαν δύναμιν. Διότι ἡ θεῖα χάρις μᾶς κατέστησε ἰσχυροτέρους ἀπὸ τὸν ἀδάμντα καὶ γενικῶς ἀκαταβλήτους, ἐάν ἐπιδεικνύομεν θέλησιν. Ὅπως ἀκριδῶς ἐκείνος ποῦ κτυπᾷ τὸν ἀδάμντα δὲν προξενεῖ εἰς αὐτὸν καμμίαν βλάβην, ἀλλὰ καταστρέφει τὴν δύναμίν του, καὶ ἐκείνος, ποῦ λακτίζει τὰ καρπία, αἰματώνει τὰ ἴσθα καὶ τοῦ πόδια. Ἔτσι λοιπὸν θὰ συμβῆ εἰς ἡμᾶς καὶ τὸν ἐχθρὸν τῆς σωτηρίας μας, ἂν προσπειτώμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας συνεχῶς μὲ τὰ ὄπλα, ποῦ μᾶς ἔδωκεν ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος. **E**

Διότι τόσο μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῶν ὄπλων αὐτῶν, ὥστε δὲν δύναται ὁ ἐχθρὸς οὔτε τὴν λάμψιν τῶν νὰ ἀνεχθῆ, ἀλλὰ τυφλώνεται ἀπὸ τὸ φῶς, ποῦ ἐκπέμπεται ἀπὸ αὐτὰ. Μὲ αὐτὰ παρακαλῶ τὰ ὄπλα πάντοτε φρουροῦντες τοὺς ἑαυτοὺς μας, καλῶς ἀπειλομένοι ὡς εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἀγορὰν, ὡς συναναστρεφόμεθα τοὺς φίλους μας καὶ ὡς χειροκώμεθα τὰς ὑποθέσεις μας.

Καὶ διατὶ λέγω εἰς τὴν ἀγορὰν; Καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐρχόμενοι ὡς ἔχουμεν αὐτὰ δίπλα μας καὶ ὅταν ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὅταν κοιμώμεθα καὶ ὅταν ἐγειρόμεθα. ²⁴ **A** Ποιῶ ὡς μὴ ἀπομακρύνωμεν αὐτὰ καθ' ὅλην τὴν ζωὴν μας. Θὰ φύγουν μαζί μὲ ἡμᾶς καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ ἀποτελέσουν τὸ μέγιστον θεμέλιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ στηρίζωμεν τὴν παρρησίαν μας.

Διότι δὲν θεωροῦν τὸ σῶμά μας τὰ πνευματικὰ ὄπλα ὅπως τὰ αἰσθητὰ, ἀλλὰ περισσότερο τὸ ἀνακουφίζουν καὶ ἐλαφρότερον τὸ καθιστοῦν καὶ ἐνισχύουν τὴν δύναμίν του. Μόνον ἐάν αὐτὰ καθημερινῶς περιποιώμεθα, ὥστε καθιστάμεθα λαμπερά διὰ τῆς περιποιήσεως νὰ δαίψουν μὲ τὴν λάμψιν τῶν τοῦσ ὀφθαλμοῦσ τοῦ ποιητοῦ δαίμονος, ὁ ὁποῖος ἐπινοεῖ τὰ πάντα ἐναντίον τῆς σωτηρίας μας. **B** Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀφοῦ ἐπαρκῶς οὐκ ἐξωπλιώσαμεν, ὡς παραθεώσαμεν τὴν συνήθη τράπεζαν καὶ ὡς οὐκ προσφέρωμεν τὴν συνέχειαν τῶν ἰσχυρῶν χάρις ἐλέγχουσιν, ἀφοῦ κάμωμεν ὀδηγὸν τῆς ὥρας αὐτῆς διδασκαλίαν τὸν μέγιστον προφίτην Μωϋσῆν καὶ θαυμαστὸν πνευματικὸν προφροδότην.

Ὡς ἴδωμεν λοιπὸν ποῖα θέλει καὶ σήμερ νὰ μᾶς διδάξῃ καὶ ὡς στρέψωμεν τὴν προσοχήν μας ἀκριδῶς εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. Διότι δὲν διμυλεῖ μὲ τὴν προσωπικὴν του δύναμιν, ἀλλὰ ὅσα ἀκριδῶς θὰ τοῦ μεταδώσῃ ἡ θεῖα

χάρις αὐτὰ προσφέρει διὰ τῆς γλώσσης τοῦ διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους. **C** Ἀφοῦ λοιπὸν ἀλοκλήρωσε τὴν ὁμίλιαν του περὶ τῆς πρώτης ἡμέρας καὶ ἀφοῦ εἶπε μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ φωτός: «Ἐγινε ὄραβυ καὶ ἔγινε πρωῖ, ἡμέρα πρώτη» πάλιν λέγει: «Καὶ εἶπε νὰ γίνῃ οὐράνιος θόλος ἐν μέσῳ τῶν ὀδάτων, διὰ νὰ διαχωρίσῃ τὰ ὀδατα εἰς δύο μέρη».¹

Πρόσεχε, ἀγαπητέ μου, ἐδῶ τὴν συνέχειαν τῆς διδασκαλίας. Ἀφοῦ δηλοῦν προκαταβολικῶς μᾶς εἶπε μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ὅτι «ἡ γῆ ἦτο ἀθέατος καὶ ἀδιαιώρωτος» καὶ προσέθεσεν ὕστερον τὴν αἰτίαν, ὅτι δηλαδή ἦτο ἀθάτατος διότι ἀκαλύπτετο ἀπὸ τὸ σκότος καὶ τὰ ὀδατα διότι τὰ πάντα ἦσαν ὕδωρ καὶ σκότος καὶ τίποτε ἄλλο. **D** καὶ ὅταν ἔπειτα ἐπρόσταξεν ὁ Κύριος παρήχθη τὸ φῶς καὶ ἠκολούθησε διαχωρισμὸς τοῦ φωτός ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ ὠνομασθη τὸ φῶς ἡμέρα καὶ τὸ σκότος ὕκτα καὶ τῶρα πάλιν θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι ὅπως ἀκριδῶς διήρεσε τὸ σκότος μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ φωτός καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ καθένα τὸ κατάλληλον ὄνομα, ἔτσι διαίρει καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀδάτων διὰ τῆς προσταγῆς του.

3. Καὶ βλέπε τὴν ἀπερήραπτον δύναμιν, ποῦ υπερβαίνει κάθε ἀνθρωπίνην σκέψιν. Δίδει μόνον ἐντολήν καὶ τὸ μὲν ἓνα στοιχεῖον δημιουργεῖται, τὸ δὲ ἄλλο ὑποχωρεῖ. Καὶ εἶπε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς «νὰ γίνῃ οὐράνιος θόλος ἐν μέσῳ τῶν ὀδάτων, διὰ νὰ διαχωρίσῃ τὰ ὀδατα εἰς δύο μέρη». **E** Τί σημαίνει «νὰ γίνῃ οὐράνιος θόλος»; Ὅπως θὰ ἔλεγεν ἓνας ἀνθρώπος κάποιο τεχνίον καὶ χρώμα, ποῦ διαίρει δύο πράγματα μεταξύ των καὶ τὰ χωρίζει. Καὶ διὰ νὰ πληροφωρίσῃ τὴν μεγάλην πειθαρχίαν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ τὴν υπερβολικὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ, λέγει, «καὶ ἔγινεν ἔτσι». Ἔδωκε μόνον ἐντολήν καὶ ἠκολούθησε κοπιῶν ἡ πραγματοποιήσις. «Κατεσκεύασε δηλαδή ὁ Θεὸς τὸν οὐράνιον θόλον, διαχωρίζων ὡτὼ τὰ ὀδατα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο κάτω ἀπὸ τὸν οὐράνιον θόλον, ἀπὸ τὰ ὀδατα τὰ ὑπερῶν αὐτοῦ».²

²⁴ **A** Ἀφοῦ ἔγινε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ οὐράνιος θόλος ἔδωκεν ἐντολήν ἄλλα μὲν ἀπὸ τὰ ὀδατα νὰ ρέουν κάτω ἀπὸ τὸν οὐράνιον θόλον, ἄλλα δὲ ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸν. Ἄλλα

6. Ἔνεσ. 1, 6.
7. Ἔνεσ. 1, 7.

τί είναι αὐτός ὁ οὐράνιος θόλος, θά ἔλεγε κανείς; Είναι πάγος, είναι ἀνεμοστροβίλος ἢ καυμιά ἄλλη οὐσία; Κανείς σωτὴς δὲν ἔμπορεῖ εὐκόλα νὰ ἰσχυρισθῆ τοῦτο. Ἀλλὰ πρέπει μὲ μεγάλην εὐγνωμοσύνη νὰ δεχώμεθα αὐτά, ποὺ λέγει ἡ Γραφή καὶ νὰ μὴ ἐρευνηόμεν ὅσα ὑπερβαίνουν τὴν φύσιν μας, ἀλλὰ μόνον τοῦτο νὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ κάμωμεν κτήμα μας, ὅτι δηλαδὴ μὲ τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου ἐγένεν ὁ οὐράνιος θόλος διὰ νὰ χωρῆσιν τὰ ὕδατα καὶ ἄλλα μὲν νὰ κρατῆ κάτω, ἄλλα δὲ νὰ ἔμπορῆ νὰ φέρῃ πάνω ἀπὸ τὴν γῆν τὸν μετέωρον. «Καὶ ἠνόμισσε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς τὸν οὐράνιον τοῦτον θόλον οὐράνιον». Β

Πρόσθετε, πῶς ἡ θεία Γραφή χρησιμοποιοῖ καὶ τώρα τὴν αὐτὴν συνέπαιον. Ὅπως δηλαδὴ εἶπε χθὲς: «Νὰ γίνῃ φῶς» καὶ ὅταν ἐγένε τὸ φῶς, τότε προσέθετε: «Τοῦτο νὰ διαχωρῆσθ τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος καὶ ἔτσι ἠνόμισσε τὸ φῶς ἡμέραν». Ἔτσι καὶ σήμερον εἶπε: «νὰ γίνῃ οὐράνιος θόλος ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων», ἔπειτα ὅπως ἀκριβῶς διὰ τὸ φῶς, ἔτσι καὶ ἐδῶ μᾶς ἐδίδαξε τὴν ἀνάγκην τοῦ οὐρανοῦ θόλου ὡστε νὰ διαχωρῆσθ, λέγει, τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὸ ὕδωρ. Καὶ ὅταν τὴν χρησιμότητά του μᾶς ἐπαρουσίασε, τότε ὅπως καὶ εἰς τὸ φῶς προσέθετε τὸ θνοῖα, ἔτσι καὶ εἰς τὸν οὐράνιον θόλον ἔθεσε δυνασίαν καὶ ἠνόμισσε, λέγει, τὸν οὐράνιον τοῦτον θόλον οὐράνιον, αὐτὸν ποὺ βλέπομεν. C Καὶ πῶς, λέγει, ἰσχυρίζονται μερικοὶ, ὅτι ἔχουν γίνῃ πολλοὶ οὐρανοὶ; Λέγουν αὐτὰ χωρὶς νὰ τὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν, ἀλλὰ στηριζόμενοι εἰς προσωπικὰς τῶν σκέψεις.

Διότι ὁ μακάριος Μωϋσῆς τίποτε περισσώτερον περὶ αὐτῶν δὲν μᾶς διδάσκει. Διότι ἀφοῦ εἶπε: «Κατ' ἀρχὰς ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» καὶ ἐδίδαξε τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὅποιον ἡ γῆ ἦτο ἄθετος, καθὼς ἀκαλύπτειτο ἀπὸ τὸ σκότος καὶ τὰ ὕδατα τῆς ἀθέτου, μετὰ ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ φωτὸς χρησιμοποιῶν κάποιαν τάξιν καὶ συνέπαιον λέγει: «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς νὰ γίνῃ ὁ οὐράνιος θόλος». Β Ἀφοῦ ἐδίδαξε κατόπιν μὲ ἀκριβείαν τὴν χρησιμότητα τοῦ οὐρανοῦ θόλου καὶ εἶπεν, διὰ νὰ διαχωρῆσθ τὰ ὕδατα, αὐτὸν τὸν οὐράνιον θόλον, ποὺ χωρῆσιν τὰ ὕδατα, τὸν ἠνόμισσε οὐράνιον. Ποῖος λοιπὸν ὕστερα ἀπὸ τόσον ὠραίαν διδασκαλίαν θά ἀνεχθῆ ἔκείνους, οἱ ὅποιοι θέλωμεν νὰ ὁμιλοῦν ἐξ ἰδίας σκέψεως καὶ ἐπιχειροῦν νὰ λέγουν περὶ πολλῶν οὐρανῶν ἀντιθέτως πρὸς τὴν θείαν Γραφήν; Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ μακάριος Δαυὶδ ἀνομιέπων ὁμον πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγε: «Υμνήσατε Αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρα-

νῶν». Ε Μὴ φοβηθῆς, ἀγαπητέ μου, μήτε νὰ πιστεύσης, ὅτι εἰς τινὰ σημεία ἡ Γραφή ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτήν. Μάθε τὴν ἀλήθειαν ἐκείνων, ποὺ ἔχουν λεχθῆ, καὶ ἀφοῦ κάμῃς κτήμα σου τὴν ἀκριβῆ τῆς διδασκαλίαν, κλείσει τὰ ὦτα σου εἰς ὄσους λέγουν τὰ ἀντίθετα πρὸς τὴν Γραφήν.

4. Μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀκούσατε, τί θέλω νὰ σοῦ εἶπω, διὰ νὰ μὴ παραισώσεθε ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ λέγουν ὅ,τι θέλουν. 24 Α Ὅλα τὰ θέλια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀρχικῶς ἔχουν συνταχθῆ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν.⁹ Τοῦτο δλοὶ δύνανται νὰ παραδειχθοῦν. Πρὶν ὄλγια ἔτη ἀπὸ τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ κάποιοι βασιλεῖς Πτολεμαῖος¹⁰ ἔβειξε πολὺ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν θείων καὶ ἀφοῦ συνεκέντρωσε καὶ πολλὰ ἄλλα διαφορετικὰ θέλια, ἀντελήφθη ὅτι ἔπρεπε καὶ αὐτὰς τὰς βίβλους νὰ συλλέξῃ. Ἀφοῦ μετεκάλυψε λοιπὸν μερικὰς ἰουδαίους,¹¹ ποὺ εὐρίσκοντο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, παρήγγειλε νὰ μεταφράσωμεν τὰ θέλια αὐτὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἔφερεν αὐτὰ εἰς πέρας. Ἐπραγματοποιήθη αὐτὸ τὸ θεόπνευστον ἔργον, ὡστε δλοὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅπου ὄντες καὶ ἄν κατοικοῦν, νὰ ἀποκομίζωμεν τὴν ὠφέλειαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ οὐ μόνον οἱ γνωρίζοντες τὴν ἑβραϊκὴν. Β

Τὸ θαυμαστόν καὶ περίεργον εἶναι, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ ἐπέδειξεν οὐκ ἀπαθὲς τῆς θρησκείας τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἑθνικῶν καὶ ἀντίθετος πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Αὐτὰ εἶναι λοιπὸν δλοὶ ποὺ ὁ Κύριός μας ἐπέτελεσε. Πάντοτε διὰ τὸν ἐχθρὸν αὐξάνουσι τὰ διδάγματα τῆς ἀληθείας.

Ἐξέθεσε αὐτὰ ἐνώπιόν σοῦ οὐκ ἀπλῶς διὰ τὸν τόπον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἔμπορῆτε νὰ γνωρίζετε, ὅτι τὰ θέλια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲν ἔχουν συνταχθῆ εἰς τὴν γλῶσσαν μας, ἀλλὰ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν. Λέγουν λοιπὸν ὅσοι γνωρίζουν καλῶς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὅτι ἡ λέξις οὐρανὸς ἀπαντῆ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν παρ' Ἑβραίοις C καὶ παραβέχονται αὐτὸ καὶ ἔκείνοι, ποὺ ὁμιλοῦν τὴν γλῶσσαν

9. Ψαλμ. 148, 4.

9. Τὸ κείμενον τῆς Π. Διαθήκης, τὸ ὅπολον χρησιμοποιεῖ ὁ Χριστοστόμος, εἶναι τὸ ἀντιοχειακόν, ἧς ἡ ἐπιμελοσύνη τοῦ Λουκιανοῦ (+310).

10. Πρόκειται περὶ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Β' (285-246 π.Χ.) ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποῦ μεταφράσθη ἑλληνικῶς ἡ Πεντάτευχος ἐπὶ ἑλληνιστοῦ Ἰουδαίου τῆς δεκανείας τοῦ ὅς βασιλευσὶ τῆς ἐλεφανθίνης ἡδελφότητος φερόμενου ἀρχιεπιστοῦ τοῦ Φαλαγκῆος καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰουδαίου ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιεπιστοῦ Ἐλεάζαρου.

11. Πρόκειται περὶ τῶν ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων.

τῶν οὐρανῶν καὶ δὲν λέγει κανεὶς εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ οἱ οὐρανοὶ. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἔχει εἶπει ἔτσι ὁ Δαυὶδ «οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν», ἔχι διότι εἶναι πολλοὶ οἱ οὐρανοὶ. Τίποτε τοιοῦτον δὲν μᾶς εἰδῆσεν ὁ μακάριος Μωϋσῆς. Ἦτο συνήθεια εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑβραίων εἶναι νὰ ἀποδίδουν εἰς τὸ ἓνα πράγμα ὄνομα πληθυντικῶς. Διότι ἔχον ἦσαν πολλοὶ οἱ οὐρανοὶ δὲν θὰ παρέλειπεν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ μᾶς διδάξῃ διὰ τῆς γλώσσης τοῦ μακαρίου ταύτου προφήτου καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν ὀφθαλμῶν οὐρανῶν. D

Αὐτὰ οὖν παρακαλῶ νὰ γνωρίζετε, διὰ νὰ ἡμπορήτε νὰ ἀντιμετωπίζετε τοὺς αἰρετικούς, οἱ ὅποιοι θέλουσι νὰ εἰσαγάγουν ἀντιθέτους πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διδασκαλίας καὶ μὲ ἀσφάλειαν νὰ γνωρίζετε τὴν δύναμιν τῶν κειμένων τῶν ἁγίων Γραφῶν. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς ἐρρίσκασθε ἐδῶ καὶ ἡμεῖς συχνότερα οὖν διδάσκομεν, διὰ νὰ εἰσαθε ἔνοιαι νὰ ἀπαντᾶτε εἰς ὅποιονδήποτε οὖν ἐρωτᾶ.¹² Ἀλλὰ ἔς ἐκινεῖσθε εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, ἔχον τὸ νομίζετε καλόν. E «καὶ ἀνοήσασιν ὁ Θεὸς, λέγει, τὸν οὐρανὸν τοῦτον ὅλον οὐρανὸν καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ὠραῖον».

Ἐξέταξε πόση εἶναι ἡ ἀπλότης τῶν λόγων διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὅπως ἀκριβῶς εἶπε διὰ τὸ φῶς: «εἶδεν ὅτι ἦτο ὠραῖον», εἶσι καὶ τώρα διὰ τὸν οὐρανόν, δηλαδὴ διὰ τὸν οὐρανὸν ὅλον, λέγει: «καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι ἦτο ὠραῖον». Μᾶς διδάσκει δι' αὐτοῦ τὴν ἀσύλληπτον ὠραϊότητα αὐτοῦ. Ποῖος δὲν ἐκπλήσσεται καὶ δὲν θαυμάζει, διότι διατηρεῖ μὲ τὴν πάροδον τόσο μακροῦ χρόνου τὴν ὠραϊότητά του καὶ ὅσον ὁ καιρὸς προχωρεῖ τόσο περισσότερο σὺξάνει τὸ κάλλος του.¹³ A Τί καλύτερον ἄλλωστε θὰ ἡμπορούσε νὰ γίνῃ ἀπὸ ἐκεῖνο, πού ἐπήνεσεν ὁ Θεός; Ἄν ἡμεῖς, ὅταν ἀλέπωμεν ἐν τέλειον ἀνθρώπινον ἔργον, θαυμάσομεν τὸ σχῆμα, τὴν θέσιν, τὴν ὠραϊότητα, τὴν ἀναλογίαν, τὸν ρυθμὸν καὶ πολλὰ ἄλλα, τὸ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, πῶς θὰ ἡμπορήσῃ κανεὶς νὰ ἐπαινέσῃ ἐπιβῆως καὶ μάλιστα, ὅταν δέχεται καὶ τὸν ἔπαινον τοῦ Ἰσίου τοῦ Θεοῦ;

Συνεπῶς τοῦτο ἔχει λεχθῆ λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ ἴδῃς τὸν Θεὸν νὰ λέγῃ αὐτὸ διὰ κάθε

12. A' Πέτρ. 8, 15.

13. Προσβλὸς ὁ ἱερὸς Χριστότατος ἐνωρεῖ, ὅτι αὐθιγὸν τὸ κάλλος τῆς φύσεως περισσότερο ὅσον ὁ ἀνθρώπος ἀνακαλύπτει τὰ μυστικὰ τῆς καὶ συνειδητοποιεῖ τὴν θαυμαστὴν τῆς, ἁριστηρίαν καὶ σκοπιμότητα τοῦ κόσμου.

δημιούργημα καὶ ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἀφαίρῃ τὴν τόλμην ἐκεῖνον, B οἱ ὅποιοι ὀστερα ἀπὸ αὐτὰ ἀκούθουν τὴν γλῶσσαν τῶν ἐναντίων τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ καὶ λέγουσι, διὰ ποῖον σκοπὸν ἐγίνε τοῦτο καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἐγίνε τὸ ἄλλο. Ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐπισημῶσιν αὐτοῦ, πού ἐπιχειροῦν νὰ λέγουν τέτοια πράγματα, λέγει, «καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ὠραῖον».

Ὅταν ἀκούσῃ, ὅτι εἶδεν ὁ Θεός καὶ ἐπήνεσεν, νὰ κατανοήσῃ τοῦτο ὅπως πρέπει καὶ ἀμύξει εἰς τὸν Θεόν. Ὁ δημιουργὸς καὶ πρὶν δημιουργήσῃ, ἐγνώριζε τὴν ὠραϊότητα τοῦ δημιουργήματος, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐμεῖθα ἀνθρώποι καὶ ἔχομεν τὴν ἀδυναμίαν καὶ δὲν ἦτο δυνατόν διαφανερικὰ νὰ ἀκούσωμεν, δι' αὐτὸ ἔκαμε τὴν γλῶσσαν τοῦ μακαρίου προφήτου νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν πλοῦτον τῶν λέξεων πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀνθρώπων. C

5. Ὅταν λοιπὸν σηκώσῃς τὰ εὐλάματα καὶ μετὰ θαυμασμοῦ ἀνεύξῃς τὴν ὠραϊότητα τοῦ οὐρανοῦ, τὸ μέγεθος καὶ τὴν χρησιμότητα, τότε νὰ ἀνατρέξῃς ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς τὸν δημιουργόν, ὅπως ἀκριβῶς κάποιος σοφὸς ἔλεγε: «ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὠραϊότητα τῶν δημιουργημάτων κατανοεῖται ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰκανότης τοῦ δημιουργοῦ». Ἐκείνου πόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου σου ἀπὸ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τῆς δημιουργίας. Ὅποιος ἔχει διάθεσιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν, ἂν θέλῃ νὰ ἐξετάσῃ ἓνα-ἓνα ἀπὸ τὰ ὁρατὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ τί λέγω καθ' ἓνα ἐκ τῶν δημιουργηθέντων, ἔχον τὴν ἰσκίην του σωματικὴν διάπλασιν ἠθελε νὰ ἐξετάσῃ ἐπιστοματικῶς, θὰ ἀντιληφθῆ ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ στοιχεῖα τὴν ἀνεκφραστον καὶ ἀπερίγραπτον δύναμιν τοῦ Θεοῦ. D Καὶ ἔχον τὰ ὁρατὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐπαρκῆ νὰ μᾶς ἀποδείξουν τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως τοῦ δημιουργοῦ, ἂν ἐλθῇ εἰς τὰς ἀοράτους δυνάμεις Του, καὶ ἔχον στρέψῃς τὴν σκέψιν σου πρὸς τὰς στρατιάς τῶν ἁγγέλων, τῶν Ἀρχαγγέλων, τῶν ἁγίων τῶν ἐξουσιῶν, τῶν Χερουβείμ, τῶν Σεραφεείμ,¹⁴ ποῖος νοῦς, ποῖος λόγος θὰ ἐπαρκέσῃ διὰ νὰ ἐξιμνήσῃ τὴν ἀνεκφραστον μεγαλωσύνην τοῦ Θεοῦ; Ἐάν ὁ Δαυὶδ, ὁ μακάριος προφήτης, καθ' ὃν χρόνον ἔβλεπε τὴν ὠραϊότητα τῆς δημι-

14. Σοφ. Σολ. 18, 5.

15. Εἰς τὰ θεοειδόμενα ἔργα δεικνύσθαι τὸ ἄριστον ὁ ἀπὸ τοῦ κόσμου κατασκευαστὴς εἰς τρεῖς τάξεις μὲ τρεῖς χοροὺς ἐκείνη κατὰ τὸ ἔξῃ σχῆμα: Σεραφεεῖμ, Χερουβείμ, Θρόνοι — Κυριότητες, Δυνάμεις, Ἐξουσίαι — Ἄρχαί, Ἄγγελοι, Ἀρχαγγέλοι.

ουργίας έλεγε: «Πόσον άξιοθαύμαστα είναι Κύριε τὰ Έργα Σου. Τὰ πάντα έδημιούργησες με σοφίαν»¹⁶ ὁν ἄνθρωπος, ποῦ ἠνώκῃ τόσο πνεύματος καὶ ἐγνώριζε τὰ φανερά καὶ τὰ κρυφὰ τῆς σοφίας. Έλεγεν αὐτὰ, ἵτι θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ εἰπωμεν ἡμεῖς, ποῦ εἴμεθα χῶμα καὶ στάκτη καὶ ὀφειλομεν διακῶς νὰ κύπτωμεν τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν γῆν καὶ νὰ θαυμάζωμεν τὴν ἀνεκράστον φιλανθρωπίαν τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου; Καὶ διατὶ ἀναφέρω τὸν προφήτην; Ὁ μακάριος Παῦλος, ἡ οὐρανομήκης ἐκείνη ψυχὴ, ὁ ὁποῖος περιβάλλεται με ἄνθρώπινον σῶμα καὶ συναγωνίζεται με τὰς ἀσώματους δυνάμεις, ποῦ δαδίζει εἰς τὴν γῆν καὶ με τὴν προθυμίαν του κινεῖται εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διὰν ἠγαλλήθῃ με ἓνα μέρος τῶν σχεδίων τοῦ Θεοῦ¹⁷ Ἄ (τὸ σχετικὸν με τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἑλληνας καὶ πᾶς οἱ μὲν πρῶτοι ἐξεδιώχθησαν, οἱ δὲ δεῦτεροι τὴν θέσιν ἐκείνων κατέλαβον), πλήρης ἀπορίας καὶ ἐκπλήξεως ἀνέκραξε λέγων: «Ὡ θάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ! Πόσον ἀνεξερεύνητοι εἶναι αἱ κρίσεις του καὶ πόσον ἀνεξιχνίαστοι εἶναι αἱ ὁδοὶ του.»¹⁸

Ἐβῶ εὐχαρίστως θὰ ἐρωτοῦσα ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τολμοῦν νὰ ἐπεξεργάζωνται τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπιχειροῦν νὰ καταλύουν τὴν ἀξίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Ἀπὸ ποῦ προέρχεται ἡ ἀφροσύνη τῆς τόσο μεγάλης τολμῆς σας; ἢ Ἀπὸ ποῦν ἀπερισκέψιαν παρεσύρθητε εἰς τόσον μεγάλην παραφροσύνην; Διότι, ἂν ὁ τόσο σπουδαῖος καὶ μέγας Παῦλος ἰσχυρίζεται, ὅτι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ ἡ οἰκονομία καὶ ἡ διοίκησις εἶναι ἀνεξερεύνητα καὶ δὲν εἶπεν, ὅτι εἶναι ἀκατανόητα, ἀλλὰ ἀνεξερεύνητα, ὥστε νὰ μὴ ἐπιδέχωνται ἔρευναν, καὶ ἂν ἀκόμη ἰσχυρίζεται, ὅτι καὶ οἱ ὁδοὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνεξιχνίαστοι καὶ θρόνους ὀνομάζει τὰς προσταγὰς καὶ τὰς ἐντολάς, τότε πῶς τολμάτε σεῖς νὰ ἐξετάσετε τὴν οὐσίαν τοῦ Μονογενοῦς Τοῦ Υἱοῦ καὶ νὰ μειώσετε, ἔσον βεβαίως ἠμπορεῖτε, τὴν ἀξίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;

Βλέπετε ἀγαπητοὶ μου, πόσον κακὸν εἶναι νὰ μὴ ἐξετάσετε με ἀκριβείαν τὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ὁ Διότι ἂν αὐτὰ ἐβέχοντο με ἐγνωσοσύνην τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ δὲν εἰσήγαγον προσωπικὰς τὼν σκέψεις, δὲν θὰ ἐξετρέποντο εἰς τόσην ἀπερσιπέψιαν. Ἄλ-

16. Ψαλμ. 108, 24.

17. Ρωμ. 11, 58.

λὰ ἡμεῖς οὐτὲ τώρα θὰ παύσωμεν με προσοχὴν νὰ διδάσκωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν θεῖαν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ νὰ φράσωμεν ἄλοχερῶς τὴν ἀκοήν μας εἰς τὰς καταστρεπτικὰς διδασκαλίας τῶν ἁπίστων.

δ. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω πῶς πορασυθεῖς ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τοῦ λόγου πρὸς αὐτὰ, ἀπαμακρύνθη ἀπὸ τὴν συνέχειαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πρέπει πάλιν νὰ ἐπαναφέρω τὴν ὁμιλίαν εἰς τὰ προηγούμενα. «Καὶ ἀνώμασε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς τὸν οὐράνιον τοῦτον θάλλου οὐρανὸν Ἰδ καὶ εἶδεν ὅτι ἦτο ὠραῖος καὶ ἔγινε θράβυ καὶ ἔγινε πρῶτ', ἡμέρα δευτέρα». Ἀφοῦ εἶωσε τὸ ὄνομα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπήνεσε τὸ δημιούργημα, εἶωσε τέλος εἰς τὴν δευτέραν ἡμέραν καὶ λέγει: «Καὶ ἔγινε θράβυ καὶ ἔγινε πρῶτ', ἡμέρα δευτέρα».

Εἶδες με πόσην σαφήνειαν μᾶς διδάσκει ὀνομάζων τὸ μὲν τέλος τοῦ φωτὸς θράβυ, τὸ δὲ τέλος τῆς νυκτὸς πρῶτ' καὶ ἔλαν αὐτὸν τὸν χρόνον ἡμέραν, ὥστε νὰ μὴ κάμνωμεν λάθος, οὔτε νὰ νομιζώμεν, ὅτι τὸ θράβυ εἶναι τέλος τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ἀκριβῶς νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι τὸ μῆκος καὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς νυκτὸς ἀποτελεῖ μίαν ἡμέραν; Καὶ τὸ μὲν θράβυ ὀρθῶς θὰ ὀνομάζετο τέλος τοῦ φωτὸς, ἔ ὁ δὲ θράβυς, δηλαδὴ τὸ τέλος τῆς νυκτὸς ὀλοκλήρωσις τῆς ἡμέρας, διότι ταῦτα βέλει νὰ δηλώσῃ ἡ Ἁγία Γραφὴ λέγουσα: «Καὶ ἔγινε θράβυ καὶ ἔγινε πρῶτ', ἡμέρα δευτέρα». Ἴσως ἐμακρονορήσαμεν, χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν, διότι παρεσύρθημεν ἀπὸ τὴν συνέχειαν τῶν λόγων, ὅπως ἀπὸ ὀρμητικώτατον χεῖμαρρον. Καὶ εἰσθε σεῖς οἱ αἰτίοι ποῦ εὐχαρίστας ἀκούετε τοὺς λόγους μου, διότι, τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ διεγείρῃ τόσο πολλὰ τὸν ὁμιλοῦντα καὶ νὰ τὸν ὀργήσῃ εἰς μεγαλύτερον γουμώτητα σκέψεων, ἔσον ἡ προθυμία τῶν ἀκροστῶν.¹⁹ Ἄ Ἐφ' ἁντιθέτως οἱ ἀδιάφοροι καὶ ἀβρανεῖς ἀκροσται κάμνουν πολλὴ ὀνηρόν καὶ τὸν βεινὸν ῥήτορα.

Τοιοῦτοτρόπως σεῖς χάρις εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἂν ἀκόμη εἴμεθα ἀπωνώτεροι καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λίθους, εἰσθε ἴκανοι νὰ διεγείρετε τὴν ἀδιαφορίαν μας, νὰ ἀπομακρύνετε τὸν ὕπνον καὶ νὰ μᾶς ἀναγκάσετε, νὰ σᾶς εἰπωμεν κάτι χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον διὰ τὴν συγκρότησίν σας. Ἀφοῦ λοιπὸν οὐμθαίνει νὰ εἰσθε τόσο θεοδιδασκτοὶ καὶ ἠμπορεῖτε κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον καὶ ἄλλους νὰ νουθετήσα,²⁰

18. Ρωμ. 15, 14.

θά σὰς παρακαλέσω περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν κατὰ τὸν χρόνον τῆς νηστείας νὰ φροντίσετε πολὺ διὰ τὴν κατὰ Θεὸν ἀρετὴν **Β** καὶ νὰ μὴ σὰς γίνῃ ἡ ὁμιλία ἐνοχλητική, καθόσον καθημερινῶς συζητοῦμεν περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων. Διότι τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ πράγματα, δὲν εἶναι εἰς ἐμὲ βαρύνον. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ θείου Παύλου, «εἰς σὰς δὲ παρέχουν ἀσφάλειαν».¹⁹

¹⁹ ἔχει ἀνάγκη ἡ ψυχὴ μας, ἔπειθὲ εἶναι καθρὰ, συνεχῶς ὑπομνήσεως. Καὶ ὅπως τὸ σῶμα μας καθημερινῶς ἔχει ἀνάγκην σωματικῆς τροφῆς, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ εἰς ἀδυναμίαν καὶ μένη ἀδρανὴς, καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν καὶ ἡ ψυχὴ μας ἔχει ἀνάγκην πνευματικῆς τροφῆς καὶ ἀριστοῦ τρόπου ζωῆς, ὥστε ἀφοῦ ἀσκηθῇ αὐτὴ εἰς τὸ ἀγαθὸν νὰ εἶναι κατὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον ἄτρωτος εἰς τὰς ἐπιθέσεις τοῦ κακοῦ. **Γ**

7. Καθημερινῶς λοιπὸν ἂς φροντίζωμεν διὰ τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ συνεχῶς νὰ ἐρευνῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἂς κάμωμεν ἐλεγχοὺν τῶν ἐσῶτων μας καὶ περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐδέχθημεν καὶ περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐδώσαμεν· τί χρῆσιμον εἶπομεν καὶ πάλιν τί ὠφέλιμον διὰ τῆς ἀκοῆς μας ἐφέραμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας, καθὼς καὶ τί διαθερὸν εἰς αὐτὴν ἐπιλοξενήσαμεν. Καὶ εἰς τὴν γλώσσαν μας ἂς θέσωμεν ἀρχὰς καὶ περιορισμοὺς, ὥστε προηγουμένως νὰ χωνεύῃ τὰς λέξεις καὶ ἔτσι νὰ ὁμιλῇ. **Δ** Ἄς μορφώωμεν τὸν νοῦν μας, ὥστε νὰ μὴ ἐκφράξῃ διαθερὰς σκέψεις, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου εἰσέρχεται κάτι τέτοιο νὰ τὸ ἀπομακρύνῃ ὡς περιττὸν καὶ βλαβερὸν. Καὶ ἂν αὐτὸ γεννᾶται μέσα μας ταχέως νὰ τὸ ἀποδιώκωμεν μὲ τὴν εὐσεβῆ σκέψιν. Ἄς μὴ νομιζώμεν ἀκόμη, ὅτι ἡ νηστεία ὀλοκλήρου τῆς ἡμέρας ἐπαρκεῖ διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Ὁ φιλόθεος Θεὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς ἀγνώμονας Ἰουδαίους διὰ τοῦ προφήτου: «Ὅταν ἐνησταίετε ἐπὶ ἐβδομηκοντα ἡβῆ ἔτη, μήπως ἐπολλαπλασιάσατε τὰς νηστείας σας πρὸς χάριν μου, καὶ ὅταν ἐτρῶγατε καὶ ἐπίνατε, δὲν εἴπατε σὺς οἱ τρώγοντες καὶ οἱ πίνοντες; Τὰ ἔξῃς λέγει ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων ἀπονέμειτε πραγματικὴν δικαιοσύνην καὶ σκεῖτε ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφόν του. **Ε** Μὴ καταπιέζετε πλεῖον χίτρου καὶ ὀφθαλμῶν, ξένου καὶ πτωχόν καὶ μὴ οκνεύητε κακόν ἐν τῇ καρδίᾳ σας ὃ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου».²⁰

19. Φίλιπ. 8, 1.

20. Ζαχαρ. 7, 5, 6, 9, 10.

Ἐάν λοιπὸν εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἐκάθητο εἰς τὴν σκιάν καὶ ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὸ σκοτάς τῆς πλάνης, δὲν ὄφραχε κανένα κέρδος ἀπὸ τὴν νηστείαν μόνην, διότι δὲν εἶχον κάμει ἔργα ἀγαθὰ καὶ δὲν κατάρθωσαν νὰ ἐκβάλουν ἀπὸ τὰς καρδίας των τὴν κακίαν πρὸς τὸν συνάνθρωπον, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ παρουσιάσωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους περισσότερα καὶ προτρέπομεν οὐκ μόνον αὐτὰ νὰ κάμουν, ἀλλὰ νὰ ἀγαποῦν καὶ νὰ εὐεργετοῦν τοὺς ἐχθρούς; ²¹ **Α**

Καὶ τί λέγω, νὰ εὐεργετοῦν; Πρέπει ἀκόμη νὰ προσέωχωνται ὑπὲρ αὐτῶν καὶ νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν ἱκετεύουν διὰ τὴν προστασίαν αὐτῶν. Διότι αὐτὸ κατὰ τὴν φοβερὴν ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως θὰ μᾶς εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὠφέλιμον καὶ θὰ μᾶς εἶναι μεγίστη ἐξόφλησις τῶν ἁμαρτημάτων, ἂν συμπεριφερώμεθα ἔτσι πρὸς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι μᾶς ἐχθρεύοντα.²²

Καὶ ἐάν ἡ ἐντολὴ εἶναι μεγάλη καὶ δύσκολος, δὲν θὰ σοῦ φανῇ καθόλου, ὅτι εἶναι μεγάλη καὶ δύσκολος, ἂν ἀντιληφθῆς τὴν ἀμοιβήν, ἡ ὅποια δίδεται εἰς ἐκεῖνους, τοῦ φέρου ἐἰς πέρας τὴν ἐντολήν αὐτήν. Παῖς εἶναι αὐτὴ ἡ ἀμοιβή; Ἐάν ἐκτελέσεται τὰ παραγγέλματα αὐτὰ, λέγει, θὰ γίνετε ὅμοιοι πρὸς τὸν Πατέρα σας, ποῦ κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανούς. **Β**

Διὰ νὰ κάμῃ σαφέστερον τὸν λόγον τοῦ προσέθεσεν, διότι καὶ αὐτὸς ἀνατέλλει τὸν ἥλιόν του διὰ τοὺς ποιητοὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ θρᾶχει διὰ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ἀδίκους.²³

Προσπάθησε λοιπὸν, λέγει, νὰ μιμῆσαι τὸν Θεὸν δοῦν εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν. Καὶ ὅπως ἐκεῖνος ἀνατέλλει τὸν ἥλιον οὐκ μόνον χάριν τῶν δικαίων, ἀλλὰ καὶ χάριν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διαπράττουν τὸ κακόν. Καὶ τὴν ραγδαίαν δροχὴν καὶ τὴν ἐτησίαν δὲν χορηγεῖ μόνον εἰς τοὺς ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς κακοὺς, ἔτσι καὶ σὺ. Ἐάν δὲν ἀγαπᾷς μόνον ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι σὲ ἀγαποῦν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι δισκениται ἔναντι σοῦ ἐχθρικός, τότε μιμῆσαι τὸν Κύριόν σου κατὰ δυνάμιν σου. **Γ**

Εἶδες, πῶς ἔφερον εἰς τὴν ὑψηλοτάτην κορυφὴν ἐκεῖνον, ὃ ὁποῖος ἠμῶρεσε νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν; Μὴ οκνεύσαι μόνον τὴν δυσκολίαν τῆς πράξεως, ἀλλὰ ἀναλογίσου προηγουμένως, ποῖας τιμῆς πρόκειται νὰ ἀξιω-

21. Δουκ. 6, 27.

22. Ματθ. 5, 42.

θης. Καί τὸ θέμα τῆς τιμῆς, ἄς σοὶ κἀμὴ ἀνάλαφο τὸ δάρος καὶ τὴν ἐνάχλησιν. Καί δὲν χρωστέεις εὐγνωμοσύνην, διότι εὐρίσκεις ἐφοσμήν νὰ σοὺ ἀναίξουν αἱ θύραι τῆς παρηρίας πρὸς τὸν Θεόν μετὰ τὴν ἐφεργασία πρὸς τὸν ἔχθρον καὶ νὰ σοὺ ἀφαρεθοῦν αἱ ἁμαρτίαι; Ἄλλὰ Ἰσως ἐπιθυμεί, νὰ ἀποκρούσῃς τὸν ἔχθρον καὶ νὰ ἀνταπαύσῃς τὰ ἴσα ἢ νὰ περισσότῃς εἰς ἐκείνον, ὃ ὅποιος αὐτὸν ἔβλαψε. D Καί τί κέρδος ἔχεις ἀπὸ αὐτοῦ, ὅταν, πλὴν τοῦ ὅτι δὲν ἔχεις κομμίαν ὠφέλειαν, σοὺ ἀποδοθοῦν καὶ εἶδῃσαι δι' αὐτὸ κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως, διότι παρόδης τοὺς ὅπῃ τοῦ Θεοῦ τεθέντας νόμους;

Ἐπεὶ μοι λοιπὸν, ἂν κάποιος ἐπίγειος ἄρχων ἐθέσπειε τοιοῦτον νόμον, ὡστε νὰ ἐξυπηρετῇ τοὺς ἐχθρούς καὶ ἢ παράσῃς του νὰ συνεπάγεται θάνατον, δὲν θὰ ἐσπεύδῃς ὄλοι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου, διότι θὰ ἐφοδοῦντο τὸν σωματικὸν θάνατον; Πόσον μεγάλης κατηγορίας ἄξιον εἶναι διὰ μὲν τὸν σωματικὸν θάνατον, πρὸς τὸν ὅποιον καὶ χωρὶς αὐτοῦ (τὸν νόμον τοῦ ἀρχοντος) τὸ φυσικὸν χρέος ὀπωσθήσῃς θὰ μᾶς δειγῇ, τὰ πάντα νὰ καταδεχόμεθα νὰ κάμωμεν, διὰ δὲ τὸν θάνατον, Ἐ ὅπου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν παρηγορίαν, νὰ φροντίζωμεν ὀλιγώτερον παρηγοροῦντες τὸν νόμον, ὃ ὅποιος ἐθεσπίσθη ἀπὸ τὸν Δεσπότην τῶν ὄλων;

B Ἄλλὰ ἐληρομύνησα, ἔταν ἔλεγον αὐτὰ, ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπιθεκνύουσι ἀγάπην ὅτε πρὸς ἄλλους τοὺς ἀγαποῦν. Ποῖος λοιπὸν θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν κόλασιν, ὅταν δὲν εἴμεθα μόνον μακρὰν ἐκείνης τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ δὲν κάμωμεν οὔτε καὶ αὐτὰ, τὰ ὅποια κάμνουν οἱ τελῶναι. «Διότι, ἐὰν ἀγαπήσῃτε μόνον ἐκείνους, πῶς οὐκ ἀγαποῦν, ποῖαν ἀνταμοιβὴν ἔχετε νὰ περιμένετε ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; Μήπως καὶ οἱ τελῶναι δὲν κάμουν τὸ ἴδιον;»²³ 21 A Ὅταν λοιπὸν δὲν κάμνεται τοῦτο, ποῖαν ἐλπίδα σωτηρίας ἔχετε; Δι' αὐτὸ οὐκ παρακαλῶ, ἄς μὴ εἴμεθα ἀσπλαγχοί, ἀλλ' ἄς χαλτραγωγήσωμεν τὴν σκέψιν μας καὶ πρώτον ἄς μάθωμεν νὰ νικῶμεν τὸν πλησίον μετὰ τὴν ἀγάπην καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ μακαρίου Παύλου ὡς πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν ἐκτίμησιν ὃ ἕνας νὰ θεωρῇ τὸν ἄλλον ἀνώτερον του.²⁴

²⁴ Ἄς μάθωμεν ἀκόμη νὰ μὴ ἀνεχώρημα ἦντον, ἀλλὰ νὰ

23. Ματθ. 5, 46.

24. Ρωμ. 13, 10 καὶ Φιλιπ. 3, 8.

νικῶμεν καὶ νὰ μὴ ὑπερηφανωμέθα, ἀλλὰ νὰ ἐπιθεκνύωμεν μεγαλύτερον καὶ θερμότερον διάθεσιν πρὸς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι μᾶς διατηροῦν τὴν ζωὴν μας καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρομεν ἀπὸ τὰ ζῷα καὶ τὰ θηρία, κατὰ τὸ ὅτι ἐηλασθῆ ἡμποροῦμεν, B ἐὰν βέλωμεν νὰ τηρήσωμεν τὴν ἀμοιβουσαν τάξιν καὶ νὰ ἐπιθεκνύωμεν μεγάλην κατανόησιν πρὸς τοὺς συναθρώπους μας.

Ἐπειτα ἄς συνθίσσωμεν νὰ πείλωμεν τὴν κακὴν σκέψιν καὶ νὰ δομάσωμεν τὸ ἀπίθασσον αὐτὸ θηρίον, ἐηλασθῆ τὴν ὀργὴν καὶ νὰ προβάλλωμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας τὴν ἀγωνίαν τῆς φοβερᾶς κρίσεως καὶ νὰ διδάσκωμεν αὐτήν, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ μεγάλα ἀγαθὰ, ἂν ἡμπορέσῃ νὰ συμφιλιωθῇ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ἄν δὲ ἐξακολουθῇ νὰ φιλονικῇ, θὰ τιμωρηθῇ πολὺ. Καὶ δὲν πρέπει νὰ σπαταλῶμεν τὸν χρόνον ἀνευ λόγου, ἀλλὰ κάθε ἡμέραν καὶ κάθε ὥραν νὰ προβάλλωμεν ἐνώπιόν μας τὴν κρίσιν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ σκεπτόμεθα, ποῖαι πράξεις ἡμποροῦν νὰ μᾶς δώσουν παρηγορίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ποῖαι προετοιμάζουν τὴν τιμωρίαν μας. C

Καὶ ἂν κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν βασανίζωμεν αὐτὰ μετὰ τὴν σκέψιν μας θὰ ὑπερισχύωμεν τὸν πόθον μας, θὰ καταστειλωμεν τὰ σκιτήματα τῆς σαρκὸς μας καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ βίου Παύλου θὰ νεκρωσωμεν «ὅτι γήϊνον εἶναι μέσα μας, ἐηλασθῆ τὴν πορνείαν, τὴν σαρκικὴν ἀκαθαρσίαν, τὸ πάθος, τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν, τὸν θυμὸν, τὴν πλεωξίαν, τὴν ματαιοδοξίαν καὶ τὸν φθόνον.»²⁵ Ἄν ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ πάθη νεκρωθῶμεν, ὡστε νὰ μὴ δύνανται νὰ καρπὸν τοῦ Πνεύματος, ὃ ὅποιος εἶναι «ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ, ἡ εἰρήνη, ἡ μακροθυμία, ἡ καλωσύνη, ἡ πίστις, ἡ ἀγαθότης, ἡ ἐγκράτεια.»²⁶ D

Αὕτη ἄς εἶναι ἡ διαφορὰ τοῦ Χριστιανοῦ ἀπὸ τὸν ἄπιστον. Αὐτὰ ἄς εἶναι τὰ γνωρίσματά μας καὶ ἄς μὴ καμαρώνωμεν μόνον μετὰ τὸ ὄνομα Χριστιανοὶ οὔτε νὰ ὑπερηφανωμέθα διὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, καὶ περισσώτερον ἀκόμη ποτὲ ἄς μὴ μεγαλοφρονήσωμεν καὶ ἂν ἀκόμη ἀποκτήσωμεν, ὅσα ἀνωτέρω ἀπρηθίμωσα. Περισσότερον τότε πρέπει νὰ εἴμεθα ταπεινόφρονες. «Ὅταν κάμνεται ὄλοι αὐτὰ,

25. Κολοσ. 3, 5-7.

26. Γαλάτ. 5, 22.

λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, τότε νὰ εἶπετε, ὅτι εἴμεθα ἀνάξιοι δοῦλοι.»³⁷

Ἐάν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μεριμνῶμεν καὶ φροντίζωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, θὰ ἠμπορέσωμεν καὶ μεγάλας ἀφελείας νὰ ἀποκομίσωμεν καὶ τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν νὰ ἀποφύγωμεν καὶ διδάσκαλοι νὰ γίνωμεν τῶν συμφορόντων εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μᾶς παρακολουθοῦν. Ἐἴτσι ἀφοῦ μὲ συνέπειαν διανύσωμεν τὴν παροῦσαν ζωὴν, θὰ ἀξιώθωμεν νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ εἰς τὸ μέλλον τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ὅποιον εἶθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον καὶ τὸν Πατέρα Αὐτοῦ ἀνήκει δόξα, δυνάμις, τιμὴ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

³⁷ Λουκ. 17, 10.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

32 Α ΚΑΙ ΕΠΗΝ Ο ΘΕΟΣ ἄς ΜΥΚΕΝΤΡΩΘΗ ΤΟ ΓΑΡΓ
ΠΟΥ ΕΠΙΣΚΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΛΟΓΟΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΕΙΣ ἘΝΑ ΤΟΠΟΝ,
ΚΑΙ ἄς ΒΑΝΗ Η ΣΗΡΑ.

1. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς παραθέσωμεν καὶ σήμερον συμπόσιον λόγων ἐκ τῶν τοῦ μακαρίου Μωυσέως ἐκκλήσιον σας καὶ ἄς ἐξετάσωμεν μὲ ἀκριβείαν, ὅσα ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν.

Ἐάν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀνακατάπτουν τὴν γῆν, ποῦ κρύπτει χρυσόν, ὅταν ἴδουν σημεῖα ποῦ περιέχουν τεμάχια, δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ ἐκεῖ παρά μόνον ἀφοῦ ἐρευνησοῦν καλά καὶ κατέλθουν εἰς τὸ θάβος Β διὰ νὰ ἀντλήσουν ἀπὸ ἐκεῖ πολὺν πλοῦτον, πολὺ περισσότερον πρέπει ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐρευνοῦμεν διὰ τεμάχια χρυσοῦ, ἀλλὰ ἐλπίζομεν νὰ εὐρωμεν ἀσπίθην θησαυρῶν, καθημερινῶς νὰ ἀνιχνεύωμεν αὐτὰν, διὰ νὰ ἐπιανελάβωμεν εἰς τὴν κατοικίαν μας, ἀφοῦ ἀντλήσωμεν ἀπὸ ἐκεῖ μεγάλου πνευματικῶν πλοῦτον.

Ἄλλωστε ὁ αἰσθητὸς πλοῦτος πολλάκις δημιουργεῖ κινδύνους εἰς τὸν κτήτορά του καὶ ἐναντι τῶν κινδύνων αὐτῶν, ἀφοῦ παράσχη ὀλιγοχρόνιον εὐχαρίστηριον ἐξανεμίζεται ὀλόκληρος, Ἐ διότι ἐπέτεθον ἢ σκυροῦνται ἢ λησταὶ ἢ διαρρήκται ἢ κρυφίως οἱ ὑπηρετοὶ τῶν ὑπεξήρσεων καὶ ἐβραπέτευσαν. Ὅμως ἐδῶ τίποτε τοιοῦτον δὲν χωρεῖ, διότι εἶναι ἀναφαιρέτος ὁ πνευματικὸς αὐτὸς θησαυρὸς καὶ ὅταν τοποθετηθῇ εἰς τὰ θησαυροφυλάκια τῆς διανοίας μας γίνεται ἀπρόσβλητος εἰς κάθε κακὴν ἐνέργειαν, ἐκτός ἐάν ἡμεῖς ἐξ ἀμελείας δώσωμεν τὴν δυνατότητα εἰς ἐκείνον, ὁ ὅποιος ἐπιθυμῆ νὰ μᾶς τὸν ἀφαιρῇ.

Διότι ὁ ἐχθρὸς μας, δηλαδὴ ὁ διάβολος, ὅταν ἴδῃ συγκεντρωμένον πνευματικῶν πλοῦτον, καταλαμβάνεται ἀπὸ μανίαν καὶ ἀκούζει τοὺς ὁδόντας του καὶ διαρκῶς ἀγρυπνεῖ, ὥστε νὰ εὕρῃ τὴν κατάλληλον ἐκκαιρίαν, διὰ νὰ ἀφαιρῇ κατὰ τὸν ὅσον ἡμεῖς ἔχομεν. Δ Καὶ δὲν ὑπάρχει κατάλληλος ἐκκαιρία δι' ἐκείνον παρά μόνον ἡ ἀμελεία μας. Διὰ τοῦτο πρέπει διαρκῶς νὰ ἀγρυπνῶμεν καὶ νὰ φράσω-

μεν εις αὐτὸν τὰς εἰσοδούς. Διότι, ἐὰν μᾶς ἴθι σῶφρονας καὶ διαρκῶς ἀγρόπνους, κατὰ τὴν πρώτῃν καὶ δευτέρω ἐπίθεσιν τοῦ, θὰ ἀπέλη κατόπιν ἐντροπισσόμενος, διότι ἀσκόπως ἐπιχειρεῖ, καθόσον γνωρίζει, ὅτι δὲν ἔχει κανὲν κέρδος, ὅταν ἡμεῖς ἔχωμεν ἰσχυρὰν φουράν.

Ἀφοῦ λοιπὸν γνωρίζομεν, ὅτι ἅλη ἡ ζωὴ μας εἶναι καθῆκον ἀγωνιστικῆς προσπάθειας, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὡς ἐξοπλιζόμεθα. Ἐὖ ὡσὺν ὁ ἐχθρὸς νὰ εἶναι ἀπέναντί μας καὶ διαρκῶς μᾶς κομποτεῖν, ὡστε οὐδ' ἐπὶ στιγμῆν λόγῳ κωθρότητος νὰ τοῦ δώσωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ μᾶς ἐπιτεθῆ. Δὲν ἐλάτεις τοὺς πλουσίους, ὅταν ἀναμένουν ἐφοδὸν τῶν ἐχθρῶν, πόσῃ φροντίδῃ λαμβάνουσι διὰ τὴν φρούρησιν τῶν; ἄλλοι μὲν κλειόντες μὲ βύρας καὶ μοχλοὺς παρέχουν κάθε ἀσφάλειαν, ἄλλοι δὲ κρύπτουν τοὺς θησαυροὺς μέσα εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ ἀπαφύγουν τὴν προσοχὴν τῶν ἐχθρῶν; 33 Α

Κατὰ τοῦ αὐτοῦ λοιπὸν τρόπον πρέπει καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ συναβροισάμεν τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς, νὰ τὸν φυλάσσωμεν μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ νὰ μὴ τὸν ἐκθέσωμεν εἰς τὰ ἄμμοστα τοῦ κόσμου. Ἀπεναντίας πρέπει νὰ ἀποκρούπωμεν αὐτὸν εἰς τὰ θησαυροφυλάκίον τῆς διανοίας μας καὶ νὰ κλείωμεν τὰς εἰσοδούς εἰς ἄκρουν, ὅ ὅποιος ἐπισφαλόμεν νὰ τὸν κλέψῃ, ἵνα δυνῆθωμεν, ἀφοῦ φυλάξωμεν αὐτὸν ἀπρόσβλητον, ὅταν φώγωμεν ἀπὸ τὴν ζωὴν, νὰ ἔχωμεν μερικὰ ἐφόδια διὰ τὴν ἀποδημίαν μας ἀπὸ ἐδῶ.

Ὅσοι εὐρίσκονται εἰς ξένην γῆν, ὅταν πρόκειται νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἀπὸ πολλῶν καιρῶν σιγῶν προσπαθοῦν καὶ ἐπιείγονται νὰ συγκεντρώσωσι ἅλα τὰ ἐφόδια, ὅσα θὰ ἐπαρκέσωσι κατὰ τὴν διαδρομὴν τῆς περιείας, ὡστε νὰ μὴ παραδοθῶν, ἢ χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῶν, εἰς τὴν πείναν. Κατ' ἀκολουθίαν λοιπὸν, ἀφοῦ καὶ ἡμεῖς εὐρισκόμεθα ἐδῶ ὡς εἰς ξένην χώραν, (ὅλοι δεδοκῶς εἴμεθα ξένοι καὶ προσωρινοί) πρέπει νὰ εἴμεθα προσηκτικοὶ ἐδῶ καὶ νὰ ἀποταμιεύωμεν τὰ ἐφόδια τῆς πνευματικῆς ἀρετῆς, ὡστε, ὅταν ὁ Κύριος προστάξῃ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας, νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι. Καὶ ἄλλα μὲν ἐκ τῶν ἐφοδίων νὰ φέρωμεν μαζί μας, ἄλλα δὲ ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἔχωμεν ἔσπευται. Διότι αὕτη εἶναι ἡ φύσις τῶν ἀγαθῶν. Ὅσα δηλαδὴ ἀκριδῶς συγκεντρώσωμεν ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῆς ἐκτελέσεως ἀγαθῶν πράξεων, ὅταν φθάσωμεν πρῶ-

1. Ὁ ἱερός Κριτήριος θεωρεῖ μόνον ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου τὴν πέραν τοῦ σώματος, δηλαδὴ τὴν μελλομένην καὶ προσηκτικὴν τὴν κερδοσύν.

τύτερα ἀπὸ ἡμᾶς ἐκεῖ, Ἐ ἀνοίγουν πρὸς χάριν μας τὰς θύρας τῆς παρησίας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ προσηκτοῦν τὴν εἰσοδὸν μας, ὡστε μὲ κάθε εὐκολίαν νὰ εἰσελθῶμεν καὶ νὰ εὐρωμεν μεγάλην ἀγάπην πρὸ τοῦ Κριτοῦ.

2. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆς, ἀγαπητέ μου, ὅτι ἔτσι γίνονται αὐτὰ, σκέψου, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἀρεδῶς κάμνει ἐλεημοσύνην καὶ ἐδῶ ζῆ συνεχῶς μὲ ἀσπῆν συνείδησιν καὶ ἐκεῖ ὅταν μεταθῆ, κερδίζει ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ μεγάλην φιλανθρωπίαν καὶ μαζί μὲ ἄλλους θὰ ἀκούσῃ τὴν εὐτυχὴν ἐκεῖνα λόγια: «Ἐλάτε σεις, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, καὶ κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἣ ὅποια ἔχει ἕτοιμοσθῆ δι' ἑσᾶς πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Ἐ Διότι ἐπεινάσα καὶ μοῦ ἐδώσατε νὰ φάγω».

Τὸ ἴδιον πράγμα δεδοκῶς συμβαίνει καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς. Ἐτσι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς τὰς ἐκτελεῖς προσευχὰς. Διότι, ὅταν δυνῆθωμεν εἰς τὴν παροδὸν ζωὴν, νὰ ἀποπλύνωμεν μὲ τὴν ἐξομολόγησιν τὰ ἁμαρτήματά μας καὶ νὰ λάβωμεν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Κύριον, θὰ ἀπέλωμεν ἐκεῖ καθαροὶ ἐξ ἁμαρτιῶν καὶ μεγάλο θάρρος θὰ ἀποκτήσωμεν. Δὲν εἶναι δεδοκῶς ποτὲ δυνατόν νὰ εὐρῆ κανεὶς κατὰ τὸν ὑπόλοιπον ἐκεῖ χρόνον παρηγορίαν, ἀφοῦ δὲν ἀπηλλάγη ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά του εἰς τὸν παρόντα βίον. «Διότι εἰς τὸν Ἄδην λέγει ὁ Ψαλμῶδης ποίος θὰ ἐξομολογήθῃ τὰ ἁμαρτήματά του εἰς Σέ;». Ἐ Καὶ φυσικὰ. Αὐτὸς ἐδῶ εἶπον ὁ καιρὸς τῆς καλλιέργειας τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν προσπαθειῶν καὶ τῆς πάλης. Ἐκεῖνος εἶναι ὁ καιρὸς τῶν στεφανῶν καὶ τῶν ἐμοιδῶν καὶ τῶν δραβελῶν.

Ἐς ἀγωνισθῶμεν λοιπὸν, καθόσον χρόνον εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον, ὡστε τὸν καιρὸν κατὰ τὸν ὅποιον πρέπει νὰ ληφθῆ ὁ στέφανος καὶ ἡ ἐμοιδῆ τῶν κόπων νὰ μὴ εἴμεθα ἀπὸ τοὺς ἐντροπισσόμενους, ἀλλὰ ἀπὸ ἄκρουν οἱ ὅποιοι μὲ παρησίαν θὰ δεχθῶν εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν στέφανον. 34 Α

Δὲν λέγω αὐτὰ τυχαίως οὔτε ἀσκόπως πρὸς οὐδὲ θεῶν νὰ ἐνθυμήσῃ καθῆμερινῶς πρὸς ἀγαθὰς πράξεις ἔτσι αὐ εἴσοτε τέλειοι καὶ ἀλοκληροῦμενοι καὶ λάμψετε διὰ τοῦ ἐναρέτου βίου σας, θὰ γίνετε ἀμπετοὶ καὶ ἀκέραιοι, γνήσια τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ σαυτῆ εἰς τὸν κόσμον ὡς φωστῆρες παρέχοντες ὑπόδειγμα ζωῆς πρὸς ἑταῖρον μας κατὰ τὴν

2. Ματθ. 25, 34-35.

3. Ψαλμ. 6, 6.

ἡμέραν τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ ὠφελήτε διὰ τῆς παρουσίας σας ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι σὰς συναναστρέφονται καὶ θὰ μετέχουν τῆς πνευματικῆς σὰς πνοῆς καὶ τῆς ἐναρέτου ζωῆς σας ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι συμμετέχουν εἰς τὰς αὐξητήσεις σας.

Β Ὅπως ἀκριβῶς ἡ συναναστροφή μετὰ τῶν κακῶν συνήθως ἐλάττει τοὺς μετέχοντας αὐτῆς, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ βέλου Παύλου: «Αἱ κακαὶ συναναστρέφαι καταστρέφου τὰ χρηστὰ ἴθνη». Κατ' ἀνάλογον τρόπον καὶ ἡ συναναστροφή τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων παρέχει μεγάλην ὠφέλειαν εἰς ὅσους συναναστρέφονται τοὺς ἀγαθοὺς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ φιλόφρων Κύριος μας ἐπέτρεψε νὰ εἶναι ἀνομιαιγμένοι οἱ ἐνάρετοι μετὰ τοὺς κακοὺς, διὰ νὰ κερδίσουν κάτι ἀπὸ τὴν συναναστροφήν αὐτὴν καὶ νὰ μὴ παραμένουν διαρκῶς εἰς τὴν κακίαν, ἀλλὰ δεχόμενοι συνεχῶς τὴν θέαν τῶν ἐναρέτων ὡς ὑπόμνησιν ἀπὸ τὴν συναναστροφήν αὐτὴν. Διότι εἶναι τόσον μεγάλη ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς, ὥστε καὶ αὐτοὶ ἀκόμη, οἱ ὅποιοι δὲν ἄκουον τὴν ἀρετὴν, πάρα πολὺ νὰ τὴν σέβωνται καὶ νὰ τὴν ἐπαινοῦν. Γ Καθ' ὅμοιον πάλιν τρόπον καὶ ἡ κακία συνεχῶς θάλλεται μετὰ κατηγορίας ἐκ μέρους ἐκεῖνων, τοὺ μετέρχονται αὐτὴν. Κατὰ συνέπειαν εἶναι εἰς ἔλους φανερά καὶ πασιγνωστος καὶ δὲν θὰ εὐρῆ εὐκόλως ἄνθρωπον νὰ καυχῆται δι' αὐτὴν.

Καὶ τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι πολλάκις διὰ τῆς γλώσσης κακίκων ὄσα ἐπιχειροῦν διὰ τῶν ἔργων νὰ κάμουν ἔτσι θέλουσιν νὰ ἀποφύγουν τὴν προσοχὴν τῶν πολλῶν. Χαρακτηριστικὸν τῆς φιλοφρονίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν γεννοισφορῶνως ἐξεδήλωσε πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, εἶναι ὅτι ἔδωκεν εἰς τὸν καθένα μας ὡς ἀδέκαστον κριτήριον τὴν συνείδησιν, ἡ ὁποία κάμνει ἀσφαλῆ διάγνωσιν τῶν καλῶν καὶ τῶν μὴ καλῶν.

Δ Κατ' ἐξοχὴν μάλιστα αὐτὴ ἡ συνείδησις θὰ δυναθῆ νὰ μᾶς στερήσῃ κάθε ἀπαλογίας, διότι δὲν ὑποπίπτει εἰς ἀμαρτήματα λόγῳ ἀγνοίας, ἀλλὰ λόγῳ κωφρότητος τῆς ψυχῆς καὶ ἀμελείας τῆς ἀρετῆς.

3. Αὐτὰς τὰς σκέψεις ἀνά πᾶσαν στιγμὴν ἀνακινουῦντες μέσα μας θὰ φρονιζώμεν περὶ τῆς σωτηρίας μας, διὰ νὰ μὴ προσηνώμεν μεγίστας ἠμιρίας εἰς τοὺς ἑαυτοὺς

4. Α' Κορινθ. 16, 20.

μας, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου.

Ἄλλὰ ἀρκετὰ εἰσαγωγικῶς εἶπομεν. Ἄς ἀκούωμεν τώρα, ἐὰν νομίζετε καλόν, ποῖα πράγματα θέλει καὶ σήμερον νὰ μᾶς διδάξῃ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τῆς γλώσσης τοῦ Μωϋσῆος. Καὶ εἶπε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεός, ἐνὰ συγκεντρωθῆ τὸ ὕδωρ, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς ἓνα τόπον, καὶ νὰ ἐμφανισθῇ ἡ ξηρὰ καὶ ἐγίεν ἔτσι». Ε

Παρακολούθησε, ἀγαπητέ μου, ἔδω τὴν ἀρίστην τάξιν καὶ συνέπειαν. Ἄφου δηλοῦν εἶπε κατ' ἀρχάς, ὅτι ἡ γῆ ἦτο ἀθάτος καὶ ἀδιαμόρφωτος καὶ ἐκαλύπτετο ἀπὸ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ σκότος, ἔπειτα τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀφου διέταξε νὰ γίη ὁ οὐρανὸς θάλος, ἐχώρισε τὰ ὕδατα καὶ ὠνόμασε τὸν οὐρανὸν ὅλον οὐρανόν. Τώρα πάλιν μᾶς διδάσκει, ὅτι κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν διέταξεν εἰς τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἵνα ἀφου συγκεντρωθῶν εἰς ἓνα τόπον, νὰ δημιουργήσῃ χωρὸν καὶ νὰ ἐμφανισθῇ ἡ ξηρὰ. Καὶ ἔτσι ἐγένετο. Ἐπειδὴ δηλοῦν τὰ πάντα ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ὕδατα διατάσσει ἔλιν τὸ ὕδωρ νὰ συναβροισθῆ εἰς ἓνα τόπον, διὰ νὰ φανῆ τοιοῦτοτρόπως ἡ ξηρὰ. Σκέψου, πῶς μᾶς παρουσιάζει σιγὰ-σιγὰ τὴν διακόσμειν καὶ τὴν ὠραιότητα αὐτῆς. Καὶ ἐγένετο ἔτσι, λέγει. Πῶς; Ὅπως διέταξεν ὁ Κύριος. Εἶπε μόνον καὶ ἠκολούθησε τὸ ἔργον. Αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικόν τοῦ Θεοῦ, νὰ κατευθύνῃ δηλοῦν τὰ δημιουργήματά του συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν του. Καὶ συγκεντρώθησαν, λέγει, τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν εἰς ἰσθαιτέρους τόπους καὶ ἀνεφάνη ἡ ξηρὰ.

Β Ὅπως ἀκριβῶς περὶ τοῦ φωτός ἐνῷ ἦτο παντοῦ σκότος, διέταξε νὰ παραχθῆ τὸ φῶς καὶ προέβη εἰς διαχωρισμὸν τοῦ φωτός ἀπὸ τοῦ σκότους, ὥστε τὸ μὲν φῶς ἀπένεμε διὰ κλήρου εἰς τὴν ἡμέραν, τὸ δὲ σκότος εἰς τὴν νύκτα· καὶ εἰς τὰ ὕδατα πάλιν, ἀφου ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν ὅλον, διέταξεν ἄλλα μὲν νὰ καταλάβουν τὸν ἑαυτῶν χωρὸν, ἄλλα δὲ νὰ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν ὅλον. Τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια εὐρίσκονται κάτω τοῦ οὐρανοῦ ὅλου διατάσσει, νὰ συρρεύσουν εἰς ἓνα τόπον, διὰ νὰ φανῇ ἡ ξηρὰ καὶ τότε νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν τὸ ἀνάλογον ἔνωμα, ὅπως συνέβη μετὰ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος.

Συγκεντρώθησαν λοιπὸν, λέγει ὁ Μωϋσῆς, τὰ ὕδατα

5. Γεν. 1, 9.

εις τούς τόπους των και ἐφάνη ἡ ἡμέρα καὶ ὠνόμασεν ὁ Θεὸς αὐτὴν γῆν. Ὁ Εἶδες, ἀγαπητέ μου, πῶς, ἐνῆ ἴπτο ἀθάνατος καὶ ἀδιαιώρωτος, ὡσὺν νὰ ἐκαλύπτετο μὲ παραπέτασμα, ἀφοῦ τὴν ἀπεγύμνωσε ἀπὸ τὰ ὕδατα, ὡς θὰ ἐλέγομεν, προέβαλεν ἐνώπιόν μας τὴν προηγουμένην ὄψιν τῆς καὶ τῆς ἔβωσε τὸ κατάλληλον ὄνομα; Καὶ τὸ σύνολον, λέγει, τῶν ὁδῶν ὠνόμασε θαλάσσοι, ὥστε καὶ τὰ ὕδατα νὰ λάβουν τὸ ὄνομά των. Καὶ ὅπως ὁ ἄριστος τεχνίτης, ποῦ μὲ τὴν τέχνην του κατασκευάζει κάποιο πρᾶγμα, δὲν δίδει εἰς τοῦτο ὄνομα προτοῦ τὸ ἀολακλήρωσεν, Ἰ ἔτσι καὶ ὁ φιλοῦνθρωπος Κύριος δὲν ἀποδίδει ὀνομασίαν εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως μέχρις ὅτου μὲ τὴν ἐντολήν του τοποθετήσῃ αὐτὰ εἰς τὴν θέσιν των. Ἐπειτα λοιπὸν καὶ ἡ γῆ ἔλαβε τὸ ὄνομά της καὶ ὠλακλήρωσε τὴν μορφήν της καὶ τὰ ὕδατα πάλιν ἀφοῦ συκεκεντρώθησαν ἠξιώθησαν τῆς ὀνομασίας των.

Ἰ ὠνόμασε λοιπὸν, λέγει ὁ Μωϋσῆς, τὸ σύνολον τῶν ὁδῶν θαλάσσοι καὶ κατόπιν προσέθεσε καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἦσαν ὠραῖον. Ἐπειδὴ θεοβίως ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἶναι ἀδιώκτος νὰ ἐπαινήσῃ ἐπαξίως τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, σπεύδει ἡ Ἁγία Γραφή καὶ μᾶς διδάσκει τὸν ἔπαινον Αὐτοῦ τοῦ Δημιουργοῦ.

4. Ὅταν λοιπὸν πληροφορηθῆς, ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Δημιουργὸν τὰ πλάσματα Του ἐφάνησαν ὠραία, Ἐ περισσότερον μὲν θὰ αἰσθάνῃσαι πρὸς αὐτὰ θαυμασμόν, δὲν θὰ δύνασαι ὅμως νὰ προσθέσῃς μεγαλύτερον ἔπαινον καὶ περισσότερα ἐγκώμια. Τοιοῦτος λοιπὸν εἶναι ὁ Κύριος καὶ τῶσον σπουδαία τὰ δημιουργήματά Του, ὥστε νὰ μὴ ἐπιδέχωνται οὔτε τὸν ἔπαινον μας. Ἄλλωστε πῶς θὰ δυνηθῇ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις νὰ ἐπαινήσῃ ἢ νὰ ἐξυμνήσῃ κατ' ἀξίαν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ κάποτε; ³⁰ Ἄ βλέπε λοιπὸν μετὰ θαυμασμοῦ τὴν ἄπειρον σοφίαν τοῦ καλλιτέχνου Θεοῦ, ἢ ὁποία συνάγει ἀπὸ τὰ δημιουργήματά Του.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφανέρωσεν ἐνώπιόν μας τὴν ὄψιν τῆς γῆς, ἐν συνεχείᾳ μὲ τὴν ἐντολήν του χαρίζει εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάλογον ὠραιότητα καὶ ἐξωραίζει τὴν μορφήν της μὲ ποικίλιαν βλαστήσεως. Καὶ εἶπεν, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεός: «Ἄς βλαστήσῃ ἡ γῆ χόρτον χλωρὸν ποῦ θὰ παράγῃ σπόρον συμφώνως πρὸς τὸ εἶδος του καὶ ὅμοιον καὶ καρποφόρον δένδρον ποῦ θὰ παράγῃ καρπὸν, τοῦ ὁποίου ὁ σπόρος θὰ εἶναι ἐντὸς αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὸ εἶδος του ἐπὶ τῆς γῆς».⁷

6. Γεν. 1, 11.

Τὶ δημαίνει καὶ ἐγίνετο οὕτως; Ἐἴδωσεν ἐντολήν, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Κύριος, καὶ ἀμέσως ἡ γῆ ὡς τίκτουσα γυνὴ ἀκόσμησε τὸν ἑαυτὸν τῆς β' διὰ τῆς ποικιλίας τῆς βλαστήσεως. Καὶ ἔβγαλε, λέγει, ἡ γῆ χόρτον χλωρὸν, τὸ ὅποιον θὰ παράγῃ σπόρον συμφώνως πρὸς τὸ εἶδος του καὶ ὅμοιον καὶ καρποφόρον δένδρον τὸ ὅποιον θὰ παράγῃ καρπὸν, τοῦ ὁποίου ὁ σπόρος θὰ εἶναι ἐντὸς αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὸ εἶδος του ἐπὶ τῆς γῆς.⁷ Ἀντίλομβδόμενα δὲν, ἀγαπητέ μου, πῶς διὰ τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου συνεκτέλεσθαι τὰ πάντα εἰς τὴν γῆν. Δὲν εἰργάσθη κανεὶς ἀνθρώπος, οὔτε ἄστρον, οὔτε ζεῦξις βοδίων, οὔτε καμία ἄλλη μέριμνα ἐλήφθη δι' αὐτήν, ἀλλὰ μόλις ἡ γῆ ἤκουσε τὴν ἐντολήν του Θεοῦ, ἀμέσως παρήγαγε τὰ ἀγαθὰ της. Ἐξ αὐτοῦ πληροφοροῦμεθα, ὅτι καὶ τώρα τὴν καρποφορίαν τῆς γῆς δὲν μᾶς χαρίζει οὔτε ἡ φροντίς τῶν γεωργῶν, Ὁ οὔτε ὁ κόπος καὶ ὁ ὑπάλοπος κόματος αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς ὅλον αὐτῶν μᾶς χαρίζει τὰ ἀγαθὰ ἡ ἐντολή του Θεοῦ, ἢ ὅποια ἀρχικῶς ἐδόθη πρὸς τὴν γῆν.

Ἄλλωστε θέλουσα νὰ διορθώσῃ ἡ Ἁγία Γραφή τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων μᾶς διηγείται μὲ ἀκριβείαν ὅλα γενικῶς καὶ κατὰ σέρφον τὰ δημιουργήματα. Ἐτσι προσπαθεῖ νὰ ἐπιδράσῃ τὰς ἀνοήσιας τῶν σκέψων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ καρποφορία τῆς γῆς ἀφίεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλίου. Μάλιστα μερικοὶ ἐπιχειροῦν νὰ ἀποδώσουν (τὴν καρποφορίαν τῆς γῆς εἰς τὴν δύναμιν) μερικῶν ἀστέρων. Δι' αὐτὸ μᾶς διδάσκει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅτι πρὸς τῆς δημιουργίας τῶν στοιχείων τούτων τῆς φύσεως, Ἰ δηλοῦν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστέρων ἡ γῆ ὑποχωροῦσα εἰς τὸν λόγον καὶ τὴν ἐντολήν του Θεοῦ παράγει τὴν βλαστήσιν της, χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν σύμπραξιν κανενός. Ἦτο ἀρκετὴ ἐναντι ὄλων τῶν ἄλλων ἡ ἐντολή, ἢ ὅποια ἔλεγε: «Νὰ βλαστήσῃ ἡ γῆ χόρτον χλωρὸν». Ἀκολουθοῦντες λοιπὸν κατὰ γράμμα τὴν Ἁγίαν Γραφήν ποτὲ νὰ μὴ ἀνεχώμεθα αὐτούς, οἱ ὅποιοι λέγουσιν ὅτι ὑπαγορεύει ἡ περίστασις.⁸

Διότι ὅσον καὶ ἂν ἐργασθοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἂν ἔχουν τὴν βοήθειαν τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ἂν πολὺ φροντίζουσιν τοὺς ἀγρούς των καὶ ἂν πνεῦμα εὐνοϊκοὶ θεμετοὶ καὶ βλα τὰ ἄλλα ἂν συντρέχουσιν, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ, ὅλα εἶναι χαμένα καὶ μάταια καὶ οὐδμίαν ἀρέ-

7. Γεν. 1, 12.

8. Ὁ ἱερὸς Κροδοτομος χρησιμοποιοῖ κατὰ τὸ πλάστον τὴν γεωμετρολογικὴν μέθοδον, ἐνίστα ὅμως καὶ τὴν ἀλληγορικὴν.

λειαν ἀπακαμίζει (τις) ἐκ τῶν πολλῶν κόπων καὶ καμάτων, χωρὶς νὰ τεθῆ ἡ βεῖα χεῖρ πρὸς τελείαν καρποφορίαν τῶν ἐπιχειρομένων.

Ποῖος δὲν θὰ ἀπλλαγῆ καὶ δὲν θὰ θαυμάσῃ ἀντιλαμβάνόμενος πῶς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνὰ δλαστήρῃ ἡ γῆ χλωρῶν χόρτων κατῆλθεν εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτῆς καὶ ὡσάν μὲ θαυμαστὸν πέπλον ἐστόλισεν τὴν ὄψιν τῆς μετ' ὅσον ποικίλων ἀθέων; Καὶ δύναται τώρα νὰ ἴδῃ κανεὶς πλήρῃ τὴν γῆν, ³⁷ ἢ ἡ ὁποία προηγουμένως ἦτο ἀδιαμόρφωτος νὰ λουδάνῃ τόσῃ μεγάλῃ ὠραιότητι, ὥστε νὰ συναγωνίζετο σχεδὸν τὸν οὐρανόν. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ὄστερα ἀπὸ ἀλίγον στολίζεται μετ' τὴν ποικίλιαν τῶν ἀστέρων, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ γῆ ἐξωραίσθη μετ' τὴν ποικίλιαν τῶν ἀνθέων τῶσαν πολύ, ὥστε καὶ τὸν Δημιουργόν τῆς νὰ παρακινήσῃ εἰς ἔπαινον: «Διότι εἶδε, λέγει, ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ὠραῖον».

5. Εἶδες, πῶς ἡ Ἁγία Γραφή παρουσιάζει τὸν Δημιουργόν νὰ ἐπαινῆ κάθε ἐν ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του, διὰ νὰ διδάσκονται ἐκ τούτου οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ἀνατρέχουν πρὸς τὸν Δημιουργόν μέσῳ τῶν δημιουργημάτων; Διότι, ἐν τὰ δημιουργήματα, ποῦ ἔχουν τὴν τελειότητα, ἀπερέχουν τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπαινήσῃ αὐτὰ ἐπαξίως, ³⁸ ἢ τί θὰ ἤμπορούσε κανεὶς νὰ ἐπιτηρῆσῃ περὶ τοῦ Δημιουργοῦ; «Καὶ εἶδε, λέγει, ὁ Θεός, ὅτι εἶνε ὠραῖον καὶ ἔγινε ἄραβῳ καὶ ἔγινε πρῶτῃ, ἡμέρα τρίτη».

Βλέπεις, πῶς διὰ τῆς συνεχείας τῆς διδασκαλίας θέλει νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸν νοῦν μας τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων; Διότι ἔπρεπε νὰ ἐπιτηρῆ, ὅτι ἔγινεν ἡμέρα τρίτη. Ἄλλὰ βλέπεις πῶς δι' ἐκάστην ἡμέραν ἐπινοολαμβάνει. Καὶ ἔγινε ἄραβῳ καὶ ἔγινε πρῶτῃ, ἡμέρα τρίτη. Καὶ αὐτὸ ὄχι ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ συγχέωμεν τὴν τάξιν καὶ νὰ μὴ νομίζωμεν, ὅτι, ὅταν νυκτῶν, τελειώνει ἡ ἡμέρα.

Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἡ μὲν ἑσπέρα εἶνε τὸ τέλος τοῦ φωτός καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς νυκτός, C ἡ δὲ πρῶτα εἶνε τὸ τέλος τῆς νυκτός καὶ ἡ ἀολκλήρωσις τῆς ἡμέρας. Αὐτὸ λοιπὸν ἐπιθυμοῦμε νὰ μᾶς διδάξῃ ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ὅταν λέγῃ: «Καὶ ἔγινε ἄραβῳ καὶ ἔγινε πρῶτῃ, ἡμέρα τρίτη. Μὴ παραξενεύεσθε, ἀγαπῆτέ μου, ποῦ πολλὰκις καὶ συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ λόγια ἡ Ἁγία Γραφή.

Διότι, ἐν παρὰ τὴν διαρκῆ ἐπανάληψιν οἱ προκατελημμένοι ἀπὸ τὴν πλάνην Ἰουδαίου, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πεπωρωμένην καρδίαν, προσπαθοῦν νὰ φιλονικιοῦν καὶ νομίζουν, ὅτι τὸ ἄραβῳ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπομένης ἡμέρας, ἀπατῶν-

ταὶ καὶ παραλογίζονται καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ κῶθωνται ὑπὸ τὴν σκιάν, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια ἔγινεν εἰς ὄλους φανερά, καὶ φωτίζονται μετ' ὁ λυχνάρι, D ἐνῶ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης στέλλει παντοῦ τὰς ἀκτῖνας του. Ἐάν λοιπὸν δὲν ἔκαμνε τόσο μακρὰν καὶ σαφῆ διδασκαλίαν, ποῖος θὰ ἤμπορούσε νὰ ὑποφέρῃ τὴν φιλονικίαν τῶν ἀγνοούντων; Ἄλλὰ ἐκεῖνοι μὲν ἄς ἀνοίξουν τὴν ἀνοιχθῆν τῆς ἀρροσύνης των, ἡμεῖς δὲ, οἱ ὁποῖοι ἠξιώθημεν νὰ δεχθῶμεν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, ἄς ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἄς ἀκολουθῶμεν πιστῶς τὰς ὑποδείξεις τῆς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἄς ἐναποθέσωμεν εἰς τὰ ταμεία τῆς διανοίας μας τὰς ὑγιεῖς διδασκαλίας καὶ μαζὶ μετ' τὴν ἄγρυπτον φρούραριν αὐτῶν, ἄς λαμβάνωμεν μεγάλην πρόνοιαν διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ ἄς ἀποφεύγωμεν ὅσα βλάπτουν τὴν ψυχὴν μας ὑγιάν E καὶ ἄς ἀπέχωμεν ἀπὸ ἑαυτὰ, ὅπως ἀκριβῶς ἀπὸ τὰ δηλητηριώδη φάρμακα.

Εἶνε πράγματι πολὺ μεγαλυτέρα αὐτὴ ἡ βλάβη καὶ τῶσαν μεγαλυτέρα, ὅσον ἡ ψυχὴ εἶνε ἀνωτέρα τοῦ σώματος. Διότι ἐκεῖνος μὲν τὰ φάρμακα προκαλοῦν τὸν σωματικόν θάνατον ὅκεινα δὲ, τὰ ὁποῖα βλάπτουν τὴν ὑγιάν τῆς ψυχῆς, μᾶς προκαλοῦν τὸν αἰώνιον θάνατον. Καὶ ποῖα εἶνε αὐτὰ, τὰ ὁποῖα μᾶς βλάπτουν; Πολλὰ καὶ ποικίλα ἰδιαιτέρως δὲ τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι συγκινουῦνται ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν ³⁹ A καὶ δὲν γνωρίζουν νὰ περφοροῦν αὐτήν. Τοῦτο εἶνε αἰτία πολλῶν συμφορῶν μας καὶ ἐάν ἔχωμεν πνευματικὸν πλάτουν μᾶς ἀραιρεῖ αὐτὸν καὶ μᾶς στερεῖ τῆς ἐξ αὐτοῦ ὠφελείας. T ἢ θὰ ἤμπορούσε λοιπὸν νὰ γίνῃ περισσύτερον καταστρεπτικόν ἀπὸ αὐτὴν τὴν βλάβην, ἢ ὁποῖα κάμνει νὰ πετοῦν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μας καὶ ὅσα νομίζωμεν, ὅτι κατέχομεν;

«Τοιοῦτοτρόπως ἐκεῖνος ὁ Φαρισαῖος ἀπεδείχθη ἀνωγειώτερος ἀπὸ τὸν τελώνην». ⁴⁰ Διότι δὲν ἤμπόρεσε νὰ συγκρατήσῃ τὴν γλώσσαν του, ἀλλὰ δι' αὐτῆς ὡσαν διὰ μέσου κάποιας θυρίδος διέρρευσεν πάντα τὰ πλοῦτή Του. Τῶσαν μέγα κακὸν εἶνε ἡ κενοδοξία.

6. Εἰπέ μου λοιπὸν, B διὰ ποῖαν αἰτίαν καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν τῶσαν πολὺ συγκινήσει διὰ τὸν ἀνθρώπινον ἔπαινον; Δὲν γνωρίζεις, ὅτι ὅπως ἡ σκιά καὶ ὁ ἀπὸ ἄρχῃ κατὰ ἀνάμνη εὐτελέστερον ἀπὸ αὐτήν, ἔτσι ὁ ἀνθρώπινος ἔπαινος διαχέεται εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐξαφανίζεται; Ἄλλωστε καὶ

9. Ἄσοκ. 18, 14.

ή φύσις τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀσταθῆς καὶ ἀμεταβλήτως καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι ἄλλοτε μὲν ἔπαινοῦν, ἄλλοτε δὲ κατηγοροῦν τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Τοῦτο ὁμῶς οὐδέποτε συμβαίνει εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ ἐμμεθα λοιπὸν ἀνόητοι καὶ ἐκ μὴ ἐξαπατῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀσκόπως καὶ μεταίως. Καὶ ἂν κἀμῶν κἀτὶ ἀγαθόν, χωρὶς νὰ προβαίνωμεν εἰς αὐτὸ μόνον διὰ νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου μας καὶ νὰ γίνωμεν γινώριμοι μόνον εἰς Ἐκεῖνον, Ὁ τότε μεταίως ὀπόμενον τὸν κόπον καὶ ἄποστεροῦμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἐκ τοῦ καρποῦ, τὸν ὁποῖον ἀπὸ ἐκεῖ ἐπρεπε νὰ λάβωμεν. Διότι ὁποῖος κἀμῖ κἀτὶ ἀγαθὸν διὰ νὰ κερδίῃ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπολαύσῃ αὐτήν, δυνατὸν ὁμῶς καὶ νὰ μὴ τὴν ἀπολαύσῃ.

Διότι πολλάκις δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτήν, ἔστω καὶ ἂν κἀμῖ τὰ πάντα δι' αὐτήν. Καὶ ἂν πάλιν ἐπιτύχῃ ἢ ἀποτύχῃ εἰς τὴν προσπάθειαν ἀποκτήσεως ἀνθρωπίνης δόξης, ἔχει ἤδη λάβῃ ἐπαρκῆ ἀμοιβὴν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ δὲν θὰ λάβῃ ἐκεῖ δι' αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν καμμίαν ἀνταπόδοσιν. Διὰ ποῖον λόγον; Διότι προηγουμένως ἐστέρησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ Κριτοῦ, μὲ τὸ νὰ προτιμῆσθαι τὴν παρούσαν ζωὴν ἀπὸ τὴν μέλλουσαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν ἀπὸ τὴν γινώμην τοῦ Δικαίου Δικαστοῦ. Ἄν πάλιν προβαίνωμεν εἰς κάποιαν πνευματικὴν ἐνέργειαν D δι' αὐτὸν μόνον τὸν ἀκοπὸν, ὥστε νὰ ἀρέσωμεν μόνον εἰς Ἐκεῖνον τὸν ἀκοιμητὸν ὄφθαλμόν, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου τὰ πάντα εἶναι γυμνά καὶ φανερὰ, καὶ ὁ θρασυρὸς μας παραμένει ἀδαπάνητος, καὶ ἡ ἀμοιβὴ μας ἀκεραία καὶ ἡ χρηστὴ ἔλιπς αὐτῶν μᾶς παρέχει μεγάλην παρηγορίαν καὶ ἐκτός τοῦ δι' ἡμᾶς εἰς τὸ ταμεῖον, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς δύναται νὰ κλέψῃ, φυλάσσεται ἐκεῖνη ἡ ἀμοιβὴ μας, ἀκολουθεῖ ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων.

Διότι τότε μὲ ἄφθονον ἀπολαύομεν τῆς δόξης, ὅταν τὴν περιφρονῶμεν, ὅταν δὲν τὴν ἐπιζητῶμεν, ὅταν δὲν τὴν ἐπιδιώκωμεν. Καὶ διὰτι ἄπαρξῆς, ἂν αὐτὸ συμβαίῃ εἰς ὁσους ἀσχολοῦνται μὲ τὰς πνευματικὰς ἀναζητήσεις, Ἐδπου θεδαίως οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν περιφρονοῦν ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι συγκινουῦνται ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια καὶ παραστέλλουσι αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ θὰ συναντήσῃ νὰ περιγελῶνται ἀπὸ ἄλλους, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν τὴν κενοδοξίαν;

Τί λοιπὸν θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι περισσώτερον ἄθλιον ἀπὸ ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἀσχολούμεθα μὲ τὰ πνευματικὰ ζη-

τήματα, ἐὰν πρόκειται καθ' ὅμοιον τρόπον μὲ αὐτοὺς νὰ ἰστάμεθα μὲ ἀσκότον τὸ στόμα εἰς τὰς ζητωκραυγὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ μὴ ἀρκοῦμεθα εἰς τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔπαινον;

Ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Αὐτὸς δὲ ὁ ἀληθινὰ γινώσκων Ἰουδαῖος δὲ λάθῃ τὸν ἔπαινον τοῦ Ἄδχι ἐκ μέρους ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἰσίων τοῦ Θεοῦ».²⁹

Δὲν ἐλέπτει, ἀγαπητέ μου, καὶ εἰς τὰς ἱπποδromίας πῶς οἱ ἀνοσβάται τῶν Ἱππῶν, ἐνῶ ὁ καθημένος λαὸς ἀπειθῶναι ἀπέφρουσε εὐφημίας, δὲν στρέφουσι τὴν προσοχὴν τῶν πρὸς αὐτὸν, αὐτὲ χαίρονται τὴν εὐχαρίστησιν ἢ ὁποῖα προέρχεται ἀπὸ τὴν εὐφημίαν αὐτοῦ; ἐλέπτουσι μόνον πρὸς τὸν βασιλεῦσα, ὁ ὁποῖος κάθεται εἰς τὸ μέσον καὶ, ἐνῶ προσέχουσι μόνον εἰς τὸ νεῖμα ἐκείνου, παραστέλλουσι ἄλλους τοὺς θεατάς καὶ τότε μόνον ὑπερφηγεῦνται, ὅταν ὁ βασιλεῦσα στεφανώσῃ αὐτούς.

Αὐτοὺς λοιπὸν καὶ σὺ μιμούμενος μὴ ἀσχολῆσαι πολὺ μὲ τὰς ζητωκραυγὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ μὴ κἀμῖν τὸ καλὸν δι' αὐτὸν τὸν ἀκοπὸν B ἀλλὰ νὰ περιμένῃς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δικαίου Κριτοῦ καὶ μὲ ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν πρὸς τὸ θέλημα Του νὰ ὀργανώσῃς τὴν σου τὴν ζωὴν εἰς τρόπον, ὥστε καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν νὰ τρέφῃσαι μὲ χρηστὰς ἐλιπίδας καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ ἀπολαύσῃς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ἄλλοι, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποῖου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνέκει δόξα, δυνάμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιστο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΚΤΗ

ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ· ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΦΩΤΙΣΤΕΣ ΕΙΣ ΤΟΚ ΘΩΛΟΝ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΔΙΑ ΦΩΤΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΔΙΑ ΝΑ ΣΕΧΩΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΝΥΚΤΟΣ ΚΑΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΤΟΥΝ ΣΑΝ ΣΗΜΑΔΙΑ ΔΙΑ ΝΑ [ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΥΝ] ΤΑΣ ΕΠΙΧΑΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΗΜΕΡΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΤΗ (Γέν. 1, 14).

1. Ἐπιθυμῶ νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν συνήθη διδασκαλίαν καὶ διατάξω καὶ ὀπισθοχωρῶ. Διότι κάποιο νέφος στενοχωρίας ἀφ' ὅπου ἐπαρουσιάσθη προεκάλεσε σύγχυσιν καὶ ταραχὴν εἰς τὸν νοῦν μου· **Δ** καὶ μᾶλλον ὄχι μόνον νέφος στενοχωρίας, ἀλλὰ καὶ ὀργῆς καὶ δὲν γνωρίζω, τί νὰ κάμω. Εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν. Διότι, ὅταν σκέπτομαι, ὅτι μόλις διὰ μίαν στιγμὴν ὑπεσηλθὲν ὁ διάβολος, ἐλησημονήσατε ὅλην ἐκείνην τὴν συνεχῆ διδασκαλίαν καὶ τὴν καθημερινὴν παραίνεσιν καὶ ἐσπεύσατε νὰ παρακολουθήσατε ὅλοι σας τὴν σατανικὴν φεύκην ταμπὴν τῆς Ἰησοῦς μετὰ ποίαν προθυμίαν θὰ δυνηθῶ πάλιν νὰ ἀρχίσω νέαν διδασκαλίαν, ἐνῶ ὅλα τὰ πραγματοποιήματα τόσοι ταχέως ἐλησημονήθησαν;

Ἐκείνο μάλιστα, τὸ ὅποιον ἐπιτείνει τὴν στενοχωρίαν μου καὶ ἐξάπτει τὴν ὀργὴν μου περισσότερο, εἶναι **Ε** ὅτι μαζί μὲ τὰς συμβουλὰς μου ἀπεβάλατε ἀπὸ τὰς ψυχὰς σας καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστήν καὶ ἐτοίμασε τὰς ἐαυτοὺς σας εἰς τὰ δίκτυα τοῦ διαβόλου. Πῶς θὰ ἠμπορέση κανεὶς καὶ ἂν ἀκόμη ἔχει λιθίνην ψυχὴν νὰ ἀνεχθῆ μὲ ἡμεῖς τὴν τόσο μεγάλην ἀδιαφορίαν σας; Ἐντρέπομαι, πιστεύσατέ με, καὶ κακικίω, ὅταν βλέπω ὅτι ματαίως κοπιᾶζομεν καὶ εἰς τοὺς βράχους σπεύζομεν τὴν σπύρον.

Ἄλλὰ δι' ἐμὲ δεδαίως, εἴτε ἀκούετε αὐτὰ, τὰ ὅποια λέγονται, εἴτε ὄχι, ὁ μισθός εἶναι ἀκέραιος. Διότι ἕκαστα κάθε τι, τὸ ὅποιον ἐζητήσατο ἀπὸ ἐμὲ. Καὶ τὰ χρήματα δένειμα καὶ συμβουλὰς ἔδωκα. Φοδοῦμαι λοιπὸν καὶ ἀγωνίῳ,¹ ἂ μήπως δι' αὐτὸ ἀκριβῶς γίνω ἐγὼ αἴτιος, νὰ κατηγορηθῆτε περισσότερο, διότι ὁ δούλος ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος, καίτοι γνωρίζει τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του, δὲν τὸ ἐκτε-

λεῖ θὰ δεχθῆ πολλὰς μαστιγώσεις.² Καὶ δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς εἰς ὧν νὰ ἐπικαλοθῆ ἄνοιαν, ὅταν ἡμεῖς καθημερινῶς τὰ ἴδια πράγματα διδάσκωμεν καὶ ὑποδεικνύωμεν τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου καὶ τὴν μεγάλην εὐκολίαν τῆς ἀρετῆς, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἰμεθα ἀγρηπτοί.

Ἡ δὲν γνωρίζετε, ὅτι ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι τόσοι πολὺ ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν σωτηρίαν των καὶ ἂν κάποτε ἐρχονται ἐδῶ καὶ ἄλλοτε παραδίδονται εἰς τὰ δίκτυα τοῦ διαβόλου, τοὺς παραβάλλει ἡ Ἁγία Γραφὴ πρὸς σκύλους; «Ἄνθρωπος, λέγουσιν αἱ παροιμίαι, ὁ ὅποιος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας του καὶ ἐπιστρέφει πάλιν εἰς αὐτὰς ὀμοιάζει μὲ σκύλον, **Β** ὁ ὅποιος ἐπανέρχεται εἰς τοὺς ἐμῆτους του.»³ Βλέπετε μὲ ποῖον ὀμοίωσιν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐσπεύσαν πρὸς τὸ παράνομον ἐκεῖνο θέλημα; Δὲν ἠκούσατε τὸν Χριστὸν, ὁ ὅποιος λέγει: «Καθένας, ποὺ ἀκούει αὐτοὺς τοὺς λόγους μου καὶ δὲν τὸν ἐρανοῦσιν, εἶναι ὀμοίος μὲ ἀνόητον ἄνδρα, ὁ ὅποιος ἐκτίσας τὴν οἰκίαν του εἰς τὴν ἄμμον καὶ ἦλθαν τὰ ποτάμια καὶ ἐρύσσαν οἱ ἀνεμοὶ καὶ ἐπέπεσαν μὲ ὀρυμνίαν εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην καὶ κατέρρευσε καὶ ἡ πτωχὸς τῆς ἤτο τελεία.»⁴ Καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐσπεύσαν εἰς τοὺς ἀνῶνας τοῦ Ἰησοῦς εἶναι χειρότεροι ἀπὸ αὐτόν, διότι ἡ οἰκία ἐκεῖνου κατέρρευσε, ἀφ' οὗ ὑπέμεινε τὴν προσβολήν. **Κ** Καὶ ἀνέφερε τοὺς ποταμοὺς καὶ τοὺς ἀνέμους ὄχι διὰ νὰ μᾶς ὑποδηλώσῃ τὸ πλῆθος τῶν ὑδάτων καὶ τὴν οφροδότητα τῶν ἀνέμων, ἀλλὰ τὴν μεγάλην ὀρυμνικότητα τῶν πειρασμῶν. Ἀνέφερεν ἀκόμη τὴν κατάρρευσιν τῆς οἰκίας ὄχι διὰ νὰ νομίσομεν, ὅτι πρόκειται περὶ αἰσθητῆς οἰκίας, διότι ὁ λόγος περὶ τῆς ψυχῆς, ἡ ὅποια ὑπακούει εἰς τὴν προσβολὴν τῶν κακῶν καὶ δὲν δύναται νὰ ἀντισταθῇ. Ἐναντίον σας ὅτε ἀνεμὸς ἐπνευσεν, ὅτε ποταμοὶ ὄρμησαν. Ἄλλα ἐπνευσεν ἑλαφρὰ μόνον αἶρα τοῦ διαβόλου καὶ δούλους σας ἀνέτρεψε.

Τὶ χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπερσεκίαν ἦδύνατον νὰ ὑπάρξῃ; Εἰπέ μου, ποῖα ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς νηστείας καὶ ποῖον τὸ κέρδος ἀπὸ τῆν ἐδῶ συγκέντρωσιν μας; Ποῖος δὲν θὰ ἐστῆναίς δι' ἐσᾶς καὶ δὲν θὰ μᾶς ἐλεεινολόγῃ; **Δ** Θὰ ἐστῆναίς μὲν δι' ἐσᾶς, διότι ὅλα γενικῶς ὅσα συνεκέντρωσατε, διασκορπίσατε ἐξ αἰτίας ἐνός καὶ ἠνοήσατε τὰς θύρας τοῦ νοῦ σας εἰς τὸν πονηρὸν δαίμονα, ὥστε καὶ νὰ

1. Λοκκ. 19, 47.
2. Παροιμ. 26, 11.
3. Ματθ. 7, 26-27.

εισέλθῃ καὶ πολὺ εὐκόλως νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῶν ψυχῶν σας δὴλον τὸν πνευματικὸν πλοῦτον. Καὶ βέβαια ἐλεεινολογεῖ εὐλόγως, διότι ὀμιλοῦμεν ματαιῶς εἰς νεκρὰς ἀκαθίας καὶ ὀφιστόμεθα καθημερινῶς τὴν ψυχὴν μὲ τὸ νὰ σπερῶμεν μὲν, ἀλλὰ νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ θρέψωμεν τοὺς καρπούς τῶν κόπων μας. Μήπως ἐπιδικώμεθα νὰ θωπώμεν, διὰ τὴν εὐχαριστήσωμεν ἀπλῶς τὴν ἀκοήν σας ἢ διότι ἐπιθυμοῦμεν τὸν ἐπαικὸν σας; Ἐάν δὲν πρόκειται τίποτε νὰ ὠφελῆθῃτε ἀπὸ τὰς ὁμιλίαις μας, εἶναι προτιμότερον λοιπὸν νὰ σιωπήσωμεν. Ἐ Δὲν θέλω νὰ σὰς κατακρίνω περισσότερο.

Διότι, ὅπως ὁ ἔμπορος, ὅταν συγκεντρώσῃ πολὺ φορτίον καὶ φορτώσῃ μὲ πολλὸν πλοῦτον τὸ πλοῖον, ἐκσπάσῃ βε μεγάλη καταγίγῃ καὶ ὑπερσύχρη ἢ ἀρητηκότης τῶν ἀνέμων, ὥστε τὸ σκάφος νὰ θυθῆσθῃ μὲ δλους τοὺς ἀνδρας, γίνεται ἀξιολύπητον θέσμα ἐνώπιον δλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐμφανίζεται γυμνὸς καὶ καταγντὴ πάμπτωχος, ἐνῶ ἦτο πάμπλουτος, 41 Ἀ ταιουτοτρόπως καὶ ὁ διάβολος εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν οἷς ὠδήγησεν. Διότι, ἀφοῦ εἶρε πλήρες τὸ πλοῖον μεγάλου πνευματικῆς πλοῦτου καὶ εἶδεν ἀμύθητον θησαυρὸν, τὸν ὁποῖον καταρβώσατε νὰ συγκεντρώσατε καὶ ἀπὸ τὴν ἀσκησίν τῆς νηστείας καὶ ἀπὸ τὴν συνεχῆ διδασκαλίαν, ἔρριψε τὸν ἀνώφελον ἐκείνον καὶ ἐπιβασθὲ ἀνταγωνισμὸν τῶν Ἰππῶν ὡσάν καταγίγδα καὶ σὰς ἐγύμνωσεν ἐξ δλων τῶν ἀγαθῶν.

2. Γνωρίζω, ὅτι κἀμὴν αὐτοθρῶν κριτικὴν, ἀλλὰ, παρκαλῶ, συγχωρήσατέ με. Ἔτσι ἐκδηλώνεται ἡ ποσειμένη ψυχῇ. Δὲν λέγω αὐτὰ ἀπὸ ἔχθρον, ἢ ἀλλὰ ἀπὸ ἐνδιαφέρον καὶ ψυχικὴν στοργήν. Διὰ τοῦτο, ἢ ἀπὸ περιορίσω ὀλίγον τὴν αὐστηρότητα, διότι ἡμῶς τὴν ἐπάκτασιν τοῦ κακοῦ, θέλω νὰ σὰς ὀδηγήσω εἰς αἰσιοδοξίαν, ὥστε νὰ μὴ ἀπελπισθῆτε, ὅτε νὰ ἀποκάμετε, διότι δὲν συμβαίνει ἄδῶ, ὅτι συμβαίνει εἰς τὰ αἰσιθτὰ πράγματα. Ἐκεῖ δὲν εἶπαι δυνατὸν, ὅταν κανεὶς καταπέσῃ ἀπὸ τὸν πλοῦτον εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν, νὰ ἀποκατασταθῇ καὶ πάλιν εὐδὸς ἀμέσως. Ἐδῶ ὅμως μὲ τὴν εὐσπλαγγίαν τοῦ Θεοῦ, ὅαν θέλωμεν μόνον νὰ καταδικάσωμεν τὰ ὅσα ἦδη ἔχομεν πράξει καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου νὰ σταματήσωμεν τὴν κωφότητά μας, δυνάμεθα ταχέως νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν προηγουμένην κατάστασιν τοῦ πνευματικῆς πλοῦτου. C Διότι τοιοῦτος εἶναι ὁ Κύριός μας καὶ τὸσον μεγαλόψυχος καὶ μεγαλόδωρος. Καὶ διὰ τοῦ προφήτου λέγει: «Δὲν θέλω δσφαλῶς τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἔως ὅτου ἐπιστρέ-

ψη καὶ ζῆση».⁴

Γνωρίζω, ὅτι ὡς εὐγνώμονες ἄνθρωποι ἀντιλαμβάνετε τὰ σφάλματά σας καὶ δὲν εἶναι μικρὸς δρόμος διὰ τὴν ἐπιστροφήν εἰς τὴν ἀρετὴν ἢ ἐπίγνωσιν τοῦ μεγέθους τῶν ἀμαρτιῶν. Ἀλλὰ ἔς μὴ μοῦ παρουσιάσῃ κανεὶς τοὺς λόγους τῆς διαβολικῆς ἐκείνης ἀπάτης ἐρωτᾷ: Τί ἀμάρτημα εἶναι νὰ ἴδῃ κανεὶς τοὺς Ἰππῶν καὶ τρέχουν; Διότι, ὅν βελήσῃ μὲ ἀνέκωσιν νὰ μάθῃς ὅσα γενικῶς ἐκεῖ συμβαίνουσι, βέ εὐρης τὰ πάντα πλήρη σατανικῆς ἐνεργείας. Δὲν συμβαίνει νὰ ἴδῃ κανεὶς μόνον τοὺς Ἰππῶν καὶ τρέχουν, D ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκούσῃ καὶ κραυγὰς καὶ βλασφημίας καὶ πολλοὺς ἀπρεπεῖς λόγους καὶ νὰ ἴδῃ ἐπίσης νὰ προσέρχονται εἰς τὸ μέσον ἑταῖραι γυναῖκες καὶ νέοι νὰ παραδίδονται εἰς τὴν τρυφερότητα τῶν γυναικῶν.

Ἡ νομίζει, ὅτι αὐτὰ εἶναι ὀλίγα διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ψυχῆς; Διότι, ἔναι αἱ τοχῶσι συναντήσεις πολλὰς νεκρῶν καὶ καταβάλλουν τὸν ἄνθρωπον καὶ ὀδηγοῦν συνήθως αὐτόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀγρυπνῶν τὴν προσοχὴν του εἰς τὸ βάροσθον τῆς καταστροφῆς, τί εἶναι φυσικὸν νὰ πάθουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται εἰς τὸν Ἰππόδρομον δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν καὶ τροφοδοτοῦν τοὺς ὀφθαλμοὺς των μὲ τὰ παράνομα θεάματα καὶ ἐπιστρέφουσι ἀπὸ ἐκεῖ τέλει μοιχαῖ;

Ἐ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ φιλεὺσπλαγχος Κύριός μας γνωρίζει τὴν εὐκολίαν, μὲ τὴν ὁποῖαν ἐπηρεάζεται ὁ χαρακτήρ μας καὶ τὴν δολιότητα καὶ πανουργίαν τοῦ διαβόλου, ὠχύρωσεν ἡμᾶς ἀπὸ τὸ κακὸν περιβάλλον καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ καταστήσῃ ἡμᾶς ἀγρωτῶτες εἰς τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, ἐνομοθέτησε τὰ ἑξῆς: «Κάθε ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐλάτει γυναῖκα καὶ τὴν ἐπιθυμῇ διέπραξε μὲ αὐτὴν μοιχείαν ἐντὸς τῆς καρδίας του» καὶ ἐνομοθέτησε πλήρη μοιχείαν τὴν μετὰ ἀμαρτωλοῦ περιεργείας θέον τῆς γυναικῆς.

42 Ἀ Μὴ μοῦ εἴπησι λοιπὸν ποία βλάβη προέρχεται ἀπὸ τὴν παραμονὴν εἰς τὸν Ἰππόδρομον, διότι καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν Ἰππῶν εἶναι ἱκανὸς νὰ παρασύρῃ τὴν ψυχὴν εἰς καταστροφὴν. Διότι, ὅταν σπαταλῶμεν τὸν χρόνον μας εἰς ἀνωφελεῖς ἐνεργείας, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον δὲν ὠφελοῦν τὴν ψυχὴν μας, ἀλλὰ καὶ ἐλάττουσι αὐτὴν, καὶ ὅταν διαπληκτιζώμεθα καὶ ὅταν λέγωμεν ἀναρί-

4. Ἰεζ. 18, 23.
5. Ματθ. 5, 26.

θήματα επιτρεπτά και ανεπιτρεπτά, ποίας συγγνώμης θα τύχωμεν και ποίαν απόλογίαν θα κάμωμεν;

Και εδώ, εάν όλιγον παρατίνομεν την διδασκαλίαν, πολλοί στενοχωρούνται και γίνονται σκυθρωποί και προσίζονται δυνάμειαν και κόπον του σώματος B και αυτά συμβαίνουν εις τον θαυμαστόν αυτόν οίκον, ό οποίος έχει την ικανότητα να παρηγαγή. Διότι δεν είναι δυνατόν να ένοχληθή κανείς ούτε από παγετόν ούτε από θρυμνικήν βροχήν, ούτε από σφοδρούς ανέμους. Έκει δέ, όταν έκσπῃ ή καταρρακτώδης βροχή και όταν πνεύον άνεμοί σφαιροί και όταν άλλοτε ό ήλιος έκπέμπη θερμάς ακτίνας, διερχονται όχι μόνον μίαν και δύο ώρας, αλλά τό μεγαλύτερον μέρος της ημέρας. Ούτε ό γέρων σέβεται τά άσπρα μαλλιά του, ούτε ό νέος εντρέπεται να ακολουθήση τά παρρημύσματα του γέροντος.

Αλλά είναι τόσο μεγάλη ή άπίετη, ώστε με εύχαρίστησιν να δέχονται τό δόλωμα αυτό των ψυχών και να μη αντίλαμβάνονται τό δραχυρόνιον και όπτημερον της επίδοξους Ικανοποίησης C και την διάρκειαν της δόξης και τους έλέγχους της συνειδήσεως. Βλέπω τά πρόσωπα μερκών και αντίλαμβάνομαι την ψυχικήν των κατάστασιν, καθώς και πόσον τώρα αυτοί μετανοούν. Αλλά διά να μη υποπέσετε πάλιν εις τά ίδια άμαρτήματα και διά να μη επανέλθετε ύστερα από τάς τόσας συμβουλάς μας εις σατανικάς συγκεντρώσεις, είναι άναγκαίον να διακηρύξετε την μετάνοιαν σας ενώπιον όλων. Διότι δεν πρέπει πάντοτε να θέτιμεν εις τάς πληγάς άνώδυνα φάρμακα, αλλά όταν αυτά δεν υποχωρούν έμμεθα υποχρεωμένοι να χρησιμοποιήμεν και εκείνα, τά όποια στύφουν και πονούν, δια να έπέλθη ταχεία άνάρρωσις.

3. D "Ας γνωρίζουν λοιπόν όλοι γενεώς οι όπεύδουνοι δι' άδικήματα, ότι εάν και μετά την παραίνεσιν μας αυτήν εξακολουθούν να επιμένουν με την αυτήν υαθρότητα, δεν θα τους άνεχθώμεν, αλλά χρησιμοποιούντες τους κανόνας της Έκκλησίας με πολλήν αυστηρότητα θα τους διδάξωμεν να μη διαπράττουν τοιαύτα σφάλματα ούτε να άκούσων τους θείας λόγους με τόσην περιφρόνησιν. Και δεν λέγω αυτά δι' όλους όσοι έχουν εδώ συγκεντρωθή, αλλά δι' εκείνους, οι όποιοι είναι ένοχοι δι' όσα λέγονται.

Διότι ό λόγος άπευθύνεται προς όλους ό καθείς όμως από τους άκρατάς ως δεχθή τό κατάλληλον φάρμακον. Ε'Ο μόν ένοχος δι' άμαρτίας ως δεχθή τό φάρμακον, ώστε μέχρις αυτού του σημείου να περιορήση την άμέλειαν και

να μη προχωρήση περαιτέρω, αλλά ύστερα από την μελέτην αυτών να άνακαλέση τον έαυτόν του εις την όδόν της άρετής και να διορθώση τά έσφαλιμένα. Και όποιος δεν εύθύνεται δι' άμαρτήματα, ως γίνη περισσότερον άσφαλής, διά να μη υποδουλωθή εις την άμαρτίαν και να μη γίνη ποτέ ένοχος.

Αλλά διά να σας πείσωμεν με τά ίδια τά πράγματα, άπεφασίσαιμεν να έπικώμεν αυτά, διότι πορεύη ή ψυχή μας διά σας από εύπλαγχίον και μέγα ενδιαφέρον και διότι φοδοίμεθα πολύ διά την σωτηρίαν σας, εμπρός πάλιν με χρηστάς έλπίδας ως παραθέσωμεν ενώπιόν σας την συνήθη διδασκαλίαν, προσπαθόντες να εκδηλώσωμεν την πατρικήν στοργήν, την όποιαν τρέφομεν προς σας. 49 Α Έμπρός, παρακαλώ, προσέχετε πολύ τά λεγόμενα, δια να άπακομίσετε μεγαλύτεραν άφέλειαν και έτσι να επανέλθετε εις τάς οικίας σας. Είναι άναγκαίον λοιπόν αυτά, τά όποια άνεγνώσθησαν να σας άναφέρω: «Και είπεν ό Θεός, να γίνουν φωστήρες εις τον θάλον του ούρανού δια να φωτίσουν εις την γην, δια να διαχωρίζουν την ημέραν από την νύκτα να χρησιμεύουν ως σημεία [διά να καθορίζουν] τάς εποχάς, τάς ημέρας και τά έτη: και να είναι οι φωστήρες εις τον θάλον του ούρανού δια να ρίπτουν φώς επί της γής». Και έγινε όπως είπεν.

B Αφού λοιπόν χθές μας έδίδαξεν ό μακάριος Μωύσης, πώς ό δημιουργός εκόσμησε την άδιαιμόρφωτον γην με χόρτα και με πακίλια θιπή και με την βλάστησιν των σπόρων, μετέφερε πάλιν σήμερα τον λόγον εις τον διάκοσμον του ούρανού. Όπως λοιπόν ή γη στολίζεται με όσα έξ αυτής πρόέρχονται, τοιοῦτοτρόπως τον ούρανόν τον όποιον βλέπομεν κατέστησεν άραιότερον και λαμπρότερον, αφού έτοποθέτησεν εις αυτόν την ποικίλιαν των άστέρων και έδημιούργησε τους δύο μεγάλους φωστήρας, δηλαδή τον ήλιον και την σελήνην. «Και έδημιούργησε, λέγει, ό Θεός, τους δύο μεγάλους φωστήρας: τον μόν μεγαλύτερον διά να εξουσιάζη της ημέρας, C τον δέ μικρότερον διά να εξουσιάζη της νυκτός: έδημιούργησεν επίσης και τους άστέρους.»

Είδες την σοφίαν του Δημιουργού; Είπε μόνον ένα λόγον και έδημιούργηθη τό θαυμαστόν τοῦτο στοιχείον, δηλαδή ό ήλιος. Τοῦτον άναφέρει μεγάλον φωστήρα και λέγει, ότι αυτός έγινε διά να εξουσιάζη της ημέρας, διότι

καθιστά τὴν ἡμέραν ὠραιότεραν καθὼς ἐκπέμπει τὰς λαμπρὰς ἀκτίνας του ὡσαν μαρμαρυγὰς παρουσιάζει καθημερινῶς τὴν μεγάλην του ὠραιότητα καὶ προβάλλει κατὰ τὴν χειραυγὴν καὶ ἐξυπνὰ ὄλων τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐργασίαν του.

Τὸ κάλλος αὐτοῦ παρουσιάζει ὁ μακάριος προφήτης λέγει ὁ ὠμοιάζει μὲ ἡμῶν ἐξερχόμενον ἀπὸ τὸν ἡμῶν του θάλαμον καὶ ὡς ἀνήρ ἰσχυρὸς τρέχει μετὰ χαρὰς τὴν πορείαν του. Ἡ ἀνατολὴ του εἰς τὸ ἔν ἄκρον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἡ δύσις εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον καὶ τίποτε δὲν κρούπεται ἀπὸ τὴν θερμότητά του.¹

Βλέπει, πῶς μᾶς ἐπαρουσίασε τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν ταχύτητα τῆς ἐνεργείας; Μὲ τὸ νὰ λέγῃ, ὅτι ἀπὸ τὸ ἔν μέρος τοῦ οὐρανοῦ ἀνατέλλει καὶ εἰς τὸ ἄλλο δύει, μᾶς ἐδήλωσε, ὅτι κατὰ μίαν στιγμὴν χρόνου διατρέχει ἐλόκληρον τὴν οὐκουμένην καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς στέλνει εἰς τὰ πέρατα αὐτῆς τὰς ἀκτίνας του, καὶ ποιεῖ μεγάλην ὠφέλειαν. Διότι δὲν θερμαίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξηραίνει. Καὶ δὲν ἐξηραίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ κρεῖ. Πολλὰς καὶ διαφόρους ἀκόμη ὠφελείας μᾶς παρέχει Ἐ καὶ μεγάλας εἶναι ὁ θαυμασμὸς πρὸς τὸ στοιχεῖον αὐτὸ τῆς φύσεως καὶ κοινὸς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐπιλήθῃ ἐπιβίως περὶ τῆς μεγάλης σημασίας αὐτοῦ.

Λέγω αὐτὰ καὶ τοῦτω κατὰ τὴν ὁμιλίαν μου τὸ στοιχεῖον τοῦ θιὰ νὰ μὴ στασιάζῃς, ἀγαπήτῃ μου, μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ προχωρήσῃς καὶ νὰ μεταφέρῃς τὸν θαυμασμὸν εἰς τὸν δημιουργὸν τοῦ στοιχείου τούτου. Διότι ὅσον περισσότερον μεγάλο ἐμφανίζεται τὸ στοιχεῖον αὐτό, τόσο μεγαλύτερον παρουσιάζεται τὸ θαῦμα τοῦ δημιουργοῦ.

4. Οἱ ἔθνικοι, οἱ ὅποιοι ἐθαύμασαν καὶ κατεπλάγησαν ἀπὸ τὸ στοιχεῖον αὐτό, ⁴⁴ Ἄ δὲν κατάρθρωσαν νὰ συλλάβουν διὰ μέσου τοῦ δημιουργήματος τὸν δημιουργὸν καὶ νὰ ἐξυμνοῦν αὐτόν, ἀλλὰ παρέμειναν εἰς τὸ στοιχεῖον αὐτό καὶ τὸ θεοποίησαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ θεὸς Παῦλος λέγει: «Ἐσεδάσθησαν δὲ καὶ ἐλάτρευσαν τὴν κτίσιν, ἀντὶ τοῦ δημιουργοῦ.»⁵

Ποῖαν μεγαλύτεραν ἀνοσίαν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδηλώσουν αὐτοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἡμπούρεσαν νὰ ἀντιληφθοῦν τὸν δημιουργὸν ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του, ἀλλὰ ἐπιλανθῆθη-

1. Σολμ. 18, 6-7.
8. Ρωμ. 1, 25.

σαν τόσον μεγάλην πλάνην, ὅστε νὰ ἀναγάγουν εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν πρὸς τὸν δημιουργὸν τὸ κτίσμα καὶ τὸ δημιουργήμα του. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, ἡ ὅποια ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν ροπήν τῶν ἀμελῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν πλάνην, μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ ἥλιος ἔγινε μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας, δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ τὴν θλάσθησιν ἐκ τῆς γῆς ὄλων τῶν εἰδῶν τῶν φυτῶν καὶ μετὰ τὴν διακόσμησιν αὐτῆς. Ἐ τοιοῦτοτρόπως δὲν δύναται κοινὸς νὰ ἰσχυρισθῇ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ, ὅτι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προκύψῃ ἡ θλάσθησις τῆς γῆς ἀνευ τῆς ἐπιβράσεως τοῦ ἡλίου. Διὰ τοῦτο σοῦ παρουσιάζει ὄλα γενικῶς τέλεια πρὸς τῆς δημιουργίας τοῦ ἡλίου, διὰ νὰ μὴ ἀποδίσῃς τὴν εὐδοκίμησιν τῶν καρπῶν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ εἰς τὸν δημιουργὸν τῶν πάντων, ὁ ὅποιος ἐξ ἀρχῆς εἶπεν: «Ἡὲ θλάσθησιν ἡ γῆ χλωρῶν χερσῶν.»

Ἐάν εἴλεγον, ὅτι εἰς τὴν ὠρμησιν τῶν καρπῶν συντελεῖ κάπως καὶ ἡ ἐπιβρασις τοῦ ἡλίου, δὲν θὰ εἶχα ἀντίρρησην ὅστε ἐγώ. Ὁ ὅπως ἀκριδῶς, ὅταν λέγω, ὅτι ὁ γεωργὸς βοηθεῖ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, δὲν ἀποδίδω τὸ πᾶν εἰς τὸν γεωργόν. Ἀλλὰ ὁσοῦν ὀλίγοτερον καὶ ἂν ἐπιδείξῃ τὰς ἰκανότητάς του ὁ γεωργὸς σχετικῶς μετὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἐάν δὲν θελήσῃ ὁ Θεός, ὁ ὅποιος ἀρχικῶς μετὰ τὸ πρῶταγμα τοῦ κατέστησε κατάλληλον τὴν γῆν διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν καρπῶν, νὰ κινήσῃ αὐτὴν πρὸς εὐδοκίμησιν, οὐδὲν κέρδος προέρχεται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κόπους. Καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν ἰσχυρίζομαι, ὅτι καὶ ἂν μαζί μετὰ τὸν γεωργὸν ἐπιβράσῃ ὁ ἥλιος, ἡ αεὶλήν καὶ οἱ κατάλληλοι ἄνεμοι, ὅτε καὶ τότε θὰ προκύψῃ μεγαλυτέροι ὠφελείαι, ἐάν ὁ Θεὸς δὲν βοηθήσῃ. Ὅταν ἐκείνη ἡ κραταιὰ χεὶρ θέλῃ καὶ ἡ ἐπιβρασις τῶν στοιχείων τῆς φύσεως θὰ εἶναι πάρα πολὺ μεγάλη. Ὁ

Ἐχόντες λοιπὸν σαφεῖ γνώσιν αὐτῶν κλείετε τὰ στόματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θέλουν ἀκόμη νὰ πλανῶνται καὶ μὴ ἐπιτρέπετε νὰ ἀπονέμεται ὁ σεβασμὸς τοῦ δημιουργοῦ πρὸς τὰ κτίσματά του, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς παρουσιάζει ὅχι μόνον τὴν ὠραιότητα καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν χρησιμότητα τοῦ ἡλίου μετὰ τὸ νὰ λέγῃ: «ὡς γεωργὸς καὶ ὡς γίγας σκερτῶν ἐκ χαρᾶς θὰ διανοῆσῃ τὴν πορείαν του», ἀλλὰ καὶ τὴν δυνάμειαν καὶ τὴν μηδαμινότητα.

Ἄκουσε λοιπὸν καὶ ἄλλοῦ τί λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Τί ὑπάρχει φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον; καὶ τοῦτο χάνεται.»⁶ Ἡὲ σὲ ἐβρασιπῶ τὸ θέαμα. Διότι, ἂν θελήσῃ ὁ Ἄ-

8. Σοφ. Σειρ. 17, 81.

μιουργός να προστάξει, χάνεται ώσάν να μη είχε γίνει ποτέ. Εάν άντελαμβάνοντο αυτά οι Έθνοκί, δεν θα διέπραττον τόσον μεγάλα σφάλματα θα γνώριζον καλώς, Ξ ότι πρέπει διά μέσου τής θεωρίας των δημιουργημάτων να ανατρέξουν πρὸς τὸν Δημιουργόν. Διὰ ταῦτο τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐδημιούργησε τὸν ἥλιον, διὰ νὰ μὴ πιστευθῆσθῃ ἡλαθῆ, ὅτι αὐτὸς εἰσάγει τὴν ἡμέραν. Αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐπισημαίνεται περὶ τῶν σφαιρῶν, θὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ περὶ τῆς ἡμέρας, ὅτι δηλαδὴ συνεπληρώθησαν τρεῖς ἡμέραι πρὸ τῆς δημιουργίας αὐτοῦ.¹⁰

ἠθέλησεν ὁ Θεὸς μὲ τὸ στοιχεῖον αὐτὸ νὰ κατοικήσῃ λαμπρότερον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. ⁴⁵ Α Τὸ αὐτὸ ἠμποροῦμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ διὰ τὸν μικρότερον ἀστέρα, τὴν σελήνην. Εἶχον γίνει πρὸ τῆς δημιουργίας αὐτῆς τρεῖς υἱοὶ κτες. Ὅμως καὶ ἡ σελήνη, ἀπὸ τότε ποῦ ἐγενε, παρέχει τὴν χρησιμότητά της μὲ τὸ νὰ φραζῶν τὸ σκότος τῆς νυκτὸς καὶ νὰ κάμνῃ σχεδὸν ὅσα καὶ ὁ ἥλιος πρὸς τὰ ὀπάλαιπα στοιχεῖα τῆς φύσεως. Καὶ ὁ ἥλιος ἔχει ἄριστῶς νὰ ἐξουσιάζῃ τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ σελήνη νὰ ἐξουσιάζῃ τῆς νυκτὸς. Τί σημαίνει νὰ ἐξουσιάζῃ τῆς ἡμέρας καὶ νὰ ἐξουσιάζῃ τῆς νυκτὸς; Τὴν ἐξουσίαν, λέγει, ἀνέλασεν ὁ μὲν ἥλιος τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ σελήνη τῆς νυκτὸς, ὅκεινος μὲν διὰ νὰ κάμνῃ τὴν ἡμέραν λαμπρότερον διὰ τῶν ἀστέρων του, ὅκεινη δὲ νὰ διασκορπίσῃ τὸ σκότος Β καὶ μὲ τὸν φωτισμὸν τῆς νὰ διευκολύνῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐκτελοῦν τὰς ἐργασίας των. Διότι τότε καὶ ὁ ὀδοιπόρος μὲ θάρρος θαρδίζει τὸν δρόμον του καὶ ὁ ναυτὸς κατευθύνει τὸ πλοῖον καὶ διασχίζει τὰ πελάγη καὶ ὁ καθεὶς ἐκ τῶν ἐπαγγελματιῶν χωρὶς φόβον ἐπιδίδεται εἰς τὴν ἐργασίαν του.

Κατόπιν, ἄρα μᾶς ἐδίδαξε τὴν χρησιμότητα τῶν ἀστέρων αὐτῶν, δηλαδὴ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, λέγει, ὅτι ἐδημιούργησε καὶ τοὺς ἀστέρας: «Ἐτοποθέτησε αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς τὸν οὐράνιον θόλον, διὰ νὰ φωτίξουν τὴν γῆν καὶ νὰ εἶναι κυρίαρχοι τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς καὶ νὰ διαχωρίζουν τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος».¹¹

5. Ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι δηλώνει, πόσον μεγάλη εἶναι εἰς ἡμᾶς ἡ χρησιμότης αὐτῶν. Ἐτοποθέτησε, λέγει, τοὺς ἀστέρας εἰς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ. C Τί σημαίνει, ἐτοποθέτησεν; Πῶς νὰ ἔλεγε κανεὶς ἐνέτηξ; Ὅχι θεθαίως. Δι-

10. Ἡ λέξις ἡμέρα κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν ἐστὶν ἀντιστοιχῶσα χρονικῶν ἐπιστάσεων 24 ἡρῶν ὑπὸ τὴν ἑκατηνῆν ἡμερῶν, ἀλλ' ἀπεριόριστον χρονικῶν ἀποστημάτων.

11. Γέν. 1, 17-18.

ὅτι βλέπομεν αὐτοὺς πολλαίως νὰ διατρέχουν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ μεγάλα διαστήματα καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἴστανται ἀκίνητοι εἰς ἓνα τόπον, ἀλλὰ νὰ ἀσπασθῶσιν τὴν πορείαν, τὴν ὅποιαν ὤρισεν ὁ Θεὸς νὰ διαύουσιν.

Τί λοιπὸν σημαίνει ἐτοποθέτησε; Ταῦτο σημαίνει, ἐπρόσταξε νὰ εὑρισκῶνται αὐτοὶ εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἴθῃ κανεὶς, ἀναγνώσκων τὴν Γραφήν, ὅτι καὶ ἄλλοῦ αὐτὴ λέγει, ὅτι ἐτοποθέτησε τὸν Ἄδᾶμ εἰς τὸν Παράδεισον, ὅχι ὑπὸ τὴν ἐνοσίαν ὅτι ἐνέτηξεν αὐτὸν εἰς τὸν Παράδεισον, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐνοσίαν ὅτι ἐπρόσταξε νὰ μὲν αὐτὸς εἰς τὸν Παράδεισον.¹²

D Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον βυνάμεθα νὰ εἰπωμεν καὶ περὶ τῶν ἀστέρων, ὅτι ἐπρόσταξε νὰ ἴστανται αὐτοὶ εἰς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ ἐκπέμπουν τὸ φῶς των εἰς τὴν γῆν. Σκέψου, ἀγαπητέ μου, πόσον δεν θὰ ἦτο περισσότερο εὐχάριστον ἀπὸ τὰ λειβάδια καὶ τοὺς κήπους νὰ ἴδης τὸν οὐρανόν, ὁ ὅποιος κατὰσπαρτος μὲ ἀστρα διακοσμῆται μὲ τὴν ποικίλιαν αὐτῶν, ὡς λειμὼν ἀνθέων καὶ διασχέει ἀπλετοὺς τὸ φῶς εἰς τὴν γῆν.

Δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐτοποθετήθησαν οἱ ἀστέρες, διὰ νὰ φωτίξουν τὴν γῆν καὶ νὰ ἐξουσιάζουν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, τὸ ὅποιον γενικῶς ἐλέγηται καὶ περὶ τῶν μεγάλων φωστῆρων. Ἀφοῦ λοιπὸν μᾶς ἐδίδαξε τὴν δημιουργίαν τῶν δύο φωστῆρων καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων, Ξ περὶ ὧν γενικῶς λέγει: «νὰ ἐξουσιάζουν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς καὶ νὰ διαχωρίζουν τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος».

Διότι ὅπως ἀκριβῶς δεν εἶναι δυνατόν νὰ ἴθῃ κανεὶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἀστέρας νὰ πλανῶνται εἰς τὸν οὐρανόν (διότι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου μὲ τὴν πολλὴν λάμψιν καλύπτει τὸ φῶς ἐκείνων), τοιουτοτρόπως οὐδὲ ὁ ἥλιος εἶναι δυνατόν νὰ φαῖ κατὰ τὴν νύκτα, διότι ἀρκεῖ ἡ σελήνη μὲ τὸ φῶς τῆς νὰ φωτίξῃ τὰ σκότῃ τῆς νυκτὸς. Ἀλλὰ κάθε στοιχεῖον ἐξ αὐτῶν ⁴⁶ Α παραμένει μέσα εἰς τὰ ὄρια του καὶ οὐδέποτε ὑπερβαίνει τὰ μέτρα του, διαφυλάσσει δὲ τὴν τάξιν τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἐκπληροῖ τὸν προορισμὸν του. Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ ἀναφέρῃ τὰς ὀπλοῖτους ὤφελαις, τὰς ὁποίας παρέχει εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ χρησιμότης τῶν φωστῆρων αὐτῶν καὶ τῶν ἀστέρων; Νὰ εἶπον, λέγει, σημεῖα πρὸς καθορισμὸν τῶν ἐποχῶν, τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν ἐτῶν. Τί σημαίνει, σημεῖα, ἐποχῶν, ἡμερῶν καὶ ἐτῶν; Θέλει ἡ Ἁγία Γραφή νὰ μᾶς ἐδιδάξῃ, ὅτι ἡ πορεία αὐτῶν μᾶς χαρίζει τὴν γνώσιν πρὸς καθορισμὸν τῶν ἐποχῶν καὶ διὰ τῆς ἐναλ-

12. Γέν. 2, 8.

λαγής τῶν περιστροφῶν των τῶν ἀριθμῶν τῶν ἡμερῶν, τὴν πορείαν τοῦ ἔτους καὶ ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ὅλα γενεῶς.

Β Διότι καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου παρακολουθῶν τὰς τροχιάς αὐτῶν καὶ προσέχων τὸν αἰθρῶν καὶ γνωρίζων ἀκριβῶς ὅλα αὐτὰ, ἀρχίζει τὸν ἀπόπλου καὶ διασχίζει τὰ πελάγη καὶ πολλαίς, μισαυτοῖς ἢ νύκτα εἶναι πολὺ σκοτεινὴ, δύναται ἀπὸ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἀστρῶν νὰ κατευθύνῃ τὸ πλοῖον καὶ νὰ χάρισθῃ τὴν σωτηρίαν εἰς τοὺς πλεόντας διὰ τῆς τέχνης του. Καὶ ὁ γεωγὸς ἀπέκτησεν ἀμείριαν ἀπὸ ἐδῶ καὶ γνωρίζει, πότε πρέπει νὰ ριθῇ τὸν σπῆρον εἰς τὴν γῆν, πότε νὰ ἀκάνῃ καὶ νὰ ὀργώσῃ αὐτὴν καὶ πότε νὰ ἀκούσῃ τὰ δρεπάνια καὶ νὰ θερίσῃ τοὺς καρποὺς.

Γ Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν μας δὲν προσφέρει ὀλίγα ἢ γνῶσις τῶν εποχῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν καὶ ἡ ἀνακύκλισις τῶν ἐτών. Δύναται νὰ ἀποκομίσῃ κανεὶς μεγάλας ἀφελείας, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ αὐτὰ τὰ δημιουργήματα καὶ τὰς ὁποῖας δὲν ἡμπορεῖ μὲ ἀκριβείαν νὰ ἀπαριθμῆσῃ. Διὰ τοῦτο πρέπει, ἀφοῦ ἐξετάσωμεν ὀλίγα στοιχεῖα τῆς φύσεως, νὰ ἀντιληφθῶμεν πόσον μεγάλη εἶναι ἡ σημασία αὐτῶν καὶ ἀφοῦ θαυμάσωμεν τὰ δημιουργήματα, νὰ προσκυνῶμεν τὸν Δημιουργόν των καὶ νὰ ἀνυμνοῦμεν καὶ νὰ ἐκπλησώμεθα διὰ τὴν ἀπερίγραπτον ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν ἔδειξε πρὸς τὸν ἄνθρωπον. **Δ** Διότι ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ δημιουργήσῃ διὰ κανέναν ἄλλον, παρὰ μόνον διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἔχει σκοπὸν ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγου χρόνου νὰ τὸν καταστήσῃ κύριον ὄλων τῶν δημιουργημάτων του, ὡς βασίλευα καὶ ἄρχοντα αὐτῶν.

Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, λέγει, ὅτι ἦτο ὄραϊον. Βλέπεις πῶς καθημερινῶς ἡ Ἁγία Γραφή παρουσιάζει τὸν Θεὸν νὰ ἐκχαριστῆται μὲ τὰ δημιουργήματά του, διὰ νὰ ἀπακρίσῃ καὶ ἐφορμῆν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ταλμῶν νὰ βλέπουσιν ἀτελείας εἰς αὐτὰ; "Ὅτι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐπισημαίνει καὶ θεοστοιχείον τῆς δημιουργίας ἡ Ἁγία Γραφή, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν συνέχειαν αὐτῆς. Διότι ἦτο ἀρκετὸν νὰ εἴπῃ ἔπειτα ἀπὸ ὅλα τὰ δημιουργήματα, ὅτι ὅλα ὅσα δημιουργήσῃ ἦσαν πολὺ ὄρατα. Ἀλλὰ ἐπειδὴ γνωρίζει τὴν ὑπερβολικὴν ἄδυναμίαν τῶν ἀκρίων μας, ἀναφέρει αὐτὰ διὰ ἕνα διδασκαλικὸν συγκριτικὸν ἡμᾶς, ὅτι ὅλα αὐτὰ ἔγινον μὲ τὴν ἀπειραν σοφίαν καὶ τὴν ἀνεκφορστὸν καλωσύνην τοῦ Θεοῦ.

«Καὶ ἔγινε, λέγει, ὄρατον καὶ ἔγινε πρῶτ, ἡμέρα τετάρτη». "Ὅταν λοιπὸν ὠλακλήρωσε τὴν διακοσίωσιν τοῦ οὐ-

ρανοῦ, μὲ τὸ νὰ διακοσίωσῃ αὐτὸν μὲ ἄστρα καὶ νὰ δημιουργήσῃ τοὺς δύο μεγάλους φωστῆρας, ἔβασε τέλος εἰς τὴν ἡμέραν καὶ εἶπεν: «Ἐγινε ὄρατον καὶ ἔγινε πρῶτ, ἡμέρα τετάρτη». Σκέψου, ὅτι καθημερινῶς ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ λόγια, ⁴⁷ Ἀ διότι ἐπιθυμῶ μετὰ τὴν πυκνότητα τῆς διδασκαλίας νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸν νοῦν μας τὰς θείας ἀληθείας.

δ. Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν, ἀφοῦ ἐγχαράξωμεν εἰς τὰ βιβλία τῆς καρδίας μας καὶ ἀπαυθίσωμεν κατὰ ἀμέλειαν, ὡς κατέχωμεν μὲ ἀκριβείαν τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν καὶ ὡς διδασκώμεν μὲ κάθε πραότητα, ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι προκατεληγμένοι ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν Ἑθνικῶν, νὰ μὴ συγχέουσι τὴν τάξιν τῆς δημιουργίας, οὔτε, ἐγκαταλείποντες τὸν Δημιουργόν, νὰ προσκυνῶσι τὰ δημιουργήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι γίνεσθαι διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ ἀφελείαν μας.

Καὶ ἂν οἱ Ἑθνικοὶ πολλαίς κόπτονται, μὲ καθαρόν τὴν φωνὴν τῶν ἡμῶν, **β** ὅτι ὅλα γενεῶς αὐτὰ ἔγινον χάριν τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἶναι ἀνευθεῖς, δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην αὐτῶν ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην του πρὸς ἡμᾶς ἔκαμεν ὅλα αὐτὰ, καθιστῶν φανερόν, πόσον τιμῶ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ διὰ νὰ ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸν τὴν προσήκουσαν λατρείαν, ἀφοῦ δι' αὐτῶν πρὸς τοῦτο δδηγηθῶμεν.

Πόσον ἀνόητος δὲν θὰ ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἤθελε προσκρούσει εἰς τὴν ὠραϊότητα τῆς κτίσεως καὶ ἤθελε μὲναι πληροῖον αὐτῆς καὶ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ὠκώσῃ τὰ βλέμματα τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν κτίστην καὶ νὰ πεισθῇ διὰ τοῦ θεοῦ Παύλου, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν: «Ἀπὸ τότε ποῦ δημιουργήθη ὁ κόσμος, αἱ ἄσρατοι ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ βλέπονται καθαρά».¹¹

Γ Τί λέγεις, ἄνθρωπε, ἀφοῦ εἶδες τὸν οὐρανόν, θαυμάσεις τὴν ὠραϊότητα αὐτοῦ, τὴν ποικιλίαν τῶν ἀστέρων, τὴν ὑπερβολικὴν λαμπρότητα; Μὴ σταματῆς μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ ἀναστῆς τὴν σκέψιν σου πρὸς τὸν δημιουργόν αὐτῶν. Σὲ ἀκλήρωσι πάλιν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ὅταν βλέπῃς ὅτι ἡ χρησιμότης του εἶναι μεγάλη, θαυμάσεις αὐτὸν καὶ ἔσταν πάλιν βλέπῃς τὰς ἀκτίνας του νὰ φωτίζουν τὸ πρόσωπόν σου, θαυμάσεις τὴν ὠραϊότητα τοῦ στοιχείου τούτου; Ἀλλ' οὔτε μέχρις ἐδῶ νὰ σταματήσῃς. Σκέψου, ὅτι, ἐάν τὸ δημιουργήμα εἶναι τόσο θαυμαστόν καὶ παράδοξον καὶ ὑπερβῶναι κάθε ἀνθρωπίνην σκέψιν, εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ εἶναι μικρὰς ἀξίας ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ ἕνα μόνον λόγον του καὶ ἐντολήν ἐδημιούργησεν αὐτό;

Ἐ Τὸ ἴδιον πρῶγμα ἀναλογίῳσσι καὶ διὰ τὴν γῆν. Ὁ-
ταν θλέπῃς αὐτὴν νὰ διακοσμήται μὲ δύθη ὡσὸν φέρεμα
κεντρίμενον μὲ ποικίλα χρώματα, ἐνὶ καθ' ἑλὴν τὴν ἔκτα-
σιν αὐτῆς ἀπλώνεται ἡ θλάστῃσι τῶν φυτῶν, μὴ σκε-
φθῆς, ὅτι αὐτὰ γεννῶνται μὲ τὴν δύναμιν τῆς γῆς, ὅτε
μὲ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης. Ἀλλὰ μὲ εὐ-
λάθειαν ἀναλογίῳσσι, ὅτι καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας αὐτῶν
εἶπεν ὁ Θεὸς ἡ ἀνάθλαστῆρ ἢ γῆ χλωρὸν χόρτον καὶ εὐ-
θὺς ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἔγινε λαμπρά.

Ἐὼν καθημερινῶς αὐτὰ ἀνακινῶμεν εἰς τὸν νοῦν μας
καὶ οἱ ἴδιοι θὰ ἐμθεῖα εὐλαθεῖς ἔ καὶ εἰς τὸν Κύριον θὰ
ἀναπέμψωμεν τὴν προέπουσαν ἢ ὀρθότερον τὴν κατὰ τὴν
δύναμιν μας δοξολογίαν. Καὶ θὰ θεξάσωμεν αὐτὸν ὅχι
μόνον δι' αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀρίστης συμπεριφορᾶς
μας, ἐὼν δὲν ὑποπέσωμεν πάλιν εἰς τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα.
Ἀλλὰ ἐὼν ἀποφοροιστικῶς ἀπωθῆσωμεν τοὺς πειρασμοὺς
τοῦ διαβόλου, μετὰ ταῦτα μὲ τὴν προσοχὴν, τὸ πολὺ ἐν-
διαφέρων καὶ τὴν συνεχῆ ἐξομολόγησιν θὰ ἀποσπάσωμεν
τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ. Ἀρκετὸν εἶμαι διὰ τὸν Θεὸν λόγῳ
τῆς μεγάλης, τοῦ ἀγάπης νὰ ἀπομακρυνθῶμεν μόνον ἀπὸ
τὴν κακίαν. Ἐ Ἄ Διότι, ἐὼν προτιμῶμεν αὐτό, μὲ εὐκα-
λίον θὰ κινῶμεν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν ἀγαθῶν ἔργων. Μὴ
λοιπὸν, οἶς παρακαλῶ, ἐμφανισθῆ κανεὶς εἰς τοὺς ἰππο-
δρομοῦς, ὅτε νὰ σπαταλῆ κανεὶς τὸν χρόνον εἰς ἀσκοπούς
συγκεντρώσεις. Ἐ Ἄς μὴ ἐπιβιβῆται κανεὶς εἰς τοὺς κύβους
(=τάβλι) καὶ εἰς τὴν κραυγῆν, ἢ ὅποια προέρχεται ἀπὸ ἐ-
κεῖ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἀσχερὰς ἐνεργείας. Ποῖα ἢ ὠφέλεια
τῆς νησιείας, εἰπέ μου, δταν διέρχῃσαι μὲν τὴν ἡμέραν νη-
στεύων, παροδίδεσαι δὲ εἰς τοὺς κύβους καὶ εἰς τὰς ἐπι-
θλαθεῖς φλυαρίας καὶ σπαταλῆς πολλὰς ἄλλην τὴν ἡμέ-
ραν εἰς ἐπιπορκίας καὶ δλασφημίας; Σῶς παρακαλῶ, ἄς μὴ
ἐμθεῖα τόσο ἀμελεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλὰ διαρκῶς
ἢ συζητήσῃς νὰ στρέβεται μᾶλλον πρὸς τὰ πνευματικὰ μας
ζητήματα. Ἐ Ἐχων κανεὶς τὴν Ἁγίαν Γραφήν ἀνὰ χεῖρας
καὶ ἀφοῦ προσκαλέσῃ τὸν συνάθροιστόν του, ἄς διαποτίξῃ
μὲ τοὺς θεῖους λόγους καὶ τὸν ἰδικὸν του νοῦν καὶ τὸν νοῦν
αὐτῶν, οἱ ὅποιοι τὸν συναναστροφόνται. Τοιαυτοτρόπως
θὰ ἠμπορέσωμεν, νὰ ἀποφύγωμεν τὰς παγίδας τοῦ δια-
βόλου καὶ νὰ ἀποκομίσωμεν ἀπὸ τὴν νησιείαν μεγάλη ἀ-
γαθὰ καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς
χάρτος καὶ εὐσπλαχνίας τοῦ Μουνογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ
κατὰ τοῦ Ὁμοίου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον
Πνεῦμα ἀνῆκει δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΒΔΟΜΗ

ΚΑΙ ΕΠΗΝ Ο ΘΕΟΣ ΝΑ ΞΕΛΑΙΩΤΩΝ ΤΑ ΨΑΤΑ ΕΡΗΘΕΤΑ ΞΕΝΤΑ
ΚΑΙ ΠΙΤΣΑ ΠΟΥ ΘΑ ΠΕΤΟΥΝ ΕΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΦΘΑΘΝ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΕΡΙΝΕΝ ΕΤΕΙ ΚΑΙ ΕΛΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕΝ Ο
ΘΕΟΣ ΤΑ ΜΕΤΑΛΑ ΨΑΡΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΕ ΞΩΝ ΕΡΗΘΕΤΟ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ
ΠΑΙΤΗΤΑΙ ΤΟ ΓΑΡ ΣΙΜΕΘΝΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΤΟΥ (Γα. 1, 30).

1. Ἐπαρκῶς χθὲς ἐπιτηθήσωμεν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔ-
πτευσαν εἰς τὰς ἰπποδρομίας, καὶ ἐπαρουσιάσωμεν εἰς αὐ-
τοὺς τὸ μέγεθος τῆς θλάθης, τὴν ὅποιον ὑπέστησαν καὶ
ὅτι τὸν πνευματικὸν πλοῦτον, τὸν ὅποιον συνέλεξαν ἀπὸ
τὴν νησιείαν διὰ μιᾶς διακορπίαν Ἐ καὶ περιέπτεσαν ἀπὸ
τὴν μεγάλην περιουσίαν ἀποτόμως εἰς τὴν ἐσχάτην πτω-
χείαν.

Ἐμπρὸς λοιπὸν σήμερον ἄς χρησιμοποίησωμεν εὐλη-
πτότερον φάρμακον καὶ ὅπως τὰ μέλη τοῦ σώματός μας,
τοιαυτοτρόπως θὰ ἐπιδέσωμεν τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς
των. Διότι καὶ χθὲς ἐχρησιμοποίησωμεν δραστηκώτερα φάρ-
μακα ὅχι ἀπλῶς διὰ νὰ στενωχωρήσωμεν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ
νὰ αὐξήσωμεν τὸν πόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν μὲ
τὴν ἀσπληρότητα νὰ ἐγγίσωμεν τὴν πληγῆν. Διότι καὶ οἱ
ἰατροὶ καὶ οἱ πατέρες ἔτσι συνθηθίζου νὰ κάμνουν. Οἱ μὲν
ἰατροὶ χρησιμοποιοῦν ἀρχικῶς δραστηκώτερα φάρμακα καὶ
δταν ἀνοίξῃ ἢ πληγῆ, τότε προσκομίζου φάρμακα, τὰ ὅ-
ποια δύνανται νὰ ἀπολύουν τὸν πόνον. Ἐ Οἱ δὲ πατέρες,
δταν ἴδουν τὰ τέκνα τῶν νὰ ἀτακτοῦν, χρησιμοποιοῦν ἀρ-
χικῶς σφοδρὰς ἐπιπλήξεις, κατόπιν ὁμοῦ συμβουλάς καὶ
παρακλήσεις. Καθ' ὅμοιον λοιπὸν τρόπον καὶ ἡμεῖς. Ἐὼν
χθὲς ἐχρησιμοποίησωμεν ἀσπληρότερον γλῶσσον, σήμερον
θὰ κάμωμεν τὴν συζητήσιν περισσότερον φιλικήν, ὡσὸν νὰ
πρόκειται νὰ θεραπεύσωμεν μέλη τοῦ σώματός μας.

Ἐ Ἄ Διότι, ὅπως ἡ ἰδική σας πρόδος μᾶς δημιουργεῖ
περισσότερον ἔαρρος καὶ πνευματικὸς μας πλοῦτος εἶμαι

νά σὰς βλέπωμεν νά προκόψετε εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ νά διατρέπετε εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ νά ἀπομακρύνεσθε ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶναι δυνατὸν νά σὰς βλάψουν, ἔτσι καὶ ὅταν σὰς βλέπωμεν νά καταβάλλεσθε καὶ νά ὑποκύψετε εἰς τὰς ἀπάτας τοῦ διαβόλου, θαθεῶς λυπούμεθα καὶ θὰ ἔλεγον, ὅτι κάποια ἐντροπὴ καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν μας, διότι κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον «ἴσως πρᾶγματι ζῶμεν, ἂν οὐκ στέκεσθε σταθεροὶ καὶ ἀκλόνητοι εἰς τὸν Κύριον».¹

Ὡς τέλειοι λοιπὸν καὶ πλήρεις συνέσεως ἄνθρωποι λησμονεῖτε τὸ παρελθὸν καὶ ἐνδιαφέρεσθε διὰ τὸ μέλλον καὶ τὰς συμφωνίας, ἃ τὰς ὁποίας ἐκάμετε μὲ τὸν Χριστὸν, ἀφοῦ ἐνδμηρήθητε, διαφυλάσσετε αὐτὰς σταθερῶς, ἀφοῦ μὲ συνετὴν ἀκρίβειαν ἀπακλείσετε κάθε εἰσοδὸν εἰς τὰ σχέδια τοῦ διαβόλου. Μετὰ ταῦτα μὲ τὸ ἐνδιαφέρον σας νά ἀποπλύνετε τὸν ὄψον, ὁ ὁποῖος λόγῳ ραθυμίας ἐπισωρευθῆ ἐπάνω σας, μὲ τὸ νά ὑπερισχύσετε τὸν ἀσκόπιον καὶ καταστρεπτικὸν συνηθεῖν καὶ νά σκεφθῆτε, ὅτι τὸ φοβερὸν δὲν εἶναι μόνον τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ οἱ συζητῶντες ἐκεῖ ἐπιωρεῖον μεγάλην θλάσθην εἰς τοὺς ἑαυτοὺς ἑών, ἀλλὰ ὅτι γίνονται ἀφορμὴ σκανδαλισμοῦ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους.

Διότι, ὅταν ἴδωσι οἱ Ἕλληνας καὶ Ἰουδαῖοι ἐκείνον, ὁ ὁποῖος καθημερινῶς προσέρχεται εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀκούει συνεχῶς τὰ κηρύγματα, Ἐ νὰ ἐμφανίζεται ἐκεῖ διὰ μῆος καὶ νά συμφερόται μὲ αὐτοὺς, πὼς δὲν θὰ νομίσουν ψευδεῖς τὰς πεποιθήσεις μας καὶ δὲν θὰ ἔχουν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀπαυδούς μας τὴν αὐτὴν γνώμην; Ἡ δὲν ἀκούεις τὸν θεῖον Παῦλον, ὁ ὁποῖος μὲ καθαρὰν τὴν φωνὴν παραίει καὶ συμβουλεύει «μὴ γίνεσθε αἰτία πτώσεως (εἰς καὶνεία)».²

Ἐπειτα διὰ τὸ μὴ νομίσαι, ὅτι συμβουλεύει μόνον τοὺς Ἰσραελῆτας καὶ ἡμεῖς ἔχοντες ταχθῆ μοῦκι μας, προσέθεσε καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ κατόπιν ἐξηκολούθησε καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι λοιπὸν δὲν ἠμωῖναι οὔτε βλάπτεται τὴν θρησκείαν μας, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀπίστους δὲν παρέχει καμμίον ἀφορμὴν. Ὅταν λοιπὸν ἴδωσι μερικὸς ἀπὸ ἡμῶν ἢ νά διατρέπουν εἰς ἀρετὴν καὶ νά περιφρονοῦν τὰς κοσμικὰς ἀροντιδας, ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν εὐθὺς θαθεῶς λυποῦνται, ἄλλοι

1. Α' Θεσσαλ. 3, 8.
2. Α' Κορινθ. 10, 32.

δὲ θαυμάζουν καὶ ἐκπλήσσονται, διότι ἐνθ' εἶναι τῆς αὐτῆς μὲ ἐκείνους φύσεως, ὁμοῦ δὲν μετέχουν ἐξ Ἰσοῦ αὐτῆς.

Ἐναντιβόλως, ὅταν ἀντιληφθῶσι κάποιοι μικρὰν ἀμέλειαν εὐθὺς ἀκούξουν τὴν γλῶσσαν ἐναντίον ὅλων συγχρόνως καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας ἐνὸς τὸ σύνολον τῶν Χριστιανῶν κρίνεται. Καὶ δὲν ἀρκοῦνται εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἀμέσως ἐναντίον τῶν ἑαυτῶν τῶν σπρεφόμενοι τολμοῦν νά βλασφημοῦν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας τῶν δούλων, Ἐ τὸν κοινὸν Κύριον καὶ νομίζουν ὅτι ἡ ἀμέλεια τῶν ἄλλων συγκαλύπτει τὴν πλάνην των.

2. Ὅτι ὁμοῦ ταῦτα εἶναι μέγιστος κίνδυνος εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι βίδουν εἰς αὐτοὺς ἀφορμὴν βλασφημίας, ἂς ἀκούσωμεν τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος τονίζει καὶ λέγει ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ: «Ἀλλοίμονον εἰς σὰς, διότι ἐξ αἰτίας σας τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται μεταξύ τῶν ἔθνων».³ Εἶναι φοβερὰς ὁ λόγος καὶ γαμῆτας ἀρική. Διότι τὸ ἀλλοίμονον αὐτὸ εἶναι: ὡσάν νά βρηθῆ ἐκείνους.⁴ Α οἱ ὅποιοι πρόκειται νά ἔλθουν εἰς τὴν κόλασιν, ἡ ὁποία δὲν ἐξίλεωνται. Ὅπως ἀκριβῶς εἶναι τὸσαν μεγάλη ἡ ποινὴ δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι λόγῳ τῆς ἀμελείας των παρέχουν αἰτίαν βλασφημίας, ταιουτοτρόπως πάλιν ἐτοιμάζονται ἀναριθμητοὶ στέφανοι δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν ἀρετὴν. Τὸ αὐτὸ πρᾶγμα διδάσκων ὁ Χριστὸς ἔλεγε: «Ἄς λάμψῃ τὸ φῶς σας ἔμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ νά ἴδωσι τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα σας τὸν οὐράνιον».⁵ Διότι καθ' οὗ τρόπον ἐκεῖνοι σκανδαλίζονται ἀπὸ τὴν ἀμείλιαν μερικῶν καὶ ἀκονίζουν τὴν γλῶσσαν των ἐναντίον τοῦ Κυρίου μας, ταιουτοτρόπως, λέγει, ὅταν ζῆτε ἐναρτίως καὶ σὰς βλέπουν οἱ εἰδωλολάτραι, δὲν ἀρκοῦνται μόνον εἰς τὸν ἑπαινὸν σας, ἢ ἀλλὰ, ὅταν βλέπουν τὰ ἔργα σας νά λάμπουν καὶ νά φωτίζουν τὰ πρόσωπά σας, παρακινοῦνται εἰς δοξολογίαν τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς σας.

Καὶ ὅταν οἱ εἰδωλολάτραι δοξάζουν τὸν Θεόν, πάλιν αὐθάνει ἡ ἀμοιβὴ σας καὶ διὰ τὴν δοξολογίαν, τὴν ὁποίαν κάμνουν ἐκεῖνοι, σὰς χορίζῃ ὁ Κύριος ἀφθονα ἀγαθὰ. Διότι, λέγει, «ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μὲ δοξάζουν θὰ τοὺς δοξάσω».⁶ Τὰ πάντα λοιπὸν ἂς κάμνωμεν, ἀγαπητοὶ μου, ὥστε νά δοξάζεται ὁ Κύριός μας καὶ εἰς οὐδένα νά παρέχωμεν

3. Ἔσ. 52, 6.
4. Ματθ. 5, 16.
5. Α' Κορινθ. 9, 30.

αφορμήν σκανδαλισμοῦ. Τοῦτο συνεχῶς μᾶς διδάσκει ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ ὁποῖος λέγει «ἐάν φαγητὸν κᾶν τὸν ἀδελφόν μου νὰ πῆρῃ, δὲν θὰ φάγω κρέας ποτέ».⁶ C Καὶ ἄλλου πάλιν λέγει, «φορτάνοντες δὲ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τοὺς ἀδελφούς καὶ πληγώνοντες τὴν συνείδησίν των ποὺ εἶναι ὀδύνη, ἁμαρτάνετε εἰς τὸν Χριστόν».⁷ Ἡ ἀπειλή εἶναι τραμερὴ καὶ συνεπάγεται μεγάλην κατὰ κρισιν.

Μὴ νομίσῃς, λέγει, ὅτι ἡ θλάθῃ θὰ περιορισθῇ μόνον εἰς αὐτόν. Ἀντανακλᾷ εἰς τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐξ αἰτίας ἐκείνου ἐσταυρώθη. Ἐάν λοιπὸν ὁ Κύριός σου δὲν ἠρνήθῃ νὰ σταυρωθῇ δι' ἐκείνον, οὐ δὲν ἔχεις τὴν ὑπομονὴν νὰ κάμῃς τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ παρέλθῃς εἰς αὐτοῦ ἀφορμήν νὰ πῆρῃ; Καὶ θὰ εὖρησ παντοῦ τὸν Χριστόν νὰ συμβουλεῖ αὐτὰ εἰς τοὺς μαθητάς. D Τοῦτο εἶναι, ποὺ συγκρατεῖ τὴν ζωὴν μας. Διὰ τοῦτο ἄλλου πάλιν ἔγραφε: «Ἄς μὴ φροντίσῃ ὁ καθένας μόνον διὰ τὰ δικά του συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων».⁸ Καὶ ἄλλου πάλιν, λέγει, «ὅλα μοῦ ἐπιτρέπονται (νὰ πράττω), ἀλλὰ ὅλα δὲν συμφέρουν».⁹

Εἶδες ἀποστολικὴν σοφίαν; Ἄν καὶ μοῦ εἶναι δυνατόν, λέγει, νὰ κάμω κάτι, χωρὶς νὰ μὲ θλάττῃ, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν συντελεῖ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἄλλου, δὲν θὰ ἀνεχθῶ νὰ τὸ πράξω. Εἶδες στοργικὴν ψυχὴν καὶ πῶς διόλου δὲν ἀποδέχεται εἰς τὸ συμφέρον της, ἀλλὰ δι' ὄλων τῶν ἔργων ἀποδεκνύει, ὅτι μεγίστη ἀρετὴ εἶναι νὰ ἐνδιαφέρεται κανεὶς πολὺ διὰ τὴν πρόοδον τοῦ πληροῦ; E

Ἐχόντες λοιπὸν ὅτι ἔβην ὅλα αὐτὰ, ἃς προσέχκομεν, παρακαλῶ, καὶ ἃς μένωμεν μακρόν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ θλάττουν τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς μας, καὶ ποτὲ νὰ μὴ κάμωμεν κάτι, τὸ ὁποῖον προξενεὶ κάποιον ζημίαν εἰς τὸν πλησίον μας. Διὰ τὸ ταῦτο καὶ τὸ ἀμάρτημα καθιστᾷ μεγαλύτερον καὶ τὴν τιμωρίαν σοβαράν. Ἀκόμη ποτὲ νὰ μὴ περιφρονῶμεν κανένα, ὅτε νὰ ἐκατομίζωμεν τὰ ψυχρά ἐκείνου λόγια, τί μὲ ἐνδιαφέρει, ἐάν διὰ τὸν τάδε αὐτὸ γίνεται αἰτία νὰ πῆρῃ; Εἶπέ μοι, τί λέγεις; Τί σὲ ἐνδιαφέρει; Διέταξεν ὁ Χριστός,¹⁰ Ἄ τὸσον πολὺ νὰ λάμπτῃ ἡ ζωὴ διὰ τῶν ἔργων σου, ὥστε ἔχι μόνον αὐτὸ νὰ θαυμάσῃς ἀπὸ ἐκείνου, οἱ ὁποῖοι σὲ ἐλέπτουν, ἀλλὰ καὶ ὁ Κό-

6. Α' Κορινθ. 8, 13.
7. Α' Κορινθ. 8, 12.
8. Φίλιπ. 2, 4.
9. Α' Κορινθ. 10, 23.

ριός σου νὰ δοξάζεται».¹¹ Καὶ σὺ, ἐνὶ κάμνεις τὸ ἀντίθετον καὶ συντελεῖς, ἀντὶ νὰ ἀνοπέμπῃται πρὸς αὐτὸν δοξολογία, νὰ προσάπτῃται θλασφήμια, καὶ αὐτὸ περιφρονεῖς; Καὶ ποῦ εἶναι ἡ εὐλάβεια τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία γνωρίζει καὶ ἐκτελεῖ μὲ ἀκριβείαν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ;

3. Ἀλλὰ, ἐάν προηγουμένως παρασυρόμενος κανεὶς ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν ἔλεγεν αὐτὰ, τώρα παρακαλῶ, ἀφοῦ ἐδέχθῃ τὰς συμβουλὰς μας νὰ παύσῃ νὰ λέγῃ ἀπειρεῖς λόγους καὶ νὰ ἐνδιαφέρεται νὰ κάμῃ τὰ πάντα γενικῶς κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὔτε ἀπὸ τὸν ἀγρυπνὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Κυρίου νὰ ἐπιτιμᾶται οὔτε ἀπὸ τὴν συνείδησίν του νὰ τύπτεται, E οὔτε ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν αὐτὸν νὰ ὑποκωδύνῃ εἰς θλασφήμιαν κατὰ τοῦ Κυρίου. Ἐάν μὲ τὴν ἀγρυπνίαν μέμνηται ρυθμίζωμεν τὴν ζωὴν μας, θὰ τύχωμεν τῆς μεγάλης ἀγάπης τοῦ Κυρίου καὶ θὰ ἀποφύγωμεν τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου. Διότι, ὅταν μᾶς ἴδῃ τὸσον διαυγεῖς καὶ ἀγρύπνους, σκεπτόμενος, ὅτι ἀνώφελο ἐπιχειρεῖ, ἐντροπισμένος θὰ ἀπομακρυνθῇ.

Ἀλλὰ ἀρκετὰ εἰσαγωγικῶς ἐλέγχθησαν. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀφοῦ ἐθέσαμεν ἐκπόσιν σας, ὅσα προηγουμένως ἀπεκρίθησαν, ἃς παραβάσωμεν πνευματικὴν πράξειαν καὶ ἃς μάθωμεν καὶ σήμερον, τί θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ ὁ μακάριος Μωϋσῆς, C ἢ μᾶλλον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ. Τί λοιπὸν λέγει; «Νὰ παραγάγῃς τὰ ὄδατα ζῶντα ἐρπετὰ καὶ πτηνὰ νὰ πετοῦν ὑπεράνω τῆς γῆς πρὸς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔγινεν ἔτσι».¹

Πρόσεχε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, πῶς μὲ τάξιν καὶ συνέπειαν μᾶς διδάσκει ἀλόκληρον τὴν δημιουργίαν. Προηγουμένως μᾶς εἶδαξες, πῶς διὰ μόνου τοῦ λόγου του ἔκαμε τὴν γῆν νὰ καρποφορήσῃ. Ἔπειτα, ἀφοῦ εἶδαξες τὴν δημιουργίαν τῶν ἰσὺ φωστῆρων, προσέθεσε καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀστέρων, διὰ τῶν ὁποίων περισσώτερον ἐλάμπρυνε τὴν ὠραιότητα τοῦ οὐρανοῦ. Σήμερον λοιπὸν ἀναφέρεται, εἰς τὰ ὄδατα καὶ μᾶς δεκνύει, D ὅτι ἐξῆλθον ἐξ αὐτῶν ζῆφυχα ὄντα μὲ τὸν λόγον καὶ τὴν ἐπιτολήν του. Νὰ παραγάγῃς, λέγει, τὰ ὄδατα ζῶντα ἐρπετὰ καὶ πτηνὰ νὰ πετοῦν ὑπεράνω τῆς γῆς πρὸς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ. Ποῖος λόγος, εἶπέ μοι, ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ ὕψος τοῦ θαύματος; Ποῖα γλώσσα ἐπαρκεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν Δημιουργόν; Εἶπε μόνον νὰ θλασθήσῃ ἡ γῆ καὶ ἄμέσως ἐφε-

10. Μαρθ. 6, 16.
11. Δετ. 1, 20.

ρεν αὐτὴν εἰς τὸν τοκετὸν. Τώρα λέγει, νὰ παραγάγουν τὰ ὕδατα. Βλέπετε, πόσον κατάλληλα εἶναι τὰ παραγγέλματα: Ἐκεῖ «νὰ θλαστήσῃ», ἐδῶ, «νὰ παραγάγουν τὰ ὕδατα ἔρπετά ζῶντα». Ἐ Διότι ὅπως εἰς τὴν γῆν εἶπε μόνον, νὰ θλαστήσῃ, καὶ ἐδόθη ποικίλια καὶ πολυμορφία ἀνδῶν, χόρτων καὶ σπερμάτων καὶ μὲ ἓνα λόγον τὰ πάντα ἔγινον, ἔτσι καὶ ἐδῶ εἶπεν «νὰ παραγάγουν τὰ ὕδατα ἔρπετά ζῶντα καὶ πτηνὰ νὰ πετοῦν ὑπεράνω τῆς γῆς πρὸς τὸν θάλαμον τοῦ οὐρανοῦ» καὶ ἡμέως τόσα πολλὰ εἶδη ἰχθύων καὶ τῶσον μεγάλη ποικιλία πτηνῶν ἐδημιουργεῖτο, ὅσῃ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαριθμῆται κανεὶς οὔτε μὲ τὸν λόγον. Καὶ ἦτο ὁ λόγος σύντομος καὶ ἡ λέξις μία, τὰ δὲ εἶδη τῶν ζῴων διάφορα καὶ ποικίλα. ⁵² Α

Μὴ παραξενύεσθε, ἀγαπητέ μου, διότι ἡ λέξις ἦτο τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ λόγος του ἐχάρισε τὴν ὑπαρξίν εἰς τὰ δημιουργήματα. Βλέπετε λοιπὸν, πᾶς θλα γενικῶς ἐκ τοῦ μηδενὸς φέρει εἰς τὴν ζωὴν; Εἶδες μὲ πόσῃ ἀκριβείᾳ διδάσκει; Εἶδες πόσῃ μακροθυμίᾳ ἐπιδεικνύει πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος; Ἀπὸ τοῦ ἦτο δυνατόν νὰ μάθωμεν ἡμεῖς αὐτὰ μὲ τὴσιν ἀκριβείαι, ἂν αὐτὸν νὰ μάθωμεν ἡμεῖς αὐτὰς του δὲν συγκατέβαινε νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς γλώσσης τοῦ προφήτου, διὰ νὰ ἠμποροῦμεν νὰ γνωρίζωμεν καὶ τὴν τάξιν τῶν δημιουργημάτων καὶ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ Β καὶ πᾶς ὁ λόγος του ἔχάρισεν εἰς αὐτὰ ὑπαρξίν καὶ ζωὴν;

4. Ὅμως ὑπάρχουν μερικὴ ἀγνώμονες, οἱ ὅποιοι παρὰ τὴν τόσον σαφῆ διδασκαλίαν προσπαθοῦν νὰ μὴ πείθωνται καὶ νὰ μὴ παραδέχωνται, ὅτι ὅσα βλέπομεν, ἔχουν δημιουργίαν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἰσχυρίζονται, ὅτι αὐτὰ ἐδημιουργήθησαν μόνον τῶν, ἄλλοι δὲ ὅτι ἔχουν γίνεαι ἀπὸ προϋπαρχούσων ὕλων. Πρόσθετε πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀπόψη τοῦ διαβόλου καὶ πῶς ἐχρησιμοποίησε τὴν εὐκολοπιστίαν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦν τὴν πλάνην. Διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Μωϋσῆς μὲ τὴσιν μεγάλῃν ἀκριβείᾳ μᾶς διδάσκει, ἀντικείμενος ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, νὰ μὴ ὑποστῶμεν τὸ ἴδιον πάθημα μὲ αὐτούς, Ἐ ἀλλὰ νὰ δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν μὲ σαφήνειαν καὶ τὴν διαδοχικὴν σειρὰν τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ καὶ πῶς τὸ καθένα ἐδημιουργήθη.

Διότι, ἐὰν ὁ Θεὸς ὠδήγηε τυχαίως τὴν γλῶσσαν τοῦ προφήτου χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν σωτηρίαν μᾶς, ἀρκετὸν ἦτο νὰ εἶπῃ, ὅτι ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ζῶα, χωρὶς νὰ θέσῃ τὴν τάξιν τῶν ἡμερῶν, οὔτε νὰ ὀρίσῃ τί ἔγινε πρῶ-

τον καὶ τί δεύτερον.

Διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ καμμίαν πρόφασιν δικαιολογίας εἰς τοὺς ἀπιστοῦντας, μὲ τὴσιν σαφήνειαν προβαίνει εἰς τὸν διαχωρισμὸν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ τὴν τάξιν τῶν δημιουργημάτων καὶ τὴν ἀριθμῆσιν τῶν ἡμερῶν. Καὶ θλα μὲ πολλὴν μακροθυμίαν μᾶς διδάσκει, διὰ νὰ μὴ προσέχωμεν πλέον, ἀφοῦ μάθωμεν θλα τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν πλάνην ἐκείνων, Ἡ οἱ ὅποιοι λέγουν τὰ πάντα στρογγυλοῦντες εἰς προσωπικὰς τῶν ἀντιλήψεις, ἀλλὰ νὰ δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀνέκφραστον δύναμιν τοῦ πλάστου μᾶς. Καὶ ἔγινε, λέγει, ὅπως εἶπε. Εἶπε «νὰ παραγάγουν τὰ ὕδατα ἔρπετά ζῶντα καὶ πτηνὰ νὰ πετοῦν ὑπεράνω τῆς γῆς πρὸς τὸν θάλαμον τοῦ οὐρανοῦ» καὶ ὤψηκουσεν ἡ φύσις καὶ ἐξετελέσθη ἡ ἐντολή. Καὶ ἔγινε, λέγει, ἔτσι, ὅπως προσέταξεν ὁ Κύριος. «Καὶ ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὰ μεγάλα θάλασσα φάρια καὶ καθὲ ζῶν ἔρπετόν τὸ ὅποιον παρήγαγε τὸ ὕδωρ συμφώνως πρὸς τὸ γένος του καὶ καθὲ πτηνὸν κατὰ τὸ γένος του. Ἐ εἶδε δὲ ὁ Θεός, ὅτι ἦσαν ὠραία καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν καὶ τὰ πτηνὰ νὰ πληθύνωνται ἐπὶ τῆς γῆς.»¹²

Βλέπετε πάλιν ἐδῶ, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ σοφία τοῦ Πνεύματος. Ἀφοῦ ἐπλαθῆ εἶπεν ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ὅτι ἔγινεν ἔτσι, παραθέτων χωριστὰ ἕκαστον στοιχείον τῆς φύσεως, μᾶς διδάσκει λέγων: «Καὶ ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὰ μεγάλα θαλάσσα φάρια καὶ καθὲ ζῶν ἔρπετόν τὸ ὅποιον παρήγαγε τὸ ὕδωρ καὶ καθὲ πτηνὸν συμφώνως πρὸς τὸ εἶδος του» καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι ἦσαν ὠραία». ⁵³ Α Ἐδῶ πάλιν καταπέλλει τὴν τολμὴν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀμλοῦθ διὰ τὰ πάντα ἀπεριακέπτως. Διὰ νὰ μὴ δύνωνται κανεὶς νὰ ἐρωτῆ, διὰ ποῖον σκοπὸν ἔγινον τὰ κῆτη καὶ εἰς τί μᾶς χρησιμεύουν καὶ ποῖα ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν δημιουργίαν αὐτῶν, δι' αὐτὸ, ἀφοῦ εἶπεν «ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὰ μεγάλα θαλάσσα φάρια καὶ καθὲ ζῶν ἔρπετόν καὶ τὰ πτηνὰ, ἡμέως προσέθετε: «Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ὠραία».

Μὴ λοιπὸν προσπαθῆς, λέγει, σὺ, ἐπειδὴ ἀγνοεῖς τὸν σκοπὸν τῶν δημιουργημάτων, νὰ κατηγορῆς αὐτὰ. Ἠκούσας τὸν Κύριον νὰ ἀποφαινεταὶ καὶ νὰ λέγῃ, ὅτι εἶναι ὠραία. Καὶ πῶς σὺ ἔχεις τὴν ἀφροσύνην νὰ τολμῆς νὰ λέγῃς, διὰ ποῖον σκοπὸν ἔχουν γίνεαι; Β Καὶ πῶς διαβάλλεις ὡς περιττὴν τὴν δημιουργίαν αὐτῶν; Ἄν εἶσαι συνετός,

12. Γεν. 1, 21 - 22.

θά ἠμπορέσει ἐξ αὐτῶν τῶν δημιουργημάτων νὰ ἀντιληφθῆς καλῶς καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀνεκφράστου φιλοφρωτίαν τοῦ Θεοῦ.

Τὴν μὲν δύναμιν θὰ ἀντιληφθῆς, διότι ἔκαμε νὰ παραχθοῦν ἀπὸ τὰ ὕδατα τόσα εἶδη ἰχθύων μὲ τὸν λόγον καὶ τὴν ἐντολήν· τὴν δὲ φιλοφρωτίαν, διότι μετὰ τὴν δημιουργίαν τῶν τοῦς παρέχθηκε χωριστῶν τόπων διαμονῆς καὶ τὴν ἀπέραντον θάλασσαν κατέστησε βασιλείον αὐτῶν, ὥστε κανένα νὰ μὴ δύνανται νὰ εὐλάβηται, ἀλλὰ νὰ ζοῦν μέσα εἰς τὰ ὕδατα καὶ μὲ τὴν θέαν τῶν νὰ διδάσκουν τὴν ἀφασταστὴν δύναμιν τοῦ Δημιουργοῦ, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς ἀνθρώπους. C

Ἡ νομίζεις, ὅτι εἶναι ὀλίγον νὰ παρέχεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους διπλὴ ὠφέλεια ἐξ αὐτῶν; Διότι καὶ εἰς τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ ὀδηγεῖ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ εἶναι συνετοὶ καὶ προκαλεῖ ἐκπέληξιν τὸ μέγεθος τῆς φιλοφρωτίας του, διότι ἀπῆλλαξε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν καταστραπτικὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων δυνάμεων. Καὶ δὲν ἔχουν δημιουργηθῆ δεδαικῶς ὅλα γενεῶς τὰ ὄντα χάριν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ λόγῳ τῆς καλοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἔγινον ἄλλα μὲν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλα δὲ διὰ νὰ προβάλλεται ἡ δύναμις τοῦ Δημιουργοῦ.

Ὅταν λοιπὸν ἀκούεις, ὅτι «εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι ἦτο ὠραῖον» μὴ τολμᾷς πλέον νὰ ἀντιλέγῃς εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, D οὔτε μετῆρῃς νὰ ἐξετάσῃς καὶ ποικιλοτρόπως νὰ προσπαθῆς νὰ ἐρμηνεύσῃς τὸν κόσμον καὶ νὰ λέγῃς, διότι ἔγινε τοῦτο καὶ διὰτὶ ἔγινε τὸ ἄλλο. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς, λέγει, καὶ εἶπεν «νὰ αὐξάνεσθε καὶ νὰ πληθύνεσθε καὶ νὰ γεμίσετε τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν καὶ τὰ πτηνὰ νὰ πληθύνωνται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν».¹³

5. Αὕτη εἶναι ἡ εὐλογία, νὰ αὐξηθοῦν δηλαδὴ αὐτὰ εἰς ἀριθμῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν, ἦσαν ἐμφυχα τὰ δημιουργηθέντα ζῶα καὶ ἤθελεν ἡ ἀναπαραγωγὴ αὐτῶν νὰ εἶναι συνεχῆς, δι' αὐτὸ προσέθεσε «καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς καὶ εἶπεν: Νὰ αὐξάνεσθε καὶ νὰ πληθύνεσθε». Αὐτὸς λοιπὸν ὁ λόγος μέχρι τώρα συγκροτεῖ αὐτὰ καίτοι παρήλθε τὸσος χρόνος· Ἐοὔτε ἐν εἶδος ἐξ αὐτῶν δὲν ἔχθη. Διότι ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐντολή, ἡ ὅποια ἔλεγε «νὰ αὐξάνεσθε καὶ νὰ πληθύνεσθε» ἐχώρισεν εἰς αὐτὰ τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν ἐπι-

13. Γέν. 1, 22.

θῶσιν. «Καὶ ἔγινεν, εἶπεν, ἑράθυ καὶ ἔγινε πρωτὶ, ἡμέρα πέμπτη».

Εἶδες, πῶς μᾶς δίδαξεν ἡ Ἁγία Γραφή ποῖα ζῶα ἐδημιουργήσαν κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν; Περιμένε ὀλίγον καὶ θὰ ἴδῃς πάλιν τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου σου. Δὲν διέγειρε μόνον τὰ ὕδατα διὰ τὴν γένεσιν τῶν ἰχθύων, ἀλλὰ διέταξε.¹⁴ Ἀ πάλιν καὶ ἀπὸ τὴν γῆν νὰ προέλθουν τὰ ζῶα τῆς γῆρας. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀσκόπων, νὰ ἀρχοληθῶμεν δι' ὀλίγον μὲ τὰ ὄσα-ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν. Καὶ εἶπεν, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεός: «Νὰ παραγάγῃ ἡ γῆ ζῴντας ὁργανισμοὺς συμφώνως πρὸς τὸ γένος τῶν, τετραπόδα καὶ ἑρπετὰ καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ τὸ γένος τῶν».¹⁵ Καὶ ἔτσι ἔγινε.

Βλέπε, ὅτι ἡ γῆ-παρέχει καὶ πάλιν διπλὴν καρποφορίαν καὶ ὕπηρετὴν τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου. Τότε μὲν ἀνέδωκεν ἡ γῆ θλάσθησιν ἀπὸ τοὺς σπόρους καὶ τώρα ἐμφύχα ζῶα, τετράποδα, ἑρπετὰ, θηρία καὶ κτήνη.

Ἰδοὺ ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον εἶπον προηγουμένως καὶ τώρα ἀποδεικνύεται. Δὲν ἐδημιούργησε τὰ πάντα μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας μας, B ἀλλὰ καὶ πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν, ὥστε βλέποντες τὸν ἄβυσσον πλοῦτον τῶν δημιουργημάτων του, νὰ ἐκπλησώμεθα διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Δημιουργοῦ καὶ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ὅλα αὐτὰ χάρις εἰς τὴν σαρφίαν καὶ τὴν ἀνεκφράστου φιλοφρωτίαν τοῦ Θεοῦ ἔγινον πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος ἐν συνεχείᾳ θὰ δημιουργηθῆ.

«Καὶ ἔκαμε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ τὸ γένος τῶν, καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ὠραῖον».¹⁶ Ποῦ εἶναι τώρα οἱ τολμηροί, οἱ ὅποιοι λέγουν, διὰτὶ ὁ Θεὸς ἔκαμε τὰ θηρία καὶ διὰτὶ τὰ ἑρπετὰ; C Ἄς ἀκούσωμεν τὴν θέαν Γραφήν, ἡ ὅποια λέγει: «Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ὠραῖον».

Εἶπέ μοι, ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐπαινεῖ τὰ δημιουργήματα καὶ οὐ τολμᾷς νὰ κατηγορῆς; Δὲν εἶναι αὐτὸ μεγάλη τρέλλος: Ἄλλωστε ἡ γῆ μέσα εἰς τοὺς σπόρους καὶ εἰς τὰ φυτὰ δὲν ἔδωκε μόνον δένδρα καρποφόρα, ἀλλὰ καὶ ἄκαρπα, διχὲ μόνον ἀνεμφελῆ χόρτα, ἀλλὰ καὶ ἀγνωστα εἰς ἡμᾶς παράγει καὶ πολλὰς ἐπιβλαβῆς. Ὅμως ἐξ αἰτίας αὐτοῦ κανεὶς δὲν τολμᾷ νὰ κατηγορῇ τὰ δημιουργηθέντα. Δὲν ἔγινον ἀπλῶς καὶ ἀσκόπως, διὰτὶ, ἐν δὲν εἶχαν γίνει πρὸς κάλυ-

14. Γέν. 1, 24.

15. Γέν. 1, 25.

ψιν κάποιας ανάγκης, δὲν θὰ ἐδέχοντο τὸν ἔπαινον τοῦ δημιουργοῦ.

Ἄπο τὰ δένδρα λοιπὸν μερικὰ εἶναι καρποφόρα καὶ μερικὰ ἄκαρπα. Ὡ καὶ τὰ ἄκαρπα ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ καρποφόρα προσφέρουν θαυμαστὴν ἐξυτηρίτην τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ὅσον συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάγκην του. Ἀκόμη καὶ οὐκαθόμῃς κατασκευάζομεν μὲ αὐτὰ καὶ πολλὰς ἄλλας ἀνάγκας καλύπτομεν πρὸς ἐπισημίας μας. Γενικῶς τίποτε δὲν ὑπάρχει, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει δημιουργηθῆ διὰ κάποιον σκοπὸν, καίτοι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ γνωρίσῃ ἀκριβῶς τὸν προορισμὸν ὧλων. Ὅπως λοιπὸν διὰ τὰ δένδρα, τοιοῦτοτρόπως καὶ διὰ τὰ ζῴα, ἄλλα μὲν εἶναι κατάλληλα πρὸς διατροφήν μας, ἄλλα δὲ πρὸς ἐξυτηρίτην μας. Ε.

Καὶ τὰ διάφορα εἶδη τῶν θηρίων καὶ τῶν ἐρπετῶν μᾶς παρέχουν μεγάλην ὠφέλειαν. Καὶ ἂν κανεὶς θέλῃ μὲ σύνεσιν νὰ ἐξετάσῃ, διαπιστώνει καὶ τώρα, τοῦ ἔχασαιεν τὴν ἐπὶ αὐτῶν ἔξουσιαν, λόγῳ τῆς παρακοῆς τοῦ πρωτοπλάστου, ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ ὠφέλεια, ποὺ μᾶς προσφέρουν. Καὶ οἱ Ἴσραὴλ ἐξ αὐτῶν λαμβάνουν καὶ κατασκευάζουσι φάρμακα, τὰ ὅποια συντελοῦν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς υγείας μας. ⁵⁵ Ἄ "Ἄλλωστε, ποία ζῆμια δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς δημιουργίας τῶν θηρίων, ἐφ' ὅσον, ὅπως καὶ τὰ ἡμέρα ζῴα, ἔτσι καὶ αὐτὰ, ἐπρόκειτο νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ἔξουσιαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο ἐντὸς ὀλίγου νὰ δημιουργηθῆ. Αὐτὸ λοιπὸν ἰσχυρίζομαι.

6. Διὰ τὴν κατανοήσῃ τὴν υπερβολικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ τοῦ Κόσμου, τὴν ὅποιαν ἐπίδεικνύει πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάθε ὅτι, ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ὅλον, ἐξέτερε τὴν γῆν, ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ὅλον, ὁ ὁποῖος ὡς μεσσίον τοῦχοις διαιρεῖ τὰ ὕδατα, ἔπειτα προσέταξε, νὰ συγκεντρωθοῦν τὰ ὕδατα καὶ ἀνοήσκειν αὐτὰ μὲν θαλάσσης, τὴν δὲ ἕρπῶν γῆν. Ὡ Μετὰ τοῦτο ἐστόλισεν αὐτὴν μὲ τὴν ἐλάσσειν τῶν σπερμάτων καὶ τῶν διαφόρων χόρτων. Ἐπροχώρησεν κατόπιν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν δύο μεγάλων φωστῆρων καὶ τῆς ποικιλίας τῶν ἀστέρων, μὲ τὸ κἄλλος τῶν ὁποίων ἐξωράισε τὸν οὐρανόν. Ἐπειτα παρήγαγεν ἀπὸ τὰ ὕδατα τοὺς ἰχθύς καὶ (ἐδημιούργησε) τὰ πτηνά, τὰ ὅποια πετοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὴν γῆν πρὸς τὸν ὅλον τοῦ οὐρανοῦ. Ὅταν ἔρρασαν ἡ πέμπτη ἡμέρα, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθοῦν τὰ ζῴα τῆς ἕρρας, διέταξε, νὰ παραχθοῦν καὶ αὐτὰ, καὶ ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν τροφήν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅσα διὰ

τὴν ὑπηρεσίαν του, καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἐρπετά,

Τότε λοιπὸν ἐπειδὴ τὰ πάντα ἐστόλισε καὶ ἔδωκεν εἰς τὰ ὄρατὰ τὴν πρέπουσαν τάξιν καὶ εὐπρέπειαν, Ὡ παρέθεσέ πολυτελεῆ τράπεζαν πλήρη ἐδεσμάτων πολλῶν καὶ παντὸς εἶδους, ἡ ὅποια ἔχει ἀφθονα ἀγαθά. Καὶ ἀφοῦ, ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ἔκτισε μεγαλοπρεπῆ τὰ παλάτια τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐλάμπρυνε ποικιλότητος τὴν γῆν, τότε λοιπὸν δημιουργεῖ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ ἀπολαύῃ ὅλα αὐτὰ γενικῶς, καὶ παραθεῖ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν ὧλων γενικῶς τῶν ὄρατῶν καὶ ἀποδεικνύει, πῶσον τελειότερον ἐξ ὧλων τῶν δημιουργημάτων εἶναι ὁ μέλλων νὰ δημιουργηθῆ ἄνθρωπος, καθ' ὅσον διατάσσει, νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ἔξουσιαν καὶ δύναμιν του ὅλα τὰ δημιουργηθέντα. Ὡ

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ μακρηγορῶμεν, ἀκοοῦμεν εἰς ὅσα ἐλέγχθησαν, τὴν ἐπιπέτην ἡμέραν θὰ γνωρίσωμεν τὴν δημιουργίαν τοῦ θαυμαστοῦ τούτου ὄντος, τοῦ λογικοῦ καὶ ἀμύχου, ἠθλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπαναλαμβάνοντες πρὸς σᾶς καὶ τώρα τὴν γνωστὴν παράκλησιν, ὥστε καὶ ὅσα ἐλέγχθησαν νὰ ἐνόμησῃτε καὶ διὰ μέσου τῶν ὄρατῶν νὰ βοηολογήτε τὸν Κύριον. Καὶ ἂν δὲν ἔχετε τὴν ἰκανότητα νὰ πληροῖσῃτε (γὰρ νὰ ἐξετάσῃτε), οὔτε τὴν δύναμιν νὰ ἀντιληφθῆτε τὸν προορισμὸν ὧλων τῶν κτισμάτων τῆς φύσεως, ἄς μὴ σᾶς γίνῃ αὐτὸ αἴτια ὀπιστίας, ἀλλὰ ἀφορμὴ βοηολογίας. Διότι, ὅταν ἀδυνατῆ ἡ σκέψις καὶ σταματῆ ὁ νοῦς, Ἐ σκέψου, πῶσον μέγας εἶναι ὁ Κύριός σου. Καὶ πέραν αὐτοῦ, ὅτι πῶσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις του, ὥστε νὰ μὴ δυνάμειθα μὲ ἀκρίβειαν νὰ γνωρίζωμεν, οὔτε τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὅποιον ἔκομε τὰ δημιουργήματά του. Τούτο χαρακτηρίζει ὕγιᾶ νοῦν καὶ καθαρὰν ψυχὴν.

Διότι καὶ οἱ Ἐθνικοὶ πῶσον πολλὴ ἐπιληψήσαν, ἐπειδὴ ὕπηγαον τὰ πάντα εἰς τὰς προσωπικὰς τῶν σκέψεϊς καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ παραδεχθοῦν τὴν ὀδονομίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀπεναντίας μάστιχα ἐπροσκόθησαν νὰ συλλάθουσι τὰ ὑπεράνω αὐτῶν. ⁵⁶ Ἄ καὶ ὑπερέδωσαν τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γάσων καὶ τὴν ἀξίον, τὴν ὅποιαν εἶχον. Αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐτιμώθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ ἔξαιρετικὰ πνευματικὰ προσόντα καὶ ἔτυγον τοιαύτης προνοητικῆς θέσεως καὶ ἦσαν ἀνώτεροι ἀπὸ ὅλα τὰ ὄρατὰ δημιουργημάτων, αὐτοὶ λοιπὸν εἰς πῶσον μεγάλην πλάνην προήκοντες, ὥστε νὰ προσκυνοῦν τοὺς σκύλους καὶ τοὺς πτόχους καὶ τοὺς κροκοδείλους καὶ τὰ εὐτελέστατα τῶν ζῴων.

Καὶ διατί λέγοι, ὅτι ἐπροσκύνησαν τὰ ἄλλα ζῴα; Πόλ-

λοι από αυτούς εις τόσον βαθμόν ανοησίας και άνοιαθ-
σίας εξέπεσαν, ώστε να λατρεύουν και τα κρομμύδια και
άκμήν εύτελέστερα από αυτά πράγματα. Δι' αυτό ο προ-
φήτης υπαινικσόμενος αυτούς έλεγεν «ό άνθρωπος παρου-
νεδήγη με τό άνοητα κτήνη και εξωμοιώθη με αυτά». ¹⁶ Αυ-
τός δηλαδή, ό οποίος έταίγη με την δύναμιν του λόγου
και ήρώθη τόσον μεγάλης σοφίας, ή έγινε όμοιος με τα
άλογα ζώα, ίσως θε και χειρότερος άκμήν.

Εκείνοι μόν δοδαίως, έπειδή είναι άλογα ζώα, δεν υπέ-
χουν εύθυνας ό τιμηθείς όμως με λογικήν, όταν εκτίθη
εις την κατάστασιν των άλογων ζώων, εύλόγως υπέχει με-
γάλης εύθυνας, διότι απέδειχθη άγνωμων ώς προς τα τό-
σα χαρίσματα. Κατόπιν άνώμασαν θεούς και λίθους και
ξύλα και έθεοποίησαν, όσα στοιχεία της φύσεως έβλεπον.
Αφού λοιπόν τό πρώτον εξεστράφησαν από τον εύθον βρό-
μον, κατέπεσαν εις τους κτηνικούς και εξώκειλαν εις την
άβυσσον της άμαρτίας.

7. Ημείς και κατόπιν τούτου άς μη χάνωμεν τας έπι-
δας μας περί της σωτηρίας των. Άς παρέχωμεν τας δο-
θείας μας C και άς αυξηώμεν με αυτούς με δλην μας την
προθυμίαν και άγάπην, προσπαθούντες να αποδείξωμεν
και την πλάνην της θεσεως των και τό μέγεθος της ζη-
μίας και ποτέ άς μη άπακλείωμεν την σωτηρίαν των.

Είναι λοιπόν φυσικόν με την πάροδον του χρόνου να
πεισθούν αυτοί και μάλιστα άν ημείς συμπεριφερώμεθα
κατά τοιούτον τρόπον, ώστε να μη τους παρέχωμεν άφο-
μιάς προς άπιστίαν. Διότι πολλοί από αυτούς, όταν ίδουσι
μερικούς από εκείνους, οι όποιοί άνήκουν εις ημάς, να εί-
ναι κατ' όνομα μόνον Χριστιανοί και όπως εκείνοι να άρπά-
ζουν, να είναι πλεονέκται, ζηλότυποι, κακώς σκεπτόμενοι
εις θάρος των άλλων, δοσιπλάκοι και όλα γενικώς τά υπό-
λοπα κακά να μετέχονται D και να ενδιαφέρονται διά
την πολυτέλειαν και την καλοπέρασιν, τότε δεν επιθυμούσι
πλέον ούτε τας συμβουλάς των λόγων μας, διότι πιστεύ-
ουν ότι οι περιθρήσεις μας είναι ψευδείς και ότι όλοι γε-
νικώς εμείς άνοχοι διά τας αυτές παραδόσεις.

Σκέψου λοιπόν, ποιάς τιμωρίας πρέπει να τύχουν αυ-
τοί οι άνθρωποι (οί κατ' όνομα Χριστιανοί), όταν έπισω-
ρεύουν όχι μόνον διά τους εαυτούς των τό πιο τό άσε-
βστον, αλλά γίνονται αιτίαι να ριπώνται και άλλοι εις την
πλάνην και να κλείουν τά ότα των εις την διδασκαλίαν της

16. Ματθ. 48, 91.

άρετης' επί πλέον δε και εις τούς ζώντας άναρέτως παρ-
χουν άφορμήν σκανδαλισμού και τό χειρότερον, ή όταν έξ
αίτίας των βλασφημιών ό Κύριος.

Βλέπεις, πόσον καταστρεπτική είναι ή κακία; Άντι-
λαμβάνουσαι, ότι οι μετερχόμενοι την κακίαν καταδικάζουν
τους εαυτούς των όχι εις μίαν τυχαίαν τιμωρίαν, αλλά εις
την πλέον βαρυτάτην, καθ' όσον θα είναι ένοχοι δι' όλα,
δηλαδή όχι μόνον διά την προσωπικήν των άπώλειαν, άλ-
λά και διά τον σκανδαλισμόν των πλανωμένων και διά την
έπικρίσιν των άναρέτων και διά την βλασφημίαν του θεού.

¹⁷ Α Σκεπτόμενοι όλα αυτά λοιπόν άς μη άδιαφορώ-
μεν διά την σωτηρίαν μας, αλλά άς φροντίζωμεν να ζώμεν
συμφώνως προς τό θέλημα του θεού, γνωρίζοντες, ότι έξ
αυτού ή θα καταδικασθώμεν ή θα αξιωθώμεν της άμοιβής
του.

Έτσι λοιπόν άς κίνωμεν τά πάντα, ώστε και ημείς
με άγαθήν συνείδησιν να άναστορέψωμεθα και εκείνους, οι
όποιοί άκμήν εύρίσκονται εις την πλάνην να επανακατα-
μεν εις την αλήθειαν διά της υποδειγματικής μας ζωής,
προσέτι δε έξ αίτίας μας και όλοι γενικώς οι υπόλοιποι
Χριστιανοί να έχουν καλήν φήμην και να δοξάζεται από
όλους ό Κύριός μας, διά να εκδηλώνη μεγαλύτεραν προς
ημας φροντίδα.

Διότι, όταν ώφελούνται οι άνθρωποι, οι όποιοί προσ-
θλέπουσι εις ημάς και αναπέμπουν έπαινον εις τον θεόν,
και ημείς τότε πλουσιωτέραν την χάριν του θεού θα άπο-
λαύωμεν. Η Τί ήμπορεί να είναι εύτυχέστερον από τον άν-
θρώπου, όταν ζη κατά τρόπον, ώστε εκείνοι, οι όποιοί τον
θλέπουσι να εκπλήρωσονται και να λέγουν, «δόξα σοι ό θε-
ός! Ποιάς αξίας είναι οι Χριστιανοί; Πόσην δαθείαν απέ-
ψην εκδηλώσαν; Πώς περιφρονούν τά έπιτήσια αγαθά; Πώς
όλα γενικώς θεωρούν σκιά και διεύρον και διά τίποτε έξ
όσον θλέπουσι δεν στενοχωρούνται, αλλά κáμουν τά πάν-
τα κατά τοιούτον τρόπον, ώσαν να ζουν εις ξένην χώραν
και καθημερινώς επιθυμούσι, να φύγουν από αυτήν την χώ-
ραν; Πόσην άμοιβήν ήρξθηθε θεού-υμίζεις, ότι πασχόντες
αυτά τά λόγια εις εκείνους, οι όποιοί ζουν τοιουτοτρόπως
όδω; C

Και τό θαυμαστόν και περίεργον είναι, ότι και αυτοί,
οι όποιοί μας έπικρίνουν, γρήγορα θα άπομακρυνθούν από
την πλάνην και θα επανέλθουν εις την αλήθειαν. Είναι φα-
νερόν σχεδόν εις όλους πόσην ύμολογίαν πίστωσης παρέρχει
αυτό εις τον άνθρωπον κατά την μέλλουσαν ζωήν.

Γνωρίζοντες λοιπόν, ὅτι εἴμεθα ὑπεύθυνοι καὶ τῆς ὀφειλῆς καὶ τῆς ζημίας τοῦ πλησίον μας, εἶσι ἄς ρυθίζωμεν τὴν ζωὴν μας, ὥστε νὰ μὴ ἐπαρκῶμεν μόνον εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἄλλους νὰ εἴμεθα παράδειγμα πρὸς μίμησιν, διὰ νὰ ἀποσπάσωμεν καὶ εἰς τὴν παρουσίαν ζωὴν πλοῦσιαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀφθονίαν τῆς καλοσύνης Του, Ἐμὲ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ Θεοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δύναμις, δόξα καὶ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 41

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—Ζ'

Κείμενον: B. de Montfaucon,

Sancti J. Chrysostomi opera omnia.
IV, Parisiis 1836, οκλ. 3-70 (PG 53, 28-66).